

Foto: Hein Koops

Regionale Sportmatch **Zuid-Kennemerland**

10 juni 2015

Colofon

De Regionale Sportmatch Zuid-Kennemerland is een uitgave van Stichting Onbeperkt Sportief. Deze rapportage is tot stand gekomen in nauwe samenwerking met het Mulier Instituut.

Samenstelling en redactie:

Annemiek Haak	Stichting Onbeperkt Sportief
Ine Pulles	Mulier Instituut

Met medewerking van:

Linda Ooms	Stichting Onbeperkt Sportief
Sven Bakker	Mulier Instituut, Utrecht
Remko van den Dool	Mulier Instituut, Utrecht
Caroline van Lindert	Mulier Instituut, Utrecht

Stichting Onbeperkt Sportief

Regulierenring 2b
Postbus 200
3980 CE Bunnik

030 659 73 00
info@onbeperktsportief.nl
www.onbeperktsportief.nl

© 2015 Stichting Onbeperkt Sportief

Alle rechten voorbehouden. Uit deze uitgave mag niets worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige ander manier, tenzij dit kenbaar wordt gemaakt bij de uitgever.

Inhoudsopgave

---

1. Inleiding	4
1.1 Actief sporten en bewegen	4
1.2 Sport en bewegen door mensen met een beperking	4
1.3 Doelgroep mensen met een beperking	5
1.4 De gemeente en haar rol bij sportstimulering mensen met een beperking	6
1.5 Sport door mensen met een beperking Zuid-Kennemerland	7
1.6 Aanleiding onderzoek Sportmatch	7
2. Resultaten en opzet onderzoek Sportmatch	8
2.1 Resultaten	8
2.2 Methode	8
2.3 Leeswijzer	9
3. Beleidsanalyse Zuid-Kennemerland	10
4. Aantal mensen met een beperking in regio Zuid-Kennemerland	17
4.1 Aantal mensen met een lichamelijke beperking in Zuid-Kennemerland	18
4.2 Aantal mensen met een verstandelijke beperking in Zuid-Kennemerland	21
4.3 Aantal kinderen met een beperking in Zuid-Kennemerland	23
5. Sportaanbod voor mensen met een beperking	25
5.1 Landelijke cijfers over sportaanbod voor mensen met een beperking	25
5.2 Het sportaanbod voor mensen met een beperking in Zuid-Kennemerland	25
6. Constateringen en aanbevelingen	33
6.1 Constateringen	33
6.2 Aanbevelingen	37
Literatuur	39
Bijlagen	
Bijlage 1. Toelichting op methode vaststellen aantal mensen met een beperking	40
Bijlage 2. Schatting aantal mensen met een beperking per gemeente	47
Bijlage 3. Vindplaatsen mensen met een lichamelijke beperking	52
Bijlage 4. Vindplaatsen mensen met een verstandelijke beperking	54
Bijlage 5. Overzicht speciaal onderwijs, speciaal basisonderwijs, praktijkonderwijs, leerweg ondersteunend onderwijs	57
Bijlage 6. Aandeel beweeglijke activiteiten van de totale hoeveelheid beweging voor mensen met een lichamelijke beperking	58
Bijlage 7. Sportaanbod regio Zuid-Kennemerland	59

1. Inleiding

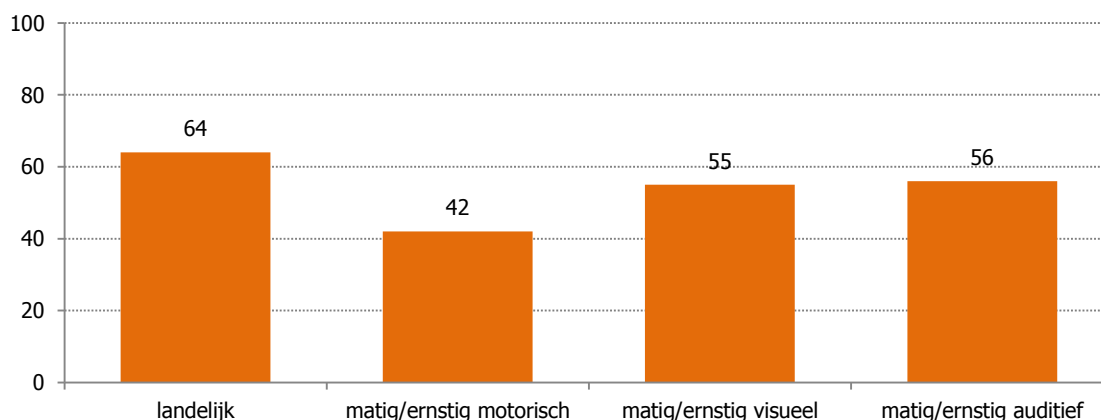
1.1 Actief sporten en bewegen

Actief sporten en bewegen heeft een positief effect op de gezondheid en op het algemeen welbevinden van mensen. Lichamelijke activiteit vergroot vitaliteit, verkleint gezondheidsrisico's en het beïnvloedt de kwaliteit van leven positief. Dit geldt zowel voor mensen met een beperking als voor mensen zonder beperking. Sport en bewegen geeft de kans anderen te ontmoeten, plezier te hebben en te participeren. Lichamelijke activiteit omvat behalve sporten ook diverse beweegvormen in de vrije tijd, zoals tuinieren, klussen, wandelen en fietsen en tijdens dagelijkse verrichtingen, zoals huishoudelijke activiteiten, fietsen van en naar werk. Voor het in stand houden en verbeteren van de gezondheid zijn er in Nederland beweegnormen geformuleerd. Een veel gebruikte norm is de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB). Deze norm schrijft voor dat volwassenen tenminste vijf dagen per week gedurende 30 minuten matig intensief moeten bewegen. Voor de jeugd geldt zelfs dagelijks een uur matig intensief bewegen.

1.2 Sport en bewegen door mensen met een beperking

Van de Nederlandse bevolking van 12 tot en met 79 jaar voldoet 64% aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen, kortweg NNGB, zie figuur 1.1. Van de mensen met een matige of ernstige motorische beperking voldoet slechts 42% aan de NNGB. Bij mensen met matige of ernstige visuele en/of auditieve beperkingen ligt dat percentage rond de 55%. Ook dat percentage is lager dan het landelijke cijfer van 64 procent (zie ook rapportage (On)beperkt sportief 2013, Von Heijden et al, 2013).

Figuur 1.1: Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB), bevolking, 18-79 jaar (%)

Bron: CBS Gezondheidsenquête 2011, bewerking Mulier Instituut

Van de Nederlandse bevolking doet 52% wekelijks aan sport. Van de mensen met een matige of ernstige motorische beperking neemt slechts 29% wekelijks deel aan sport. Bij de mensen met een matige of ernstige visuele beperking is dat 42% en van de mensen met een matige of ernstige auditieve beperking is dat 38% (zie rapportage (On)beperkt sportief 2013, Von Heijden et al, 2013).

Aan de mensen die aan sport doen is gevraagd welke sport dat betreft. In tabel 1.1 zijn de resultaten voor de periode 2008-2011 weergegeven. De belangrijkste sportieve activiteiten zijn fitness en aanverwante activiteiten, zoals gymnastiek en ballet. Van de mensen met een beperking die aan sport doen beoefent meer dan de helft deze activiteit. Team- en racketsporten zijn bij mensen met een motorische, visuele of auditieve beperking minder populair. Bij teamsporten kan ook weer de leeftijd een rol spelen. De meeste teamsporten worden door jongeren beoefend en de mensen met een matige of ernstige lichamelijke beperking zijn gemiddeld genomen een stuk ouder dan de bevolking als geheel.

Tabel 1.1: Deelname specifieke sport naar type beperking, bevolking 12-79 jaar (in procenten)

	landelijk (n=11.157)	matig/ernstig motorisch (n=1.315)	matig/ernstig visueel (n=1.185)	matig/ernstig auditief (n=586)
Geen wekelijkse sport	48	71	63	62
Gericht op fitheid (ook bijv. dans)	36	23	27	26
Teamsport	10	2	3	3
Racketsport	8	2	4	5
Overige sporten	7	3	5	8

Bron: CBS Gezondheidsenquête 2008-2011, bewerking Mulier Instituut

Voor het bepalen van de sportparticipatie van mensen met een verstandelijke beperking wordt gebruik gemaakt van panelonderzoek onder vertegenwoordigers van mensen met een verstandelijke beperking (Panel Samen Leven, NIVEL). Tevens wordt onderzoek uitgevoerd onder vertegenwoordigers van woonlocaties voor mensen met een verstandelijke beperking. Uit onderzoek dat in 2009 en 2012 is uitgevoerd onder woonlocaties bleek dat bij 42% van deze locaties minder dan de helft van de bewoners deelneemt aan sport en bewegen in de vrije tijd. Deze bewoners doen meestal op medisch/therapeutische basis aan sport en bewegen (42%), zie rapportage (On)beperkt sportief 2013, Von Heijden et al, 2013.

Uit het Panel onderzoek komt naar voren dat driekwart (72%) van de mensen met een lichte of matige verstandelijke beperking in 2012 aan één of meer sportieve activiteiten heeft deelgenomen. De helft van de mensen doet dit één keer per week. Twee vijfde sport een aantal keren per week, maar niet dagelijks¹. Een vergelijking met de NNGB is niet beschikbaar.

1.3 Doelgroep mensen met een beperking

De doelgroep mensen met een beperking is divers. Dit rapport is gericht op mensen met een verstandelijke beperking en mensen met een lichamelijke beperking. In deze rapportage is geen onderscheid gemaakt tussen de termen mensen met een handicap, mensen met een beperking en gehandicapten. In de meeste beleidsnota's wordt gesproken over 'mensen met een beperking'. Dat is de term die we in deze rapportage hanteren.

Uit landelijk onderzoek (CBS Gezondheidsenquête, zoals gebruikt voor het schattingsmodel) blijkt dat in de periode 2008 tot en met 2011 11,8 procent van de Nederlandse bevolking van 12 tot en met 79 jaar één of meer vormen van een matige of ernstige lichamelijke beperking heeft.² Onder lichamelijke beperkingen vallen motorische, visuele en auditieve beperkingen. Wanneer wordt gesproken over een zintuiglijke beperking kan deze zijn onderverdeeld in een visuele of auditieve beperking. Mensen die een lichte beperking hebben op een van de hiervoor genoemde gebieden worden buiten beschouwing gelaten (circa 38% van de bevolking van 12-79 jaar heeft op zijn minst een lichte, matige of ernstige beperking).

Bij speciaal onderwijs wordt ook gesproken over kinderen en jongeren met gedragsproblemen (cluster 4 onderwijs). Zij worden doorgaans niet aangemerkt als 'mensen met een beperking'. Bij het overzicht van vindplaatsen zijn ze echter wel opgenomen. Sommige sportstimulerende interventies zijn juist ook op deze groep kinderen en jongeren gericht.

Mensen met een chronische aandoening zijn in dit rapport niet als specifieke doelgroep meegenomen. De doelgroep is zeer gedifferentieerd, er zijn grote onderlinge verschillen. Bij de ontwikkeling van het rekenmodel is deze doelgroep daarom nog niet meegenomen.

¹ De hier genoemde cijfers zijn afkomstig uit een onderzoek van het Nivel, Panel Samen Leven. De ondervraagden zijn naast van mensen met een beperking. Deze cijfers geven geen algemeen beeld van de doelgroep.

² Uit de onlangs door RIVM gepubliceerde 'Gezondheidsmonitor 2012' komt naar voren dat landelijk 14,8 procent van de bevolking van 19 jaar en ouder één of meerdere beperkingen heeft in horen, zien of bewegen. Dit cijfer wijkt af van de 11,8 procent uit de Gezondheidsenquête van het CBS. Zie toelichting in bijlage 1.

Een chronische aandoening kan ook een lichamelijke functiestoornis tot gevolg hebben. Mensen met de spierziekte multiple sclerose kunnen bijvoorbeeld als gevolg van de achteruitgang van hun spierfuncties in een rolstoel terechtkomen. Er is dus wel sprake van overlap tussen lichamelijke beperkingen en chronische aandoeningen. In het rekenmodel waarmee wordt ingeschat hoeveel mensen in een gemeente of wijk een lichamelijke beperking hebben, zijn alleen mensen met een chronische aandoening meegerekend die als gevolg van hun aandoening ook te maken hebben met een lichamelijke beperking. Mensen met een chronische aandoening sporten vaak in een aparte groep. Het overzicht van specifiek sport- en beweegaanbod is wel opgenomen in deze rapportage.

Definitie samengevat

Motorische beperking	Beperkingen in mobiliteit (bewegen) als gevolg van een ongeluk, ziekte of aangeboren afwijking, bijvoorbeeld door een amputatie, dwarslaesie, spasme.
Visuele beperking	Vermindering van zicht of volledig gezichtsverlies.
Auditieve beperking	Doof of slechthorend (taal-ontwikkelingsstoornis (TOS) zit niet in de OECD indicator van het CBS).
Verstandelijke beperking	Een beperking van intelligentie (IQ<70) en aanpassingsgedrag (conceptuele, sociale en praktische vaardigheden die voor het 18 ^e levensjaar zijn ontstaan), bijvoorbeeld mensen met het syndroom van Down.

1.4 De gemeentelijke rol bij sportstimulering voor mensen met een beperking

Om initiatieven die gehandicaptensport of aangepast sporten bevorderen blijvend lokaal en regionaal te verankeren, is de rol van gemeenten belangrijk. Gehandicaptensport kent geen unieke eigenaar. De sectoren overheid, sport, (speciaal) onderwijs en revalidatie zijn medeverantwoordelijk voor het verhogen van de sport- en beweegparticipatie van mensen (kinderen, jongeren en volwassenen) met een beperking. Echter ook sport- en beweegaanbieders vervullen een belangrijke rol. Zij kunnen een passend aanbod ontwikkelen en (potentiële) sporters volwaardig laten participeren binnen hun organisatie.

Omdat gehandicaptensport vanwege de beperkte omvang van de doelgroep vooral in kleinere gemeenten een regionale aangelegenheid is, werken gemeenten dikwijls samen bij het zichtbaar maken van de sportmogelijkheden voor mensen met een beperking. Mensen met een beperking uit de eigen gemeenten sporten meestal bij sport- en beweegaanbieders in naburige gemeenten en andersom.

Door de verbreding van sport naar bewegen en gezondheid (en inclusie en participatie) en de politieke wens van decentralisatie (Beleidsimpuls Sport en Bewegen in de buurt, WMO, Transitie Jeugdzorg, Passend Onderwijs) is voor ontwikkeling en implementatie van aanbod een intensief samenspel tussen lokale en regionale partijen en aanbieders een vereiste. Gezamenlijke doelen, voldoende expertise en blijvende verbinding tussen deze sectoren en partijen zijn voorwaarden om gehandicaptensport of aangepast sporten verder tot bloei te kunnen brengen en de groep minder actieven te kunnen aanzetten tot een actieve leefstijl. Dit is nog geen vanzelfsprekendheid. De uitdaging is iedereen met een beperking naar eigen keuze, op eigen niveau en waar mogelijk in de eigen omgeving sport en bewegen aan te kunnen bieden.

1.5 Sport door mensen met een beperking Zuid-Kennemerland

In een groot deel van Noord-Holland ligt de realisatie van het gemeentelijk sportbeleid op het gebied van aangepast sporten bij SportSupport Kennemerland (regio Zuid-Kennemerland) en bij Sportservice Noord-Holland (regio Amstel en Meerlanden en een groot gedeelte van de rest van Noord-Holland). Zij stimuleren en faciliteren het aangepast sporten, brengen vraag en aanbod bij elkaar en initiëren onderzoek en deskundigheidsbevordering.

Profiel SportSupport Kennemerland

SportSupport Kennemerland is al meer dan vijftien jaar actief in het verzorgen van informatie, advies, organisatie en ondersteuning van de sport in Haarlem en omgeving in de meest brede zin in van het woord. Breedtesportstimulering is de kerntaak van SportSupport; daarnaast is de organisatie ook actief met evenementen en heeft het een aparte topsporttak, Stichting Topsport Kennemerland. Bij SportSupport is vooral de maatschappelijke functie van sport erg belangrijk. Dit uit zich in de diverse projecten die worden geïnitieerd en uitgevoerd, zoals Aangepast Sporten, Ouderensport, sportstimulering in achterstandswijken, JeugdSportPas, schoolsport en verenigingsondersteuning. Voor vijf gemeenten treedt SportSupport op als inhoudelijk en juridisch werkgever van combinatiefunctionarissen en buurtsportcoaches.

De regio Zuid-Kennemerland (ZKL) betreft de gemeenten Haarlem, Haarlemmerliede/Spaarnwoude, Bloemendaal, Heemstede, Velsen, Zandvoort (totaal bijna 300.000 inwoners).

1.6 Aanleiding onderzoek Sportmatch

Stichting SportSupport Kennemerland en de gemeenten in de regio's Amstel- en Meerlanden en Zuid-Kennemerland hebben onder leiding van Sportservice Noord-Holland (locatie Sportservice Haarlemmermeer) het initiatief genomen tot het project 'Aangepast sporten in de spo(r)tlights'. Dit project heeft tot doel de zichtbaarheid van het aangepast sporten in de regio te vergroten, drempels weg te nemen, verenigingen te versterken en samenwerking tussen organisaties in de regio te verbeteren, zodat de sportparticipatie van mensen met een beperking toeneemt. Een van de onderdelen van het project 'Aangepast sporten in de spo(r)tlights' is een onderzoek naar de potentiële doelgroep voor aangepast sporten, naar de match tussen de potentiële vraag en het bestaande sport- en beweegaanbod. Hiertoe wordt de methode Sportmatch ingezet.

De methode Sportmatch is ontwikkeld door Onbeperkt Sportief in samenwerking met het Mulier Instituut. Op basis van landelijke gegevens wordt bepaald hoeveel mensen met een beperking in de regio aanwezig zijn. Dit is tevens een indicatie voor de te verwachten potentiële doelgroep voor een sport- en beweegaanbod. Op basis van gegevens uit CBS, CAK en van instellingen, scholen en revalidatiecentra wordt een schatting gemaakt van de omvang en situering van de (potentiële) sportvraag binnen de regio Zuid-Kennemerland (ZKL). Van alle deelnemende gemeenten worden tevens verschillende beleidsdocumenten geanalyseerd. Hierbij wordt vooral gekeken naar het onderdeel 'sporten en bewegen door mensen met een beperking'.

2. Resultaten en opzet onderzoek Sportmatch

2.1 Resultaten

In deze rapportage is de Sportmatch toegepast in de regio Zuid-Kennemerland. De regio bestaat uit zes gemeenten, te weten Bloemendaal, Haarlem, Haarlemmerliede en Spaarnwoude, Heemstede, Velsen en Zandvoort.

Met de rapportage krijgt de opdrachtgever:

1. Inzicht in de omvang en situering van de (potentiële) sportvraag van mensen met een beperking gespecificeerd naar:
  - locatie, leeftijd en mate van institutionalisering van de inwoners met een beperking;
  - aard van de handicap of beperking (motorisch, visueel, auditief);
  - algemeen beeld van achterstand in sport- en beweegdeelname van mensen met een beperking;
2. Een overzicht van het bestaande sportaanbod, gepresenteerd in de vorm van tabellen (aantallen) en regio kaarten (geografische informatie). In de bijlage worden lijsten opgenomen van de locaties van het sportaanbod naar wijk;
3. Analyse van de (mis)match: waar lijken de (potentiële) vraag en het aanbod elkaar wel/niet te vinden;
4. Constateringen en advies op basis van uitkomsten van de methode Sportmatch;
5. Rapportage uitkomsten Sportmatch voor Sportservice Haarlemmermeer, SportSupport Kennemerland en de deelnemende gemeenten.

2.2 Methode

Een uitgebreide beschrijving van de methode die is gebruikt voor het vaststellen van het aantal mensen met een beperking in de regio Zuid-Kennemerland is te vinden in bijlage 1. Hierna volgt in het kort een uitleg van de opzet van het onderzoek.

Beleidsanalyse

Voor het analyseren van het gemeentelijke beleid op het gebied van sport en bewegen door mensen met een beperking hebben de deelnemende gemeenten relevante beleidsdocumenten aangeleverd.

De volgende documenten zijn voor deze rapportage gebruikt:

Gemeente	Documenten
Bloemendaal	'Sport op eigen benen', 30 december 2010, vastgesteld op 23 juni 2011
	'Evaluatie combinatiefunctionarissen', versie 15 juli 2014
Haarlem	'Haarlem Sport!', Agenda voor de sport 2010-2014
	'Haarlem Sport!', voortgangsnotitie 2011'.
Haarlemmerliede/Spaarnwoude	'Startnota Sportbeleid 2010', versie 19 juli 2010
Heemstede	'Nota sport en bewegen gemeente Heemstede', 2008 'Rekenkameronderzoek Sport gemeente Heemstede', versie oktober 2014
Velsen	'Velsen volop in beweging!', sportnota 2013-2016
Zandvoort	'Sportnota 2013 t/m 2016', visie Sportpark Duintjesveld, versie 4 juni 2013

Bepalen aantal mensen met een beperking en vindplaatsen

Op basis van landelijke gegevens en in combinatie met gegevens over leeftijd en inkomen op postcodeniveau is bepaald hoeveel mensen met een lichamelijke beperking in de regio's aanwezig zijn. Het aantal mensen met een verstandelijke beperking en het aantal kinderen met een beperking is bepaald aan de hand van de vindplaatsen van deze doelgroepen. Vindplaatsen zijn aangeleverd door de gemeenten. Tot slot is het huidige sport- en beweegaanbod voor mensen met een beperking in de regio Zuid-Kennemerland aangeleverd door SportSupport

2.3 Leeswijzer

Hoofdstuk 3

In het volgende hoofdstuk (3) wordt aan de hand van aangeleverde beleidsnotities ingegaan op het gemeentelijk beleid op het gebied van sport en bewegen door mensen met een beperking.

Hoofdstuk 4

In hoofdstuk 4 wordt eerst de geschatte omvang (in procenten en aantallen) van de doelgroep mensen met een lichamelijke beperking in de regio Zuid-Kennemerland beschreven in de vorm van tabellen en kaarten (geografische informatie). In de tabellen is een uitsplitsing gemaakt naar gemeente en wijk per gemeente. De omvang van de doelgroep mensen met een lichamelijke beperking is in procenten en aantallen op kaart gezet voor de gehele regio (gemeentegrenzen zijn aangegeven). Voor iedere gemeente afzonderlijk zijn in bijlage 2 ook kaarten op wijkniveau opgenomen naar aantal mensen met een lichamelijke beperking.

In hoofdstuk 4 zijn tevens de vindplaatsen van mensen met een verstandelijke beperking en kinderen en jongeren met een beperking in de regio Zuid-Kennemerland beschreven in tabel en op kaart.

Hoofdstuk 5

In hoofdstuk 5 wordt kort de sport- en beweegdeelname van mensen met een beperking beschreven op landelijk niveau. Vervolgens is in dit hoofdstuk een beschrijving te vinden van het sportaanbod in de regio Zuid-Kennemerland. De informatie is voor de regio op verschillende kaarten gezet (gemeentegrenzen aangegeven).

Hoofdstuk 6

In hoofdstuk 6 zijn constatering opgenomen over de beleidsnotities, het aantal mensen met een beperking, vindplaatsen en het sportaanbod.

Bijlagen

In de bijlage is een uitgebreide toelichting op de methode opgenomen. Ook zijn in de bijlage tabellen opgenomen van de locaties van vindplaatsen van mensen met een beperking en het sportaanbod, gerangschikt naar gemeente en wijk.

3. Beleidsanalyse regio Zuid-Kennemerland

De verschillende beleidsdocumenten zijn gescand op 9 items, vanuit het kader 'sport en bewegen door mensen met een beperking'. Per gemeente leidt dit tot het volgende overzicht. Niet alle documenten zijn even actueel. Bij sommige gemeenten is het onduidelijk of er meer recente documenten beschikbaar zijn.

Bloemendaal	
Bron: 'Sport op eigen benen', vastgesteld op 23 juni 2011, looptijd t/m 2015.	
Algemeen uitgangspunt	
	De gemeente Bloemendaal onderschrijft de beleidsvoornemens van het Rijk op het gebied van sport en bewegen. Sportief bewegen is belangrijk. Het bevordert de gezondheid, zelfredzaamheid en participatie. De maatschappelijke functie van sport is van zeer groot belang voor de leefgemeenschap. Sport is ook een middel om individu overstijgende doelen te realiseren, zoals participatie in de samenleving door mensen met een beperking.
Kader, Speerpunten	
	Accommodatiebeleid en sportstimulering vormen de basis voor het sportbeleid. De sportnota is uitgewerkt langs de beleidsthema's: bewegen, meedoen en presteren. Bloemendaal zet sportstimulering in voor drie doelgroepen: jeugd, ouderen en mensen met een beperking. Stimuleringsactiviteiten moeten aantoonbaar voorzien in een behoefte die niet door de mensen zelf kan worden vervuld. Bloemendaal vindt het van belang te komen tot een goede afstemming met buurgemeenten en krachten te bundelen.
Startsituatie	
	In 2009 is onderzoek gedaan naar de (specifieke) behoeften op sportgebied van mensen met een beperking. Het onderzoek werd ernstig bemoeilijkt doordat mensen met een beperking die niet sporten, moeilijk zichtbaar zijn. De kleine doelgroep die wel werd bereikt met het onderzoek levert het beeld op dat maatwerk nodig is. Bij het overzicht van demografische ontwikkelingen is gekeken naar de bevolkingssamenstelling voor perioden van tien jaar en voor drie onderscheidende leeftijdsgroepen. De doelgroep mensen met een beperking wordt hierbij niet onderscheiden. Deze doelgroep is echter wel één van de drie doelgroepen waar het sportstimuleringsbeleid zich op richt.
Doelgroep	
	De doelgroep 'mensen met een beperking' wordt in de nota nadrukkelijk genoemd. Deze doelgroep is echter niet nader gespecificeerd. Wel wordt aangegeven dat het een gegeven is dat steeds meer mensen leiden aan een chronische aandoening. Leerlingen van het speciaal basisonderwijs liften naar verwachting mee op beleidsinstrumenten als de Jeugdsportpas en School en Sport.
Beleidsinstrumenten	
	Aandacht voor sport en bewegen door mensen met een beperking komt terug in het beleid rondom sportstimulering, het verbeteren van gezonde leefstijl en maatschappelijke verbondenheid/participatie. Beleidsmaatregelen die worden genoemd in het kader van WMO-beleid zijn: verbetering toegankelijkheid van sportaccommodaties en bijdrage regeling ontwerpen voor aanpassen sanitair. Jeugdsportpas, Jeugdsportfonds. De beleidsinstrumenten zijn in dit document niet nader geoperationaliseerd.
Vindplaatsen	
	Vindplaatsen voor mensen met een beperking worden niet genoemd. Verondersteld wordt dat bij de paragraaf over sport en onderwijs ook de school voor speciaal basisonderwijs wordt meegenomen.
Aanbieders	
	Verenigingen en andere (commerciële) aanbieders worden gefaciliteerd, zelfstandigheid wordt vergroot. Het doel is om (samen met omliggende gemeenten) te komen tot een optimale grootte vanuit maatschappelijk, sportief en ecologisch gezichtspunt. Deskundigheidsbevordering van kader is een speerpunt (subsidierегeling).
CF / BSC	
	De inzet van combinatiefunctionarissen is verankerd tot 31 december 2015. Voor zover bekend wordt onder andere formatie ingezet ten gunste van G-hockey.
Aanpalend beleid	
	Jeugdbeleid, welzijnsbeleid, WMO.

Haarlem	
Bron: 'Haarlem Sport!', Agenda voor de sport 2010-2014 en 'Haarlem Sport!', voortgangsnotitie 2012'.	
Algemeen uitgangspunt	
	Sport wordt ingezet als middel om een aanvullende bijdrage te leveren aan de sociaalmaatschappelijke cohesie en op beleidsterreinen als volksgezondheid, jeugd- en jongerenwerk en integratie. Sport is een maatschappelijk bindmiddel tussen welzijn, onderwijs, gezondheid, leefbaarheid, veiligheid en recreatie. Haarlem zet zich in voor goede sportaccommodaties en een sportaanbod voor iedereen. Haarlem doet dat samen met organisaties die zich inzetten voor sport, gezondheid en welzijn. De gemeente treedt op als regisseur, opdrachtgever en coproducent van de sport. Regisseren is: stimuleren, situeren, steun creëren, structureren en sturen.
Kader, Speerpunten	
	Haarlem onderscheidt de volgende beleidsthema's: breedtesportontwikkeling, topsport en talentontwikkeling, commerciële sport, sport, recreatie en gezondheid, optimalisering sportaccommodaties. Voor elk thema zijn speerpunten benoemd. Binnen breedtesport ligt de nadruk vooral op projecten voor specifieke doelgroepen, zoals kinderen uit het speciaal onderwijs.
Startsituatie	
	Analyse eerder gevoerd beleid. EMOVO onderzoek (2007), verenigingsmonitor (2009); deze monitor is in 2012 herhaald.
Doelgroep	
	Kinderen en volwassenen met een lichamelijke of verstandelijke beperking, kinderen met overgewicht, mensen met een psychische handicap, kinderen uit het speciaal onderwijs, kwetsbare groepen (bijvoorbeeld chronisch zieken).
Beleidsinstrumenten, speerpunten	
	Voor elk beleidsthema zijn speerpunten geformuleerd: meer aandacht voor Sport Speciaal Onderwijs en sporten voor mensen met een beperking in de vorm van een sportpas/naschools aanbod, overgewicht bij kinderen tegengaan door ernaar te streven dat elke school een vakleerkracht LO in dienst heeft, inventariseren van de wensen in Haarlem op het gebied van G-sport binnen de geestelijke gezondheidszorg. Elk jaar wordt een werkplan gemaakt dat is gebaseerd op de Agenda Sport en op de jaarlijkse voortgangsnotities.
Vindplaatsen	
	Bij het initiëren en opzetten van activiteiten wordt de samenwerking gezocht met (aangepaste) sportverenigingen, onderwijs en zorginstellingen om de doelgroep te stimuleren aan het aangepast sporten deel te nemen.
Aanbieders	
	Versterken verenigingen door inzet combinatiefunctionarissen, tevens versterken G-sport.
CF / BSC	
	De combinatiefunctionarissen die in dienst zijn van de verenigingen ondersteunen deze verenigingen in hun proces van professionalisering en zorgen bovendien voor meer samenhang en dwarsverbanden in wijken met scholen en andere verenigingen en organisaties. Vanaf 2013 worden ook buurtsportcoaches ingezet specifiek ten gunste van aangepast sporten en specifieke jeugd doelgroepen (jeugdigen met een verstandelijke of fysieke beperking).
Aanpalend beleid	
	WMO, gezondheidsbeleid, ontwikkelingen binnen het sociaal domein.

Haarlemmerliede / Spaarnwoude	
Bron: 'Startnota sportbeleid 2010'	
Algemeen uitgangspunt	
	De gemeente streeft ernaar dat iedereen op een verantwoorde wijze kan bewegen en sporten. Hoog in het vaandel staan sportiviteit, gezondheid en plezier. De gemeente erkent het maatschappelijk belang van sport. Het is een middel dat bijdraagt aan de sociale cohesie en onderlinge (sociale) verbanden kan scheppen of versterken. Het ondersteunen van de lokale sportverenigingen en sportaccommodaties én haar vrijwilligersstructuur is daarom van groot belang.
Kader, Speerpunten	
	De gemeente heeft vooral een regiefunctie in het sportbeleid, gecombineerd met het stimuleren van sport en bewegen en het faciliteren van sportvoorzieningen. Daarnaast heeft de gemeente een rol bij het stimuleren van sporten onder inwoners. De gemeente heeft een faciliterende functie. Die uit zich in het realiseren en ondersteunen van sportaccommodaties waar inwoners kunnen sporten. Bovendien draagt de gemeente bij aan sporten in ongeorganiseerd verband.
Startsituatie	
	Vooronderzoek onbekend. De startnota zou verder worden uitgewerkt in samenwerking met de op te richten (inmiddels opgerichte) Sportraad.
Doelgroep	
	'Mensen met een beperking', niet nader gedefinieerd.
Beleidsinstrumenten, speerpunten	
	De gemeente heeft met SportSupport Haarlem overeenstemming om mensen met een beperking uit de gemeente te helpen met hun zoektocht naar een passend sport- en beweegaanbod. Jeugdsportpas, jeugdsportfonds.
Vindplaatsen	
	Vindplaatsen voor mensen met een beperking worden niet genoemd.
Aanbieders	
	De gemeente realiseert en ondersteunt sportaccommodaties. Tevens draagt de gemeente bij aan het sporten in ongeorganiseerd verband door aanleg van wegen/paden, speelplekken en groen.
CF / BSC	
	Op basis van nota, onbekend. Uit de Meicirculaire Gemeentefonds 2014 blijkt deelname sinds de 6 ^e tranch.
Aanpalend beleid	
	Onbekend.

Heemstede	
Bron: 'Nota sport en bewegen gemeente Heemstede', 2008. 'Rekenkameronderzoek Sport gemeente Heemstede', versie oktober 2014.	
Algemeen uitgangspunt	
	Het sportbeleid van de gemeente Heemstede is gericht op bevordering en ondersteuning van breedtesport. Hierbij ziet de gemeente sport en bewegen in de eerste plaats als een middel om bij te dragen aan een gezonde levensstijl, sociale participatie en persoonlijk welzijn. Herijking van het sportbeleid in 2012 is verlopen via een integrale beleidsnota Wmo. Sport is hierin beschreven naast alle andere aan Wmo aanpalende beleidsterreinen.
Kader, Speerpunten	
	De gemeente onderscheidt in haar kadernota de volgende beleidsterreinen: stimuleren van sport en bewegen (o.a. voor mensen met een beperking), sport en accommodaties, ondersteunen sportverenigingen. De financiële inzet op breedtesport is miv 2013 meer dan gehalveerd.
Startsituatie	
	Demografische gegevens en trends, mensen met een beperking worden hierbij niet genoemd.
Doelgroep	
	'Mensen met een beperking, gehandicapten, chronisch zieken', niet nader gespecificeerd.
Beleidsinstrumenten, speerpunten	
	Mensen met een handicap en chronisch zieken kunnen mede met de ondersteuning van SportSupport Kennemerland aan sportieve activiteiten bij verenigingen in de regio Kennemerland deelnemen. De gemeente Heemstede subsidieert SportSupport Kennemerland structureel voor de inzet op het gebied van aangepast sporten. Op de behoefte aan sportactiviteiten voor mensen met een handicap en chronisch zieken die niet door verenigingen kan worden opgevangen, wordt lokaal ingespeeld door bestaande organisaties gericht op mensen met een beperking. Een ander instrument is het Sportstimuleringsfonds.
Vindplaatsen	
	Alleen genoemd bij het aanbieden van activiteiten die niet door verenigingen geboden kunnen worden.
Aanbieders	
	De gemeente vindt het van belang dat sportverenigingen worden ondersteund in het vervullen van hun maatschappelijke functie, bijvoorbeeld bij het verder opzetten van samenwerkingsverbanden met organisaties op andere beleidsterreinen (kinderopvangorganisaties, ouderenwerk, jongerenwerk). En in het actualiseren van het aanbod.
CF / BSC	
	In de gemeente zijn 4 combinatiefunctionarissen actief (2014), niet specifiek ten gunste van mensen met een beperking.
Aanpalend beleid	
	WMO/lokaal gezondheidsbeleid 2012-2016.

Velsen	
Bron: 'Velsen volop in beweging!', sportnota 2013-2016.	
Algemeen uitgangspunt	
	Sport is plezier beleven en een leuke vrije tijdsbesteding, maar ook (steeds vaker) een middel om andere doelen te bereiken. In dit kader draagt sport bij aan een gezonde leefstijl, de persoonlijke ontplooiing en het binden van mensen. In 2016 is Velsen een sport- en beweegvriendelijke gemeente met goede sportvoorzieningen. Hierbij is de ambitie om een sportieve en vitale samenleving te realiseren waar iedere inwoner passend kan sporten en bewegen.
Kader, Speerpunten	
	De sportagenda bestaat uit de volgende vijf thema's: meer Velsenaren vitaal in beweging, sportstimulering voor specifieke groepen, creëren van beweegvriendelijke omgeving, sterke sportverenigingen in Velsen, samenwerking tussen onderwijs, zorg, sport, buurt en welzijn. Elk thema kent hoofddoelstellingen en bijbehorende speerpunten.
Startsituatie	
	Onderzoek naar de sportbehoefte van mensen met een beperking (2010) (aanbod vinden blijkt een knelpunt), Emovo onderzoek GGD, leefbaarheidsmonitor 2013.
Doelgroep	
	'Mensen met een beperking', niet nader gespecificeerd.
Beleidsinstrumenten, speerpunten	
	Maand van de aangepaste sport, organiseren en coördineren van aangepaste sportactiviteiten krijgt meer aandacht, JeugsSportPas, Club Extra, sportoriëntatie voor voortgezet onderwijs, zoals een school voor IWOO/PRO. Stimuleren ontwikkelen van beweegplein als schoolplein, SBO wordt niet apart genoemd.
Vindplaatsen	
	Onderwijs wordt genoemd, niet specifiek speciaal onderwijs of SBO. Andere vindplaatsen worden niet genoemd.
Aanbieders	
	Sportverenigingen vormen de plek voor sociale ontmoeting en participatie. Een sportvereniging levert een belangrijke bijdrage aan de leefbaarheid van de lokale samenleving. De gemeente is gebaad bij een bloeiend verenigingsleven met verschillende takken van sport en sterke sportverenigingen. Sportverenigingen met potentie worden waar nodig ondersteund en versterkt.
CF / BSC	
	BSC voor inactieve volwassenen en jongeren, CF VSO cluster 4 (0,2 fte).
Aanpalend beleid	
	Gezondheidsbeleid, welzijn.

Zandvoort	
Bron: 'Sportnota 2013 t/m 2016', visie Sportpark Duintjesveld, versie 4 juni 2013	
Algemeen uitgangspunt	
	Het gemeentebestuur staat voor flinke bezuinigingen waardoor het ambitieniveau voor investeringen in de sport moet worden aangepast naar de huidige beschikbare middelen. Vanwege het bijstellen van het ambitieniveau is door het college van burgemeester en wethouders besloten een beknopte sportnota voor de periode 2013 t/m 2016 op te stellen. Hierbij is gekozen een visie te formuleren voor Sportpark Duintjesveld.
Kader, Speerpunten	
	Nvt
Startsituatie	
	Nvt
Doelgroep	
	Nvt
Beleidsinstrumenten, speerpunten	
	Nvt
Vindplaatsen	
	Nvt
Aanbieders	
	Nvt
CF / BSC	
	Nvt
Aanpalend beleid	
	In de nota lokaal gezondheidsbeleid 2010 t/m 2013 staat geformuleerd: sport en bewegen zijn belangrijk voor de gezondheid. Dagelijks bewegen heeft een positief effect op het algehele welbevinden. De gemeente verstrekt subsidie aan verschillende doelgroepen, zoals mensen met een beperking en het project aangepast sporten.

4. Aantal mensen met een beperking in de regio Zuid-Kennemerland

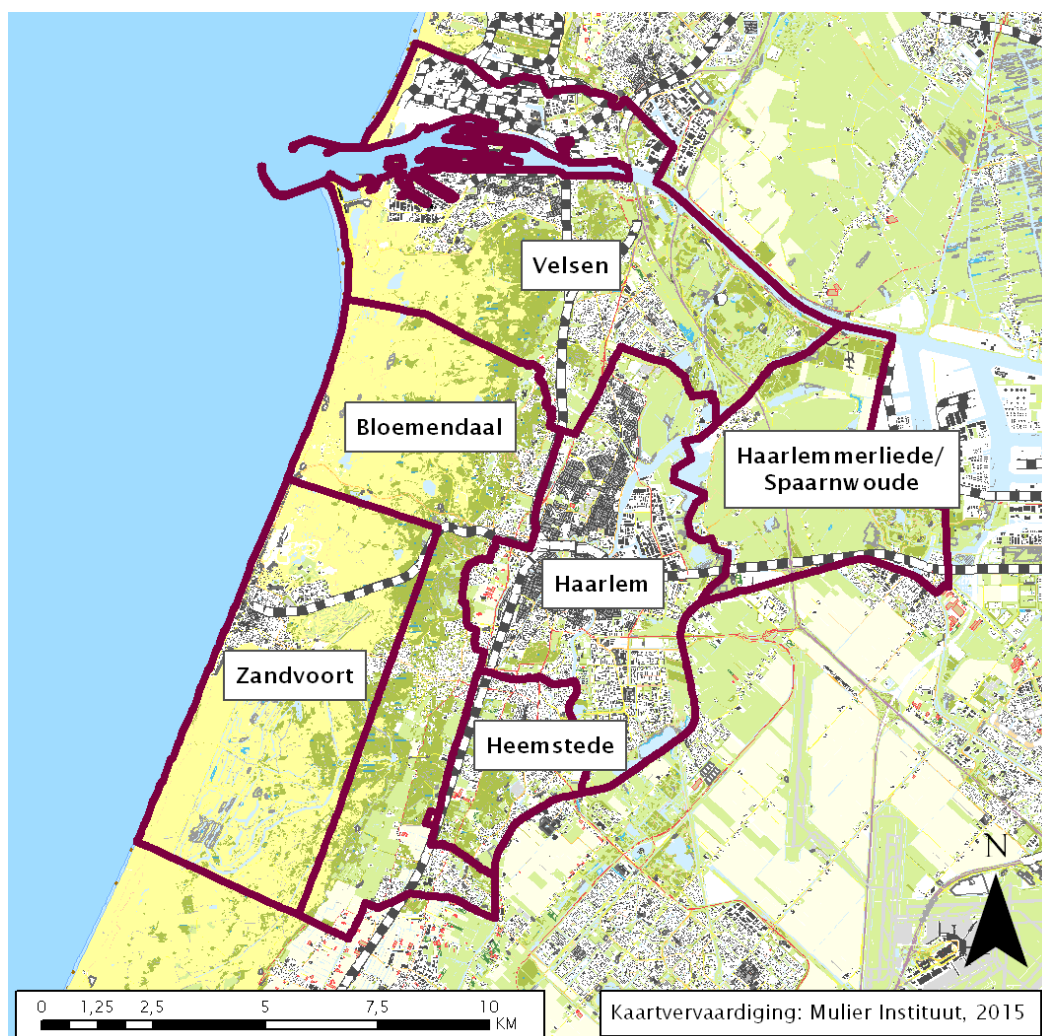
In bijlage 1 staat beschreven waarom en hoe het aantal mensen met een lichamelijke beperking is bepaald. Dit hoofdstuk richt zich op het aantal mensen met een beperking en hun vindplaatsen (de potentiële vraag naar gehandicaptensport of aangepast sporten) in de regio Zuid-Kennemerland. Er wordt ingegaan op het geschatte aantal en de vindplaatsen van drie groepen:

- Mensen met een lichamelijke beperking (motorisch, visueel en auditief en geschatte aantal, leeftijd van 12-79 jaar);
- Mensen met een verstandelijke beperking (vindplaatsen, alle leeftijden);
- Kinderen (met een lichamelijke en/of verstandelijke beperking en kinderen met gedragsproblemen, vindplaatsen, leerlingen).

Indeling regio Zuid-Kennemerland

De regio Zuid-Kennemerland bestaat uit zes gemeenten: Bloemendaal, Haarlem, Haarlemmerliede en Spaarnwoude, Heemstede, Velsen en Zandvoort. Deze gemeenten zijn in figuur 4.1 op kaart weergegeven.

Figuur 4.1 Indeling regio Zuid-Kennemerland in gemeenten

4.1 Aantal mensen met een lichamelijke beperking in Zuid-Kennemerland

Percentage mensen met een lichamelijke beperking per gemeente

In tabel 4.1 is het percentage mensen met een beperking voor de regio Zuid-Kennemerland weergegeven per gemeente en in tabel 4.2 het aantal mensen met een beperking per gemeente. In figuur 4.3 en 4.4 is per gemeente het percentage en aantal mensen met een matige of ernstige lichamelijke beperking (combinatie) afgebeeld. Mensen met een lichte beperking laten we hier buiten beschouwing. In bijlage 2 zijn afbeeldingen opgenomen (B2.2 t/m B2.7) waarop het aantal mensen met een matige of ernstige lichamelijke beperking per gemeente binnen de gemeentegrenzen is afgebeeld.

Van belang te vermelden is dat de indeling naar gemeenten en wijken per gemeente is gebaseerd op CBS postcodes en de gewenste indeling die aan SportSupport is aangeleverd.

Met behulp van landelijk onderzoek (CBS Gezondheidsenquête) is vastgesteld dat in de periode 2008 tot en met 2011 11,8 procent van de Nederlandse bevolking van 12 tot en met 79 jaar één of meer vormen van matige of ernstige lichamelijke beperkingen heeft. Het percentage mensen met een lichamelijke beperking in de regio Zuid-Kennemerland is gelijk aan het landelijke cijfer namelijk 11,8 procent (zie tabel 4.1). Ook voor motorische, visuele en auditieve beperkingen geldt dat de percentages voor de regio Zuid-Kennemerland nauwelijks afwijken van de landelijke percentages. Alleen het percentage mensen met een auditieve beperking lijkt iets af te wijken van het landelijke percentage, namelijk 2,5 procent ten opzichte van 2,6 procent (afwijking van 4%).

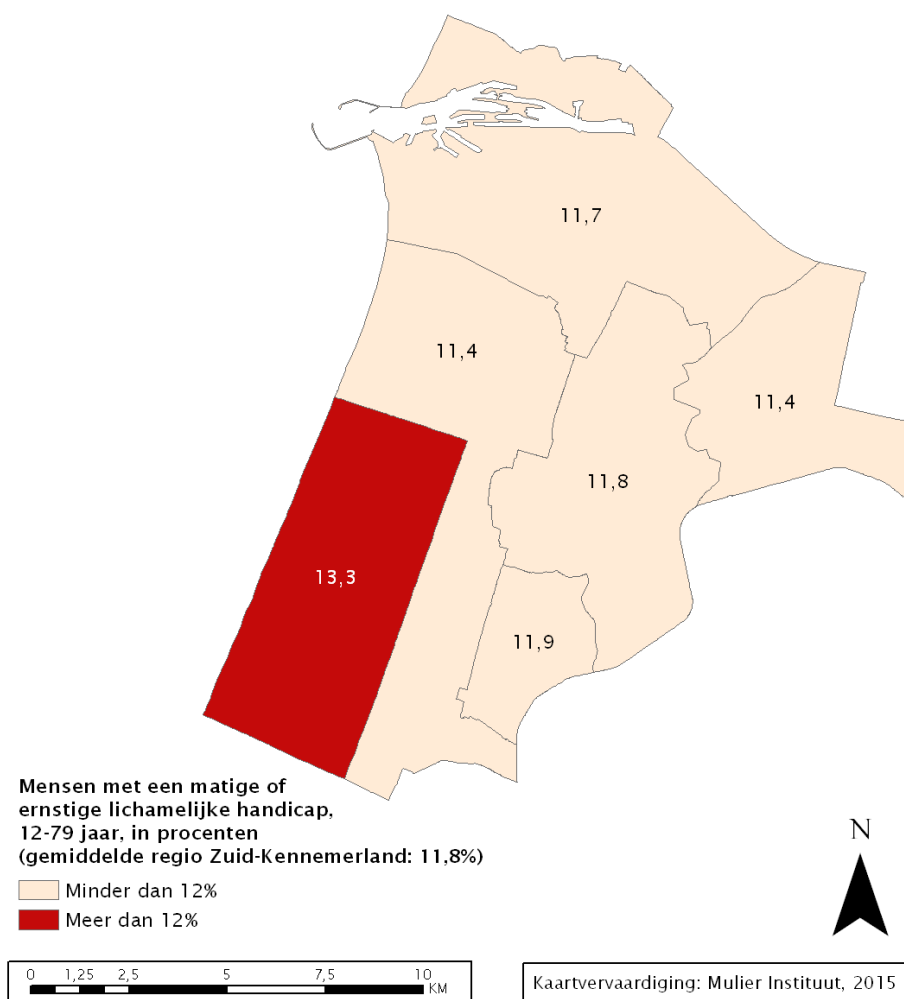
De gemeenten Bloemendaal en Haarlemmerliede en Spaarnwoude hebben het laagste percentage (respectievelijk 11,4%) mensen met een lichamelijke beperking. De gemeente Zandvoort kent het hoogste percentage (13,3%).

Tabel 4.1 Mensen met een matige of ernstige lichamelijke beperking, 12-79 jaar (in procenten)

	Motorisch	Visueel	Auditief	Combinatie
Landelijk	6,3	5,3	2,6	11,8
Regio Zuid-Kennemerland	6,3	5,3	2,5	11,8
Bloemendaal	5,8	5,2	2,5	11,4
- Bloemendaal Noord	5,7	5,2	2,4	11,3
- Bloemendaal Zuid	5,8	5,2	2,5	11,4
Haarlem	6,4	5,3	2,5	11,8
- Haarlem West	5,9	5,1	2,4	11,2
- Haarlem Noord	5,8	5,0	2,4	11,1
- Haarlem Oost	7,3	5,6	2,7	12,8
- Haarlem Zuid	7,5	5,6	2,8	13,1
Haarlemmerliede en Spaarnwoude	5,8	5,2	2,5	11,4
Heemstede	6,2	5,3	2,6	11,9
Velsen	6,2	5,3	2,5	11,7
- IJmuiden/Velsen-Noord	7,0	5,5	2,7	12,6
- Velsen-Zuid	5,8	5,2	2,5	11,4
- Velsbroek	4,9	4,9	2,3	10,3
Zandvoort	7,5	5,8	2,8	13,3

Bron: Mulier Instituut, op basis van schattingen met een rekenmodel (zie bijlage 1 voor toelichting)

Figuur 4.3 Schatting percentage mensen met een matige of ernstige lichamelijke beperking naar gemeente in de regio Zuid-Kennemerland, 12-79 jaar (in procenten)

Aantal mensen met een lichamelijke beperking per gemeente

Met behulp van de inwonersaantallen is tabel 4.2 samengesteld (1e kolom). De tabel geeft inzicht in de daadwerkelijke aantallen per gemeente. De combinatie van beperkingen geeft aan hoeveel mensen één of meer (maximaal 3) beperkingen hebben. Het is dus geen optelsom van de aantallen motorisch, visueel en auditief.

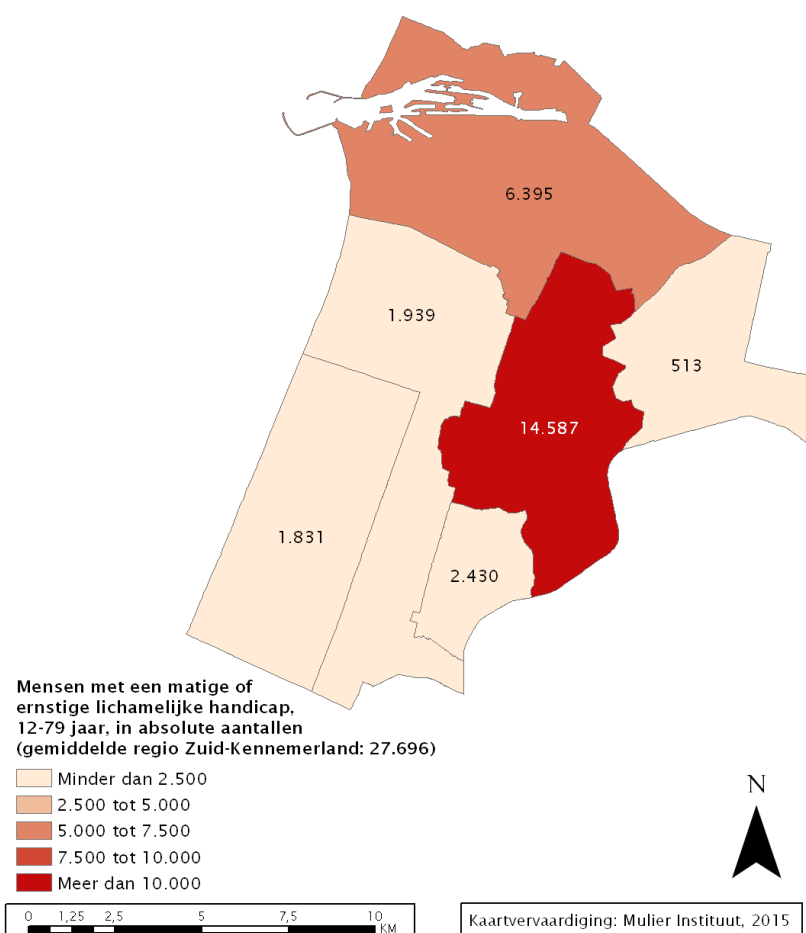
In de regio Zuid-Kennemerland hebben naar schatting 27.696 mensen een matige of ernstige lichamelijke beperking. In absolute aantallen wonen in de gemeente Haarlem de meeste mensen met een lichamelijke beperking (14.587) en in Haarlemmerliede en Spaarnwoude (513) de minste. Voor de soort lichamelijke beperking is hetzelfde patroon te zien.

Tabel 4.2 Schatting aantal mensen met een matige of ernstige lichamelijke beperking, 12-79 jaar (in aantallen)

	Bevolking	Motorisch	Visueel	Auditief	Combinatie
Landelijk	13.649.748	861.530	719.777	348.734	1.614.429
Regio Zuid-Kennemerland	233.745	14.837	12.340	5.948	27.696
Bloemendaal	17.058	986	882	418	1.939
- Bloemendaal Noord	7.748	445	399	187	874
- Bloemendaal Zuid	9.310	541	483	231	1.065
Haarlem	123.440	7.918	6.481	3.121	14.587
- Haarlem West	37.798	2.247	1.924	898	4.235
- Haarlem Noord	42.305	2.467	2.128	1.018	4.709
- Haarlem Oost	17.413	1.301	972	473	2.235
- Haarlem Zuid	25.925	1.502	1.457	731	3.408
Haarlemmerliede en Spaarnwoude	4.515	262	235	111	513
Heemstede	20.475	1.275	1.086	523	2.430
Velsen	54.530	3.368	2.864	1.386	6.395
- IJmuiden/Velsen-Noord	29.193	2.031	1.599	792	3.672
- Velsen-Zuid	10.450	605	541	257	1.189
- Velsersbroek	14.888	731	725	337	1.534
Zandvoort	13.728	1.028	792	389	1.831

Bron: CBS

Figuur 4.4 Schatting aantal mensen met een matige of ernstige lichamelijke beperking naar gemeente in de regio Zuid-Kennemerland, 12-79 jaar (in absolute aantallen)

Vindplaatsen mensen met een lichamelijke beperking in Zuid-Kennemerland

Met voorgaande gegevens is in beeld gebracht hoeveel mensen per gemeente in de regio Zuid-Kennemerland een lichamelijke beperking hebben. Er zijn zes woonlocaties en woonzorginstellingen voor mensen met een lichamelijke beperking in de regio Zuid-Kennemerland gevestigd. Daarnaast zijn er vijf locaties waar dagbesteding speciaal voor mensen met een lichamelijke beperking wordt aangeboden.

Een kleine groep mensen met een lichamelijke beperking is via revalidatie-instellingen te bereiken. De regio Zuid-Kennemerland heeft hiervoor twee locaties, namelijk Jacob Kliniek (Stichting Sint Jacob) en OCA Heemstede. Revalidatie vindt mogelijk ook plaats vanuit ziekenhuizen en woonzorgcentra. In de bijlage zijn bovengenoemde locaties opgenomen.

Een andere groep mensen met een lichamelijke beperking kan eventueel via woonzorgcentra voor ouderen worden bereikt, omdat een groot deel van de mensen met een handicap uit ouderen bestaat. In de bijlage is een lijst met locaties in de regio opgenomen waar ouderen wonen en verzorging krijgen. Zorgbalans, Stichting Sint Jacob en Stichting SDHD zijn in de regio Zuid-Kennemerland belangrijke voorzieningen.

4.2 Aantal mensen met een verstandelijke beperking in Zuid-Kennemerland

Uitgaande van de prevalentiecijfers voor heel Nederland (zie ook bijlage 1) zou een grove schatting gemaakt kunnen worden van het aantal mensen met een lichte, matige of ernstige verstandelijke beperking. Uitgaande van een prevalentie van 3 tot 4 promille van de bevolking voor mensen met een matige of ernstige verstandelijke beperking, hebben in de regio Zuid-Kennemerland (290.846³) ongeveer 870 tot 1.160 mensen een matige of ernstige verstandelijke beperking. Uitgaande van een prevalentie tussen 3 tot 10 promille voor mensen met een licht verstandelijke beperking, hebben naar schatting ongeveer 870 tot 2.900 mensen in de regio Zuid-Kennemerland een licht verstandelijke beperking. Daarnaast hadden op 1 juli 2014 in totaal 2.215 mensen met een verstandelijke beperking in de regio Zuid-Kennemerland een geldige indicatie voor AWBZ zorg. Onder hen 480 kinderen en jongeren in de leeftijd van nul tot en met zeventien jaar en 1.735 volwassenen van achttien jaar en ouder.

Een andere manier om een beeld te krijgen van het aantal mensen met een verstandelijke beperking is het in kaart brengen van een aantal vindplaatsen. Onderstaande tabel geeft een totaaloverzicht van de vindplaatsen. Niet alle vindplaatsen zijn alleen voor mensen met een verstandelijke beperking, ook mensen met een lichamelijke beperking kunnen hier terecht. In tabel 4.3 is het aantal locaties voor dagbesteding en wonen in de regio Zuid-Kennemerland weergegeven. Een enkele locatie vervult meerdere functies: zo zijn enkele locaties voor dagbesteding en wonen tevens logeerhuizen en locaties voor kinderopvang voor kinderen met een verstandelijke beperking. Daarnaast vallen er drie vindplaatsen in de categorie 'Anders'. Het gaat hier om een vroeg behandeling en peuterspeelzaal, speciale opvang na schooltijd en een loopbaancentrum.

Deze locaties zijn belangrijke vindplaatsen voor het sportaanbod. Niet alle gemeenten hebben informatie aan kunnen leveren over het aantal cliënten of gebruikers. Voor de gemeente Haarlem lijken de deelnemer/cliënt aantallen wel redelijk compleet. Zo wonen in de gemeente Haarlem ongeveer 400 mensen met een verstandelijke beperking op een woonlocatie voor mensen met een verstandelijke beperking.

Tabel 4.3 Vindplaatsen mensen met een verstandelijke beperking

Type	Aantal locaties
Dagbesteding	17
Woonlocatie	43
Anders	3

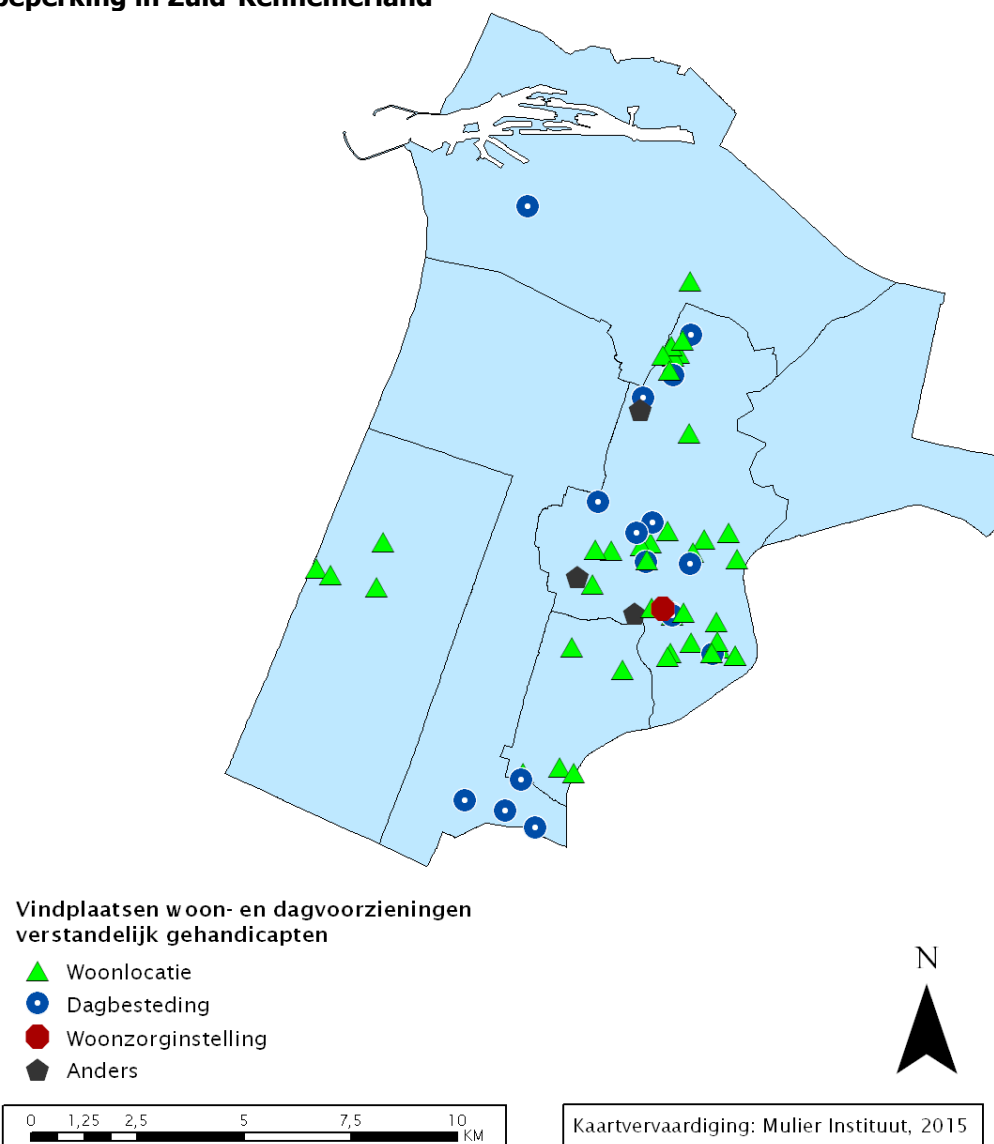
Bron: gemeenten in regio Zuid-Kennemerland, maart 2015

³ Bron: Aantal inwoners van de gemeenten Bloemendaal, Haarlem, Haarlemmerliede en Spaarnwoude, Heemstede, Velsen en Zandvoort volgens CBS Statline 'Bevolking en huishoudens; viercijferige postcode, 1 januari 2013'.

In figuur 4.6 zijn deze woonlocaties en plaatsen voor dagbesteding voor mensen met een verstandelijke beperking op kaart weergegeven. De gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude heeft aangegeven dat er geen vindplaatsen voor mensen met een verstandelijke beperking in de gemeente zijn.

In de gemeenten Velsen en Bloemendaal lijken alleen locaties voor dagbesteding te zijn gevestigd. Een van deze dagbestedingsplekken is tevens een woonlocatie. In de gemeente Zandvoort daarentegen zijn geen plaatsen voor dagbesteding maar alleen woonlocaties voor mensen met een verstandelijke beperking gevestigd. In Haarlem zijn zowel woonlocaties als plaatsen voor dagbesteding gevestigd. De woon- en dagvoorzieningen voor mensen met een verstandelijke beperking zijn hier ook groter dan in de andere gemeenten van de regio Zuid-Kennemerland. In de bijlage zijn adresgegevens van alle vindplaatsen opgenomen die in figuur 4.6 zijn weergegeven.

Figuur 4.6 Vindplaatsen woon- en dagvoorzieningen mensen met een verstandelijke beperking in Zuid-Kennemerland

Belangrijk te vermelden is dat in bovenstaande tabel en figuur alleen de voorzieningen in beeld zijn gebracht waar mensen met een beperking wonen of werken. Mensen met een verstandelijke beperking die zelfstandig of bij familie wonen en geen gebruik maken van deze voorzieningen, dikwijls mensen met een lichte verstandelijke beperking, blijven hiermee buiten beeld. Dat wil niet zeggen dat zij er niet zijn. Deze mensen kunnen echter wel een belangrijke doelgroep zijn voor sportaanbieders. Deze mensen zullen meer individueel (via bijvoorbeeld welzijnswerkers, buurtsportcoaches, sociale wijkteams of Mee-organisaties) benaderd moeten worden.

4.3 Aantal kinderen met een beperking in Zuid-Kennemerland

In Zuid-Kennemerland zijn 16 scholen voor speciaal (basis) onderwijs, praktijkscholen en scholen voor LOOW onderwijs gevestigd. Het betreft hier scholen voor cluster 2, 3 en 4, speciaal basisonderwijs (sbo) en een school voor zowel leerwegondersteunend onderwijs (lwoo) als praktijkonderwijs (pro). Scholen kunnen zowel een afdeling voor 6 tot 12 jarigen (SO) of een voor kinderen in de leeftijd van 12 jaar en ouder (VSO) hebben. In bijlage 5 is een overzicht van de onderwijsinstellingen opgenomen. In totaal gaat het om 2.010 leerlingen.

Volgens opgave van de gemeenten in de regio Zuid-Kennemerland is er geen school voor kinderen met een visuele beperking in de regio gevestigd. Wel is er een school voor kinderen met een auditieve beperking of spraak/taalproblemen (cluster 2), een school voor kinderen met een verstandelijke of motorische beperking of een chronische aandoening (cluster 3) en drie scholen voor kinderen met gedragsproblemen (cluster 4). Daarnaast zijn er tien scholen voor speciaal basisonderwijs en is er een school waar leerwegondersteunend en praktijkonderwijs wordt aangeboden (tabel 4.4). De leerlingaantallen zijn niet voor alle scholen aangeleverd. Dit maakt dat we geen beeld kunnen vormen over het aantal leerlingen dat in de regio Zuid-Kennemerland gebruik maakt van deze vormen van onderwijs.

Tabel 4.4 overzicht onderwijs

Type school	Aantal scholen
Cluster 1 (visueel)	0
Cluster 2 (auditief en taalontwikkelingsstoornis)	1
Cluster 3 (verstandelijk/motorisch)	1
Cluster 4 (gedrag)	3
SBO	10
Combinatie LWOO/PRO	1

Bron: gemeenten in regio Zuid-Kennemerland, maart 2015

Op de kaart in figuur 4.7 zijn de scholen ruimtelijk afgebeeld naar type onderwijs. Twee scholen zijn op dezelfde locatie gevestigd, hierdoor zijn op de kaart slechts vijftien vindplaatsen voor onderwijs weergegeven. Het gaat hier om twee scholen voor speciaal basisonderwijs (SBO). De onderwijsinstellingen zijn voornamelijk te vinden in de gemeente Haarlem en (in iets mindere mate) in de gemeente Velsen. In de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude, Heemstede en Zandvoort zijn geen scholen voor speciaal onderwijs gevestigd.

5. Sportaanbod voor mensen met een beperking

In dit hoofdstuk wordt het sportaanbod voor mensen met een beperking in de regio Zuid-Kennemerland op kaart weergegeven. Allereerst volgen enkele cijfers uit landelijk onderzoek onder sportverenigingen.

5.1 Landelijke cijfers over sportaanbod voor mensen met een beperking

Uit landelijk onderzoek onder sportverenigingen in Nederland (Sport Aanbieders Monitor 2014) komt naar voren dat 49 procent van de reguliere sportverenigingen één of meer leden een beperking en/of chronische aandoening heeft. In 2012 was dat 45 procent (zie Von Heijden et al, 2013). Met enige voorzichtigheid gaat het om 12.000 sportverenigingen in Nederland in 2014. Het gemiddelde aantal leden met een beperking of chronische aandoening ligt laag. Dit varieert van 3 tot 12 leden per vereniging afhankelijk van de aard van de beperking en de tak van sport. Ruim een vijfde van de reguliere verenigingen met leden met een beperking heeft hiervoor aparte groepen. Bij de overige verenigingen doen sporters met een beperking mee in het reguliere aanbod. Dit zijn vaker kleine verenigingen. Als het aantal leden met een beperking rond de tien of hoger ligt dan is er vaak een aparte sportgroep binnen een reguliere vereniging. Het merendeel van de verenigingen (69% in 2014) heeft geen gekwalificeerde trainers. Een kwart van de verenigingen heeft dat wel en deze clubs hebben vaak meerdere leden met een beperking. Er is een stijgende ambitie om meer leden met een beperking aan te trekken. In 2014 had 55 procent van de verenigingen die al leden met een beperking hebben de wens om meer leden met een beperking te werven. In 2012 was dit nog 44 procent. Ruim een kwart van de verenigingen zonder leden met een beperking zou graag leden met een beperking willen werven.

5.2 Het sportaanbod voor mensen met een beperking in Zuid-Kennemerland

In de regio Zuid-Kennemerland bestaat het sportaanbod voor mensen met een beperking uit 80 activiteiten op zo'n 55 locaties. Dit sportaanbod wordt niet alleen door sportverenigingen of fitnesscentra maar ook door stichtingen, buurthuizen en (thuis)zorginstellingen georganiseerd. De gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude heeft aangegeven geen sportaanbod te hebben gericht op mensen met een beperking.

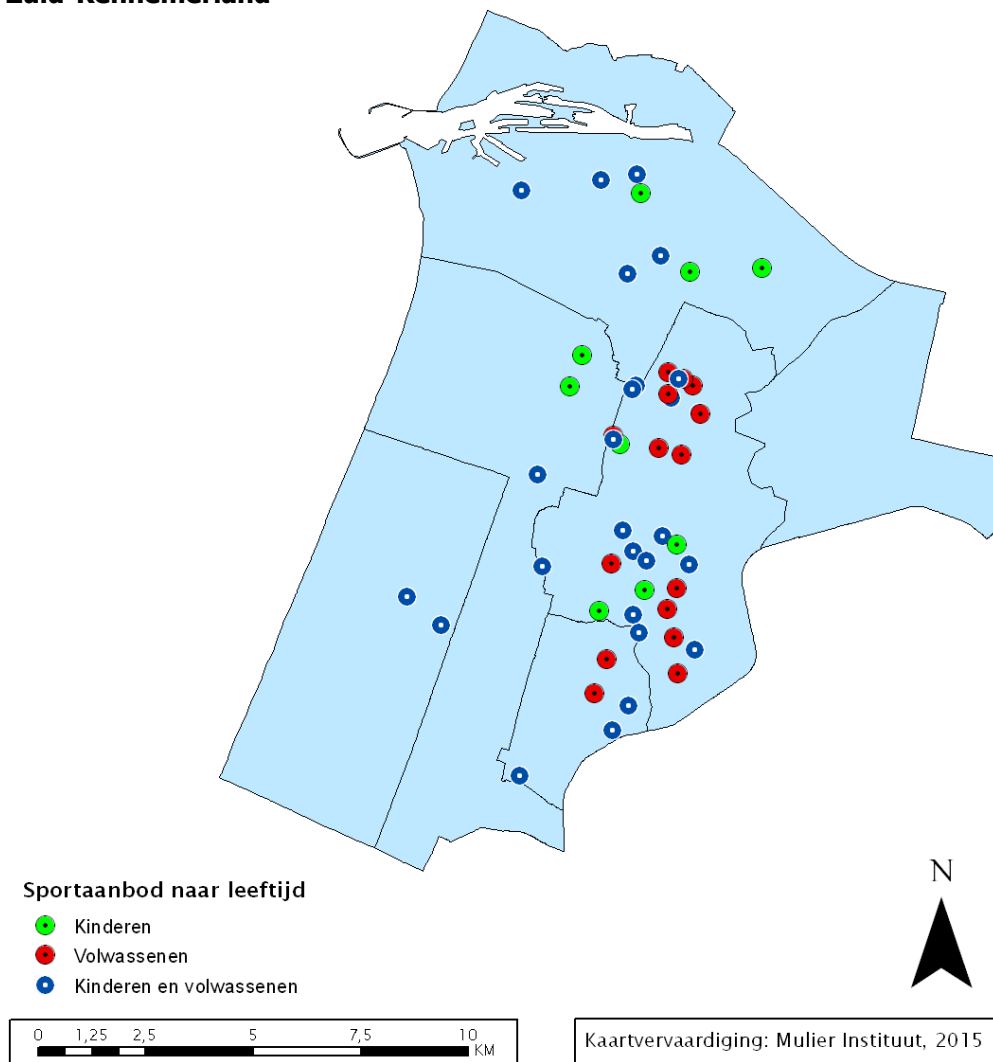
In figuur 5.1 zijn de locaties waar het sportaanbod voor mensen met een beperking in de regio Zuid-Kennemerland plaatsvindt weergegeven. Hierbij is aangegeven of dit sportaanbod zich op kinderen, volwassenen of kinderen en volwassenen richt. Locaties vertegenwoordigen de fysieke plaatsen waar het aanbod zich bevindt. Een vereniging of instelling kan op eenzelfde locatie meerdere soorten sportactiviteiten aanbieden. Daarnaast kunnen meer verenigingen of instellingen gebruik maken van dezelfde sportaccommodatie. Niet bekend is hoeveel sporters in totaal bij de verschillende activiteiten op de locaties actief zijn of hoeveel sporters met een beperking er maximaal terecht kunnen.

Op negen locaties worden sportactiviteiten specifiek voor kinderen en jongeren met een beperking georganiseerd. Verder worden er op 29 locaties ongeveer 40 sportactiviteiten voor zowel kinderen als volwassenen en op 17 locaties ongeveer 30 sportactiviteiten specifiek voor volwassenen georganiseerd.

Het sportaanbod lijkt zich vooral te concentreren in en rond de gemeente Haarlem. Het sportaanbod in de gemeente Haarlem richt zich voornamelijk op volwassenen en op kinderen en volwassenen. In de gemeenten Bloemendaal en Zandvoort wordt naar verhouding minder sportaanbod voor mensen met een beperking georganiseerd dan in Haarlem, Heemstede en Velsen.

Doordat de doelgroep mensen met een beperking vergeleken met mensen zonder beperking kleiner is, er grote verschillen zijn in de aard van de beperking en bijgevolg de sportmogelijkheden, heeft het sportaanbod voor mensen met een beperking dikwijls een regiofunctie. Dit betekent dat ook mensen uit de omliggende gemeenten van Haarlem mogelijk gebruik maken van het sportaanbod in de gemeente Haarlem.

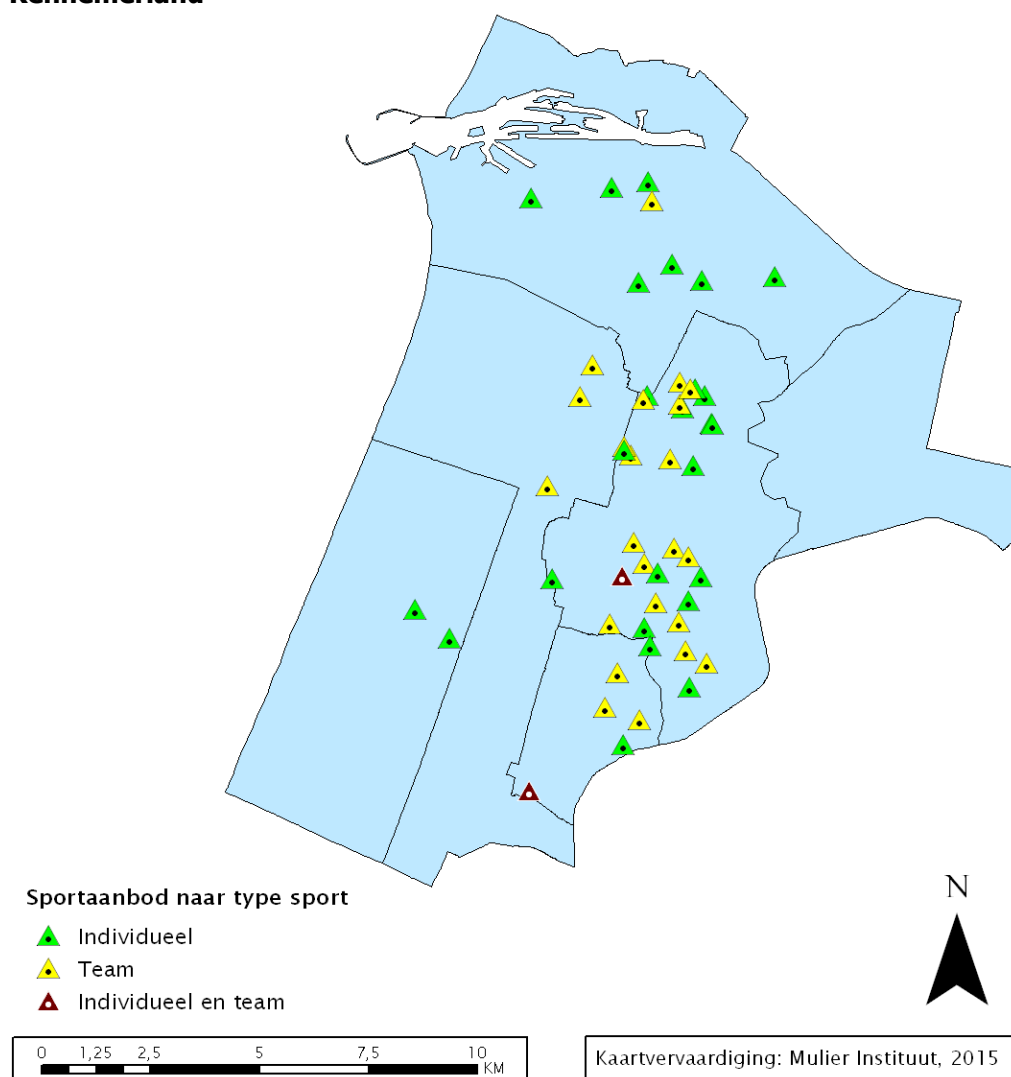
Figuur 5.1 Sportaanbod voor kinderen en volwassenen met een beperking in de regio Zuid-Kennemerland

In figuur 5.2 is het sportaanbod weergegeven naar soort sport. Teamsporten, duo sporten, individuele sporten en overige sporten (therapeutisch) zijn mogelijk voorkomende soorten sport.

Het sportaanbod voor mensen met een beperking in Zuid-Kennemerland lijkt vooral te bestaan uit individuele en teamsporten. Zo worden er op 28 locaties 49 individuele sportactiviteiten en op 24 locaties 31 teamsporten aangeboden. De teamsportactiviteiten worden voornamelijk aangeboden door sportverenigingen. Bij teamsportactiviteiten gaat het bijvoorbeeld om (G) hockey, (G) voetbal, korfbal, volleybal maar ook dansen en gymnastiek en bij individuele sporten om zwemmen, wandelen, fitness, paardrijden en yoga.

Figuur 5.2 Sportaanbod voor mensen met een beperking naar soort sport in de regio Zuid-Kennemerland

Sportaanbod voor mensen met een lichamelijke beperking

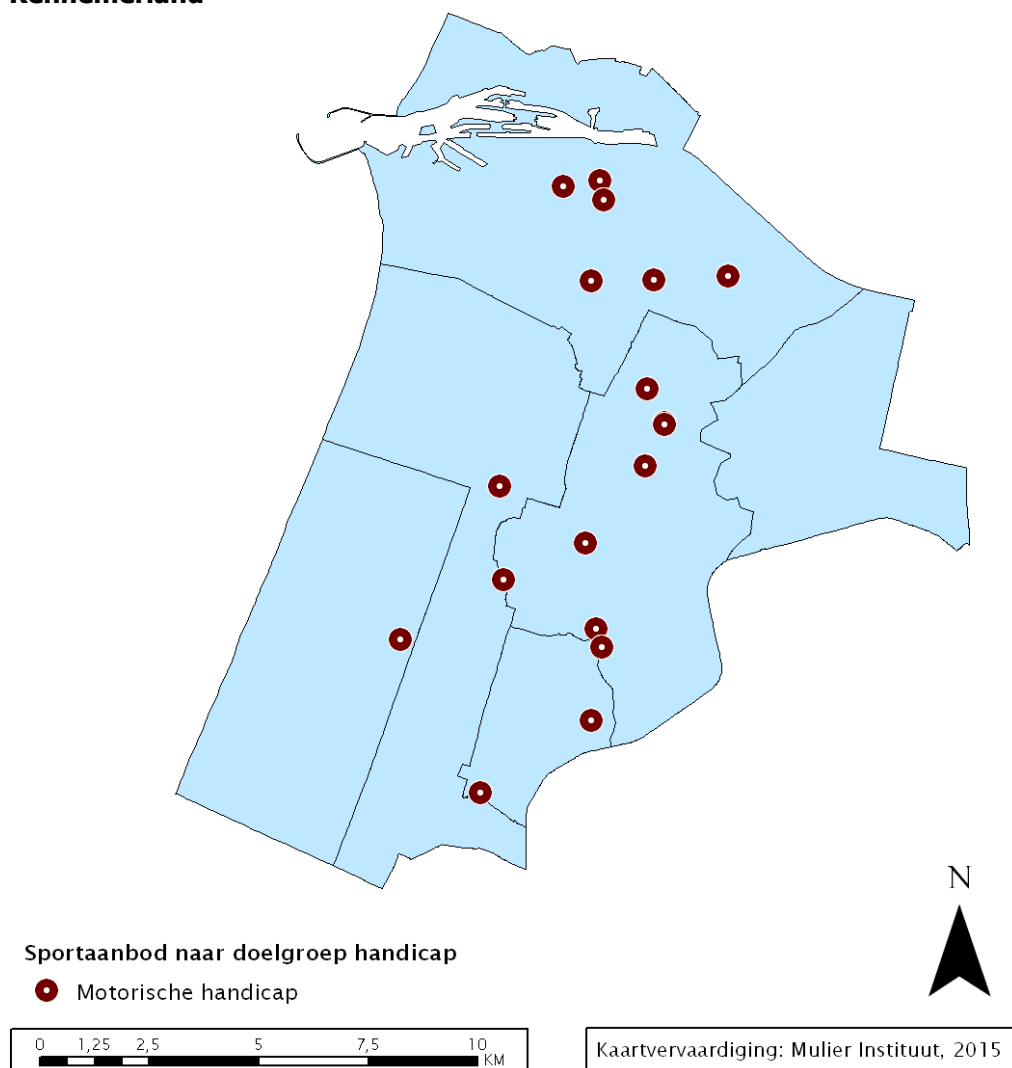
Hieronder wordt het sportaanbod voor mensen met een lichamelijke beperking uitgesplitst naar sportaanbod voor mensen met een motorische, visuele en auditieve beperking. Het sportaanbod voor mensen met een lichamelijke beperking is mogelijk zowel geschikt voor mensen met een motorische, visuele als een auditieve beperking. Het sportaanbod in de volgende figuren betreft dan ook niet altijd unieke sportactiviteiten en kan in meerdere afbeeldingen weergegeven zijn. Tevens wordt het sportaanbod voor mensen met een chronische beperking in kaart gebracht.

In de regio Zuid-Kennemerland worden 24 sportactiviteiten (op 22 locaties) voor mensen met een motorische beperking aangeboden. Het sportaanbod voor mensen met een motorische beperking varieert van veldsporten als voetbal en hockey tot buitensporten als kanoën, paardrijden en vissen maar ook tot zwemmen en biljarten. De locaties waar dit sportaanbod plaatsvindt zijn weergegeven in figuur 5.3.⁴ Zo zien we dat de activiteiten voor mensen met een motorische beperking vooral in de gemeenten Haarlem en Velsen worden aangeboden. Verder worden er in alle gemeenten (op Haarlemmermeer en Spaarwoude na) wel een of meerdere activiteiten voor mensen met een motorische beperking aangeboden.

In bijlage 7 is een overzicht opgenomen van dit sportaanbod, met type sportaanbod, adresgegevens en doelgroep (kinderen en/of volwassenen).

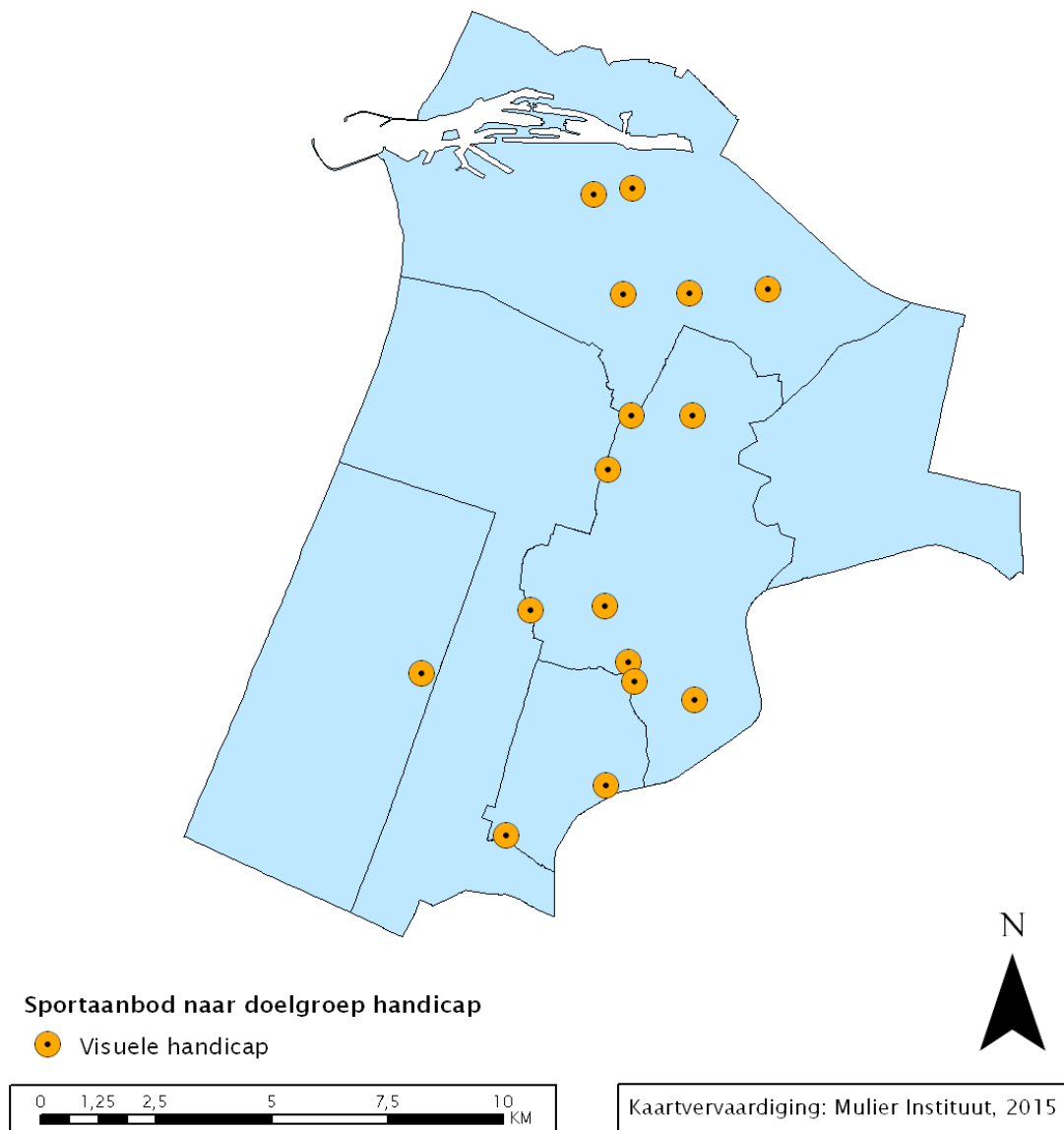
⁴ Een vereniging of instelling kan op eenzelfde locatie verscheidene soorten sportactiviteiten aanbieden. Daarnaast kunnen meer verenigingen of instellingen gebruik maken van dezelfde sportaccommodatie.

Figuur 5.3 Sportaanbod voor mensen met een motorische beperking in de regio Zuid-Kennemerland

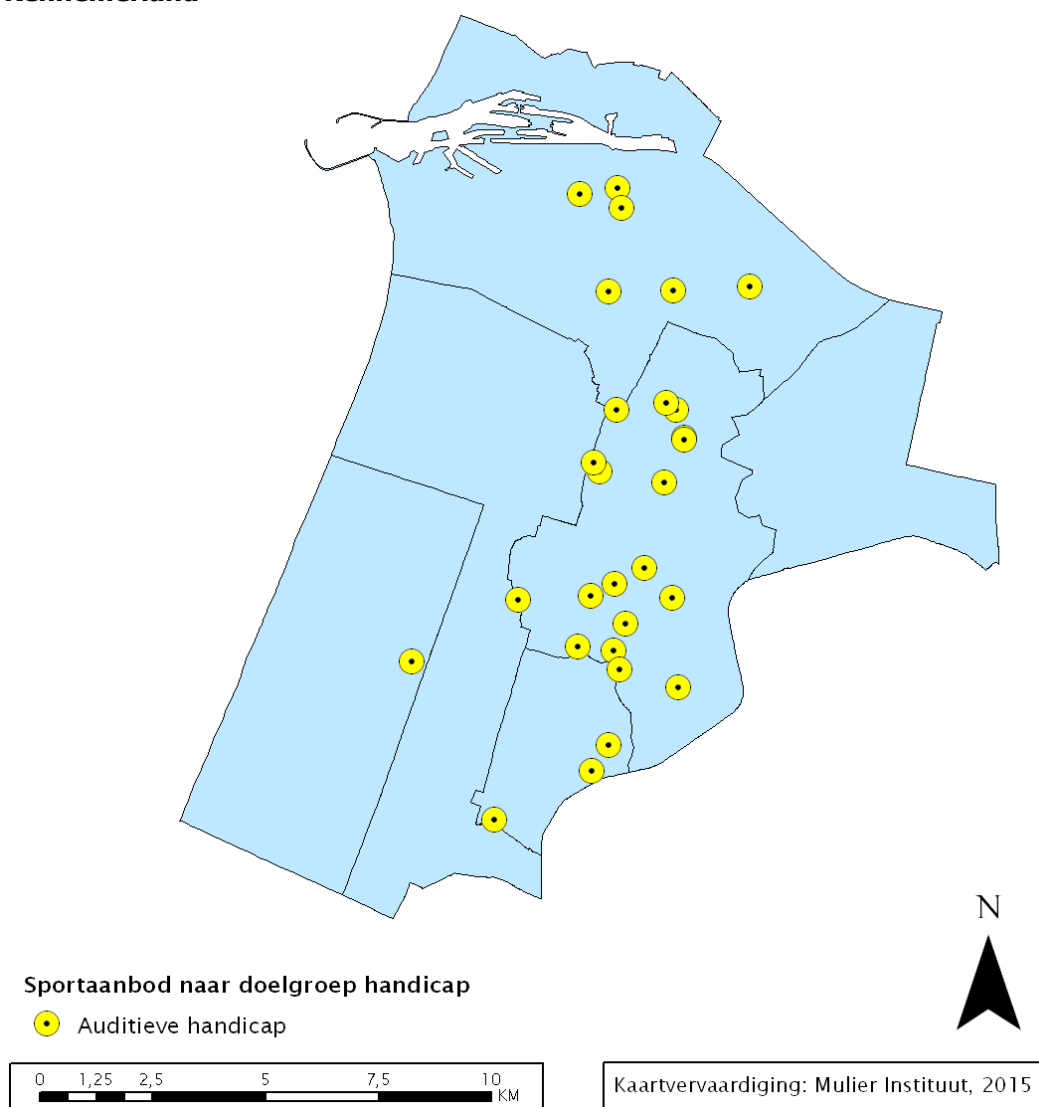

Het sportaanbod voor mensen met een visuele of auditieve beperking is nagenoeg gelijk of zelfs een stuk groter dan het aanbod voor mensen met een motorische beperking (zie figuur 5.4 en 5.5). Voor mensen met een visuele beperking worden in Zuid-Kennemerland op 16 locaties aangepaste sportactiviteiten aangeboden en voor mensen met een auditieve beperking op 31 locaties. In totaal worden er op deze locaties 23 sportactiviteiten voor mensen met een visuele beperking en 45 sportactiviteiten voor mensen met een auditieve beperking aangeboden. Onderstaande kaarten brengt dit sportaanbod in beeld (in bijlage B7.2 en B7.3 zijn de detailgegevens van dit sportaanbod opgenomen).

Figuur 5.4 Sportaanbod voor mensen met een visuele beperking in de regio Zuid-Kennemerland

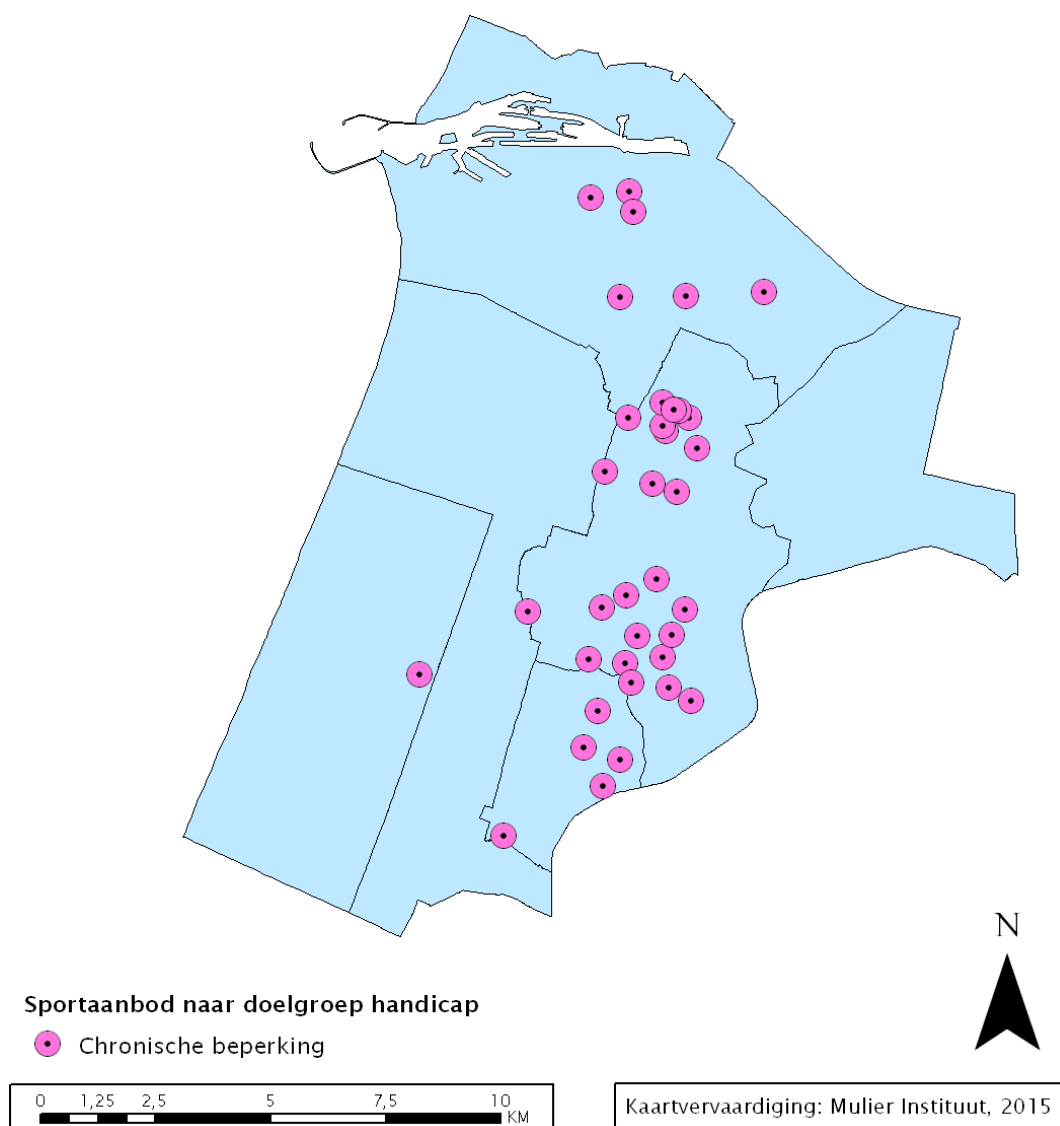
Figuur 5.5 Sportaanbod voor mensen met een auditieve beperking in de regio Zuid-Kennemerland

Er wordt in de regio Zuid-Kennemerland ook sportaanbod georganiseerd voor mensen met een chronische beperking. Dit sportaanbod is in tegenstelling tot het sportaanbod dat we in bovenstaande alinea's hebben besproken niet specifiek gericht op mensen met een motorische, visuele of auditieve beperking. Wel zien we dat de aangeboden activiteiten voor mensen met een chronische beperking ook vaak geschikt zijn voor mensen met een lichamelijke beperking.

In totaal worden er op 39 locaties in de regio Zuid-Kennemerland 52 sportactiviteiten voor mensen met een chronische beperking georganiseerd. Onderstaande kaart brengt dit sportaanbod in beeld (in de bijlage zijn de detailgegevens van dit sportaanbod opgenomen).

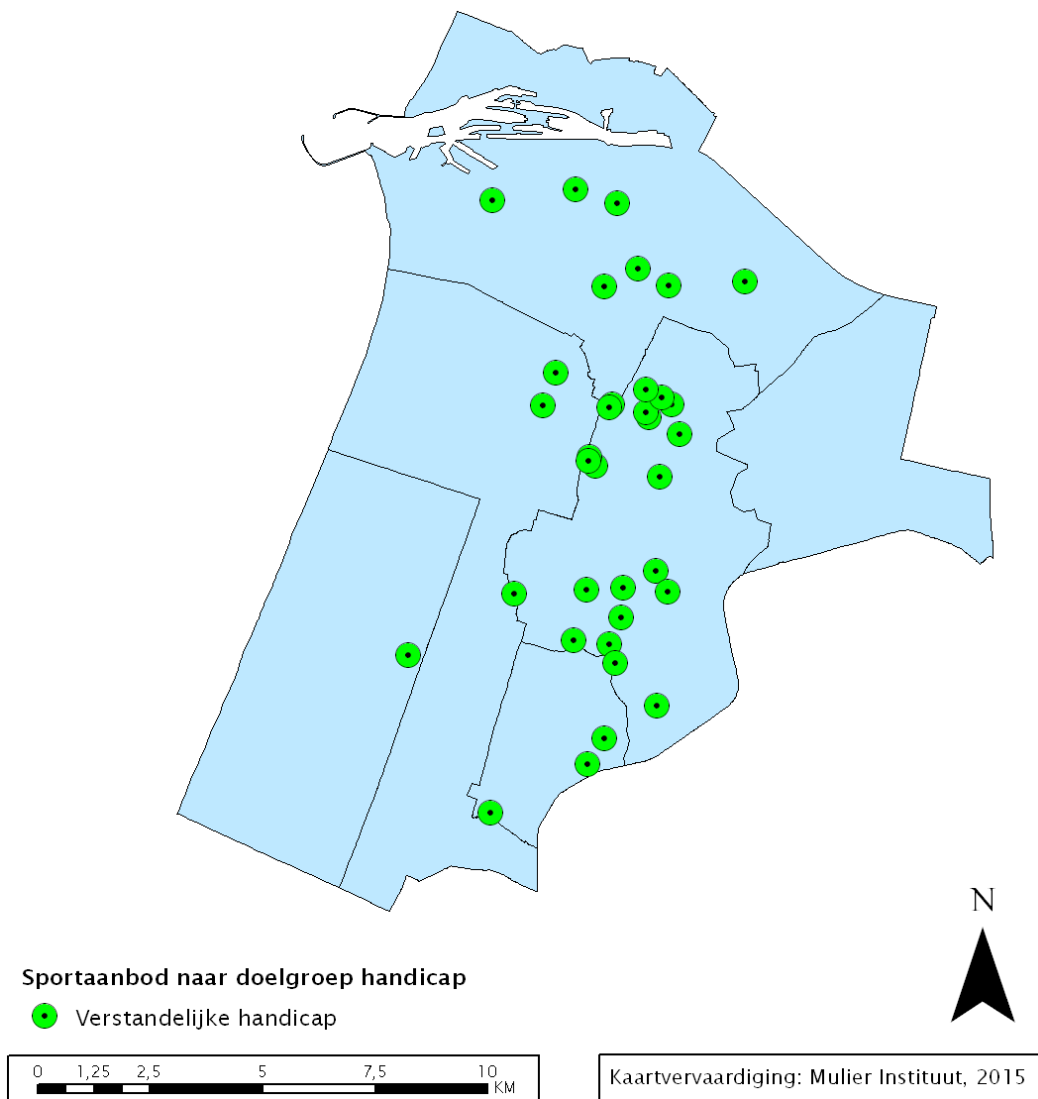
Figuur 5.6 Sportaanbod geschikt voor mensen met een chronische beperking in de regio Zuid-Kennemerland

Sportaanbod voor mensen met een verstandelijke beperking

In de regio Zuid-Kennemerland worden op zo'n 40 locaties in totaal 63 sportactiviteiten voor mensen met een verstandelijke beperking aangeboden. Op onderstaande kaart (figuur 5.7) zijn de locaties waar dit sportaanbod georganiseerd wordt afgebeeld en in bijlage B6.5 zijn de detailgegevens van dit sportaanbod opgenomen.

Figuur 5.7 Sportaanbod geschikt voor mensen met een verstandelijke beperking in de regio Zuid-Kennemerland

6. Constateringen en aanbevelingen

In dit hoofdstuk zijn enkele constatering en samengevat die zijn gerelateerd aan beleid op het gebied van 'sport en bewegen door mensen met een beperking', zowel voor de beleidsanalyse als voor het aantal mensen met een beperking en voor het sportaanbod. Op basis van deze constatering en zijn enkele aanbevelingen geformuleerd. Ook worden enkele meer algemene aanbevelingen opgenomen.

6.1 Constateringen

Beleidsdocumenten

Bij de geraadpleegde beleidsstukken valt het onderstaande op. Hierbij wordt opgemerkt dat niet alle documenten even recent zijn. Ook is niet altijd de looptijd van een beleidsnotitie duidelijk. De nota van de gemeente Zandvoort is niet meegenomen in de analyse omdat de nota alleen is gericht op Sportpark Duintjesveld.

In het algemeen valt bij de beleidsinhoud het volgende op:

- Alle gemeenten erkennen naast de intrinsieke waarde van sport en bewegen ook de sociaal-maatschappelijke waarde van sport. Sport en bewegen kan een bijdrage leveren aan het realiseren van beleidsdoelen op het gebied van gezondheid, leefbaarheid, welzijn en maatschappelijke participatie. Denk aan het ontwikkelen van een actieve gezonde leefstijl, zelfredzaamheid, sociale participatie en het verbinden van mensen.
- Vrijwel alle nota's vertrekken vanuit vooronderzoek. Van meer algemeen onderzoek, zoals demografische ontwikkelingen en trends tot zeer specifiek onderzoek, zoals Emovo onderzoek van de GGD⁵, verenigingsmonitor en onderzoek naar sport- en beweegwensen van mensen met een beperking. Soms wordt een onderzoek bemoeilijkt doordat mensen met een beperking die niet sporten lastig traceerbaar zijn.
- Slechts een enkele gemeente heeft de doelgroep 'mensen met een handicap' nader gespecificeerd naar leeftijd, aard van de beperking of omvang van de doelgroep. De gemeente Haarlem heeft de doelgroep het meest specifiek gedifferentieerd. Zij spreken over 'kinderen en volwassenen met een lichamelijke of verstandelijke beperking, kinderen met overgewicht, mensen met een psychische handicap, kinderen uit het speciaal onderwijs, kwetsbare groepen'.
- Enkele gemeenten noemen beleidsinstrumenten die specifiek worden ingezet bij sportstimulering voor mensen met een beperking. De gemeenten Velsen en Haarlem benoemen instrumenten het meest specifiek, zoals aandacht voor sport speciaal onderwijs (sportpas, naschools aanbod), inventariseren wensen G-sport binnen de geestelijke gezondheidszorg, maand van het aangepast sporten, Club Extra.
- In de nota's worden vindplaatsen voor mensen met een beperking en de koppeling met aanbieders van activiteiten nauwelijks genoemd. Met name de gemeente Haarlem doet dat wel. Zij noemt vindplaatsen voor mensen met een beperking als samenwerkingspartner bij het stimuleren van sport en bewegen en het ontwikkelen van een actieve, gezonde leefstijl. In andere nota's wordt onderwijs wel genoemd als aangrijpingspunt voor sportstimulering. Het is echter niet altijd duidelijk of speciaal onderwijs en speciaal basisonderwijs ook hierbij zijn betrokken.
- Alle gemeenten onderkennen de belangrijke rol van sport- en beweegaanbieders en willen investeren in het faciliteren en versterken van de aanbieders en het vergroten van de deskundigheid van kader.
- Vrijwel alle gemeenten leggen relaties naar aanpalende beleidsterreinen als gezondheid, welzijn, WMO, jeugdbeleid, onderwijs en soms ruimtelijke ordening en recreatie.
- Alle gemeenten nemen deel aan de regeling Brede Impuls Combinatiefuncties. Haarlem sinds de 1^e tranche, Velsen sinds de 2^e tranche, Heemstede sinds de 3^e tranche, Bloemendaal en Zandvoort sinds de 4^e tranche en Haarlemmerliede/Spaarnwoude sinds de 6^e tranche.⁶
- Uit de nota's van Bloemendaal, Haarlem en Velsen wordt duidelijk dat CF/BSC formatie ook wordt ingezet bij aangepast sporten en op een cluster 4 school. Hoeveel formatie dit betreft is niet duidelijk. Bij de andere gemeenten is onduidelijk of CF/BSC formatie wordt ingezet bij aangepast sporten, speciaal onderwijs of andere vindplaatsen voor mensen met een beperking.

Noot: Het zou kunnen dat de doelgroep in uitvoeringsnotities wel nader is gespecificeerd en dat vindplaatsen worden benoemd, dat is onbekend.

---

⁵ Dit onderzoek richt zich op de gezondheid en leefstijl van jongeren in de regio. Leerlingen uit de 2e en 4e klas van het voortgezet onderwijs vullen via internet klassikaal een vragenlijst in over hun gezondheid, leefstijl, thuissituatie en vrije tijd.

⁶ Informatie uit Meicirculaire gemeentefonds 2014.

Uitvoering van beleid

- In de gemeenten Bloemendaal, Haarlem, Haarlemmerliede/Spaarnwoude en Heemstede is de uitvoering van het sport- en beweegbeleid op het gebied van aangepast sporten ondergebracht bij een uitvoeringsorganisatie, t.w. SportSupport Haarlem en omgeving.
- Binnen de gemeenten Zandvoort en Velsen wordt beleid op het gebied van aangepast sporten op gemeentelijk niveau uitgevoerd, al dan niet in samenwerking met Sportservice Noord-Holland.

Aantal mensen met een beperking en vindplaatsen

Mensen met een lichamelijke beperking

In de regio Zuid-Kennemerland hebben naar schatting 27.696 mensen een matige of ernstige lichamelijke beperking. Het totale inwonersaantal van deze regio is bijna 300.000 inwoners. Het percentage mensen met een lichamelijke beperking in de regio Zuid-Kennemerland is gelijk aan het landelijke cijfer namelijk 11,8 procent. Ook voor motorische, visuele en auditieve beperkingen geldt dat de percentages voor de regio Zuid-Kennemerland nauwelijks afwijken van de landelijke percentages. Alleen het percentage mensen met een auditieve beperking lijkt iets af te wijken van het landelijke percentage namelijk 2,5 procent ten opzichte van 2,6 procent. De gemeenten Bloemendaal en Haarlemmerliede en Spaarnwoude hebben het laagste percentage (11,4%) mensen met een lichamelijke beperking. De gemeente Zandvoort kent het hoogste percentage (13,3%).

Vindplaatsen

Een kleine groep mensen met een lichamelijke beperking is via revalidatie- of woonzorginstellingen te vinden. Er zijn zes woonlocaties en woonzorginstellingen voor mensen met een lichamelijke beperking in de regio Zuid-Kennemerland gevestigd. Daarnaast zijn er vijf locaties waar dagbesteding speciaal voor mensen met een lichamelijke beperking wordt aangeboden. De regio Zuid-Kennemerland heeft hiervoor twee locaties: Jacob Kliniek (Stichting Sint Jacob) en OCA Heemstede. Een andere groep mensen met een lichamelijke beperking kan eventueel via woonzorgcentra voor ouderen worden bereikt, omdat een groot deel van de mensen met een handicap uit ouderen bestaat. Zorgbalans, Stichting Sint Jacob en Stichting SDHD zijn in de regio Zuid-Kennemerland belangrijke voorzieningen.

Mensen met een verstandelijke beperking

Uitgaande van een prevalentie van 3 tot 4 promille van de bevolking voor mensen met een matige of ernstige verstandelijke beperking, hebben in de regio Zuid-Kennemerland (290.846⁷) ongeveer 870 tot 1.160 mensen een matige of ernstige verstandelijke beperking. Daarnaast hadden op 1 juli 2014 in totaal 2.215 mensen met een verstandelijke beperking in de regio Zuid-Kennemerland een geldige indicatie voor AWBZ zorg. Onder hen 480 kinderen en jongeren in de leeftijd van nul tot en met zeventien jaar en 1.735 volwassenen van achttien jaar en ouder. De meeste van hen wonen in Haarlem (1.090). In Haarlemmerliede/Spaarnwoude en in Zandvoort wonen de minste mensen met een ABWZ indicatie, respectievelijk 10 mensen en 45 mensen. Behalve in Bloemendaal en Haarlemmerliede/Spaarnwoude zijn in de andere gemeenten woonlocaties voor mensen met een verstandelijke beperking gevestigd. De meeste voorzieningen bevinden zich in de gemeente Haarlem.

Aantal kinderen en jongeren met een beperking

In de regio Zuid-Kennemerland zijn 16 scholen voor speciaal (basis) onderwijs, praktijkscholen en scholen voor LOOW onderwijs gevestigd. Volgens opgave van de gemeenten in de regio Zuid-Kennemerland is er geen school voor kinderen met een visuele beperking in de regio gevestigd. Wel is er een school voor kinderen met een auditieve beperking of spraak/taalproblemen (cluster 2), een school voor kinderen met een verstandelijke of motorische beperking of een chronische aandoening (cluster 3) en drie scholen voor kinderen met gedragsproblemen (cluster 4). Daarnaast zijn er tien scholen voor speciaal basisonderwijs en is er een school waar leerwegondersteunend en praktijkonderwijs wordt aangeboden. De onderwijsinstellingen zijn voornamelijk te vinden in de gemeente Haarlem en (in iets mindere mate) in de gemeente Velsen. In de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude, Heemstede en Zandvoort zijn geen scholen voor speciaal onderwijs gevestigd.

⁷ Bron: Aantal inwoners van de gemeenten Bloemendaal, Haarlem, Haarlemmerliede en Spaarnwoude, Heemstede, Velsen en Zandvoort volgens CBS Statline 'Bevolking en huishoudens; viercijferige postcode, 1 januari 2013'.

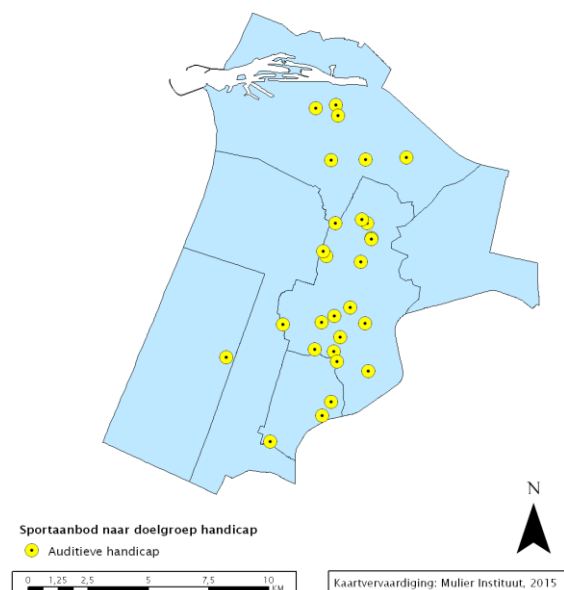
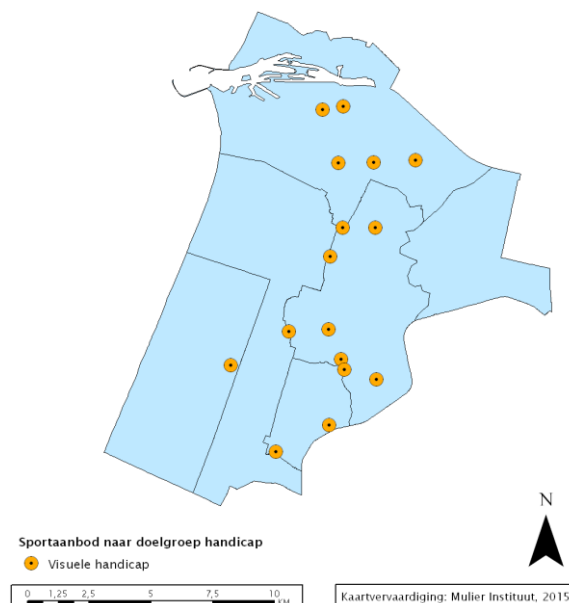
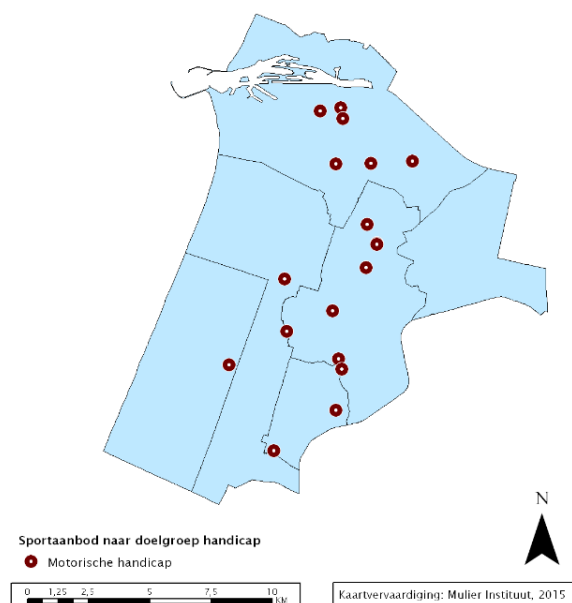
Sportaanbod voor mensen met een beperking

In de regio Zuid-Kennemerland bestaat het sportaanbod voor mensen met een beperking uit 80 activiteiten op zo'n 55 locaties. Dit sportaanbod wordt niet alleen door sportverenigingen of fitnesscentra aangeboden, maar ook door stichtingen, buurthuizen en (thuis)zorginstellingen. De gemeente Haarlemmerliede/Spaarnwoude heeft aangegeven geen sportaanbod te hebben gericht op mensen met een beperking.

Het sportaanbod lijkt zich vooral te concentreren in en rond de gemeente Haarlem. Het sportaanbod in de gemeente Haarlem richt zich voornamelijk op volwassenen en op kinderen en volwassenen. In de gemeenten Bloemendaal en Zandvoort wordt naar verhouding minder sportaanbod voor mensen met een beperking georganiseerd dan in Haarlem, Heemstede en Velsen.

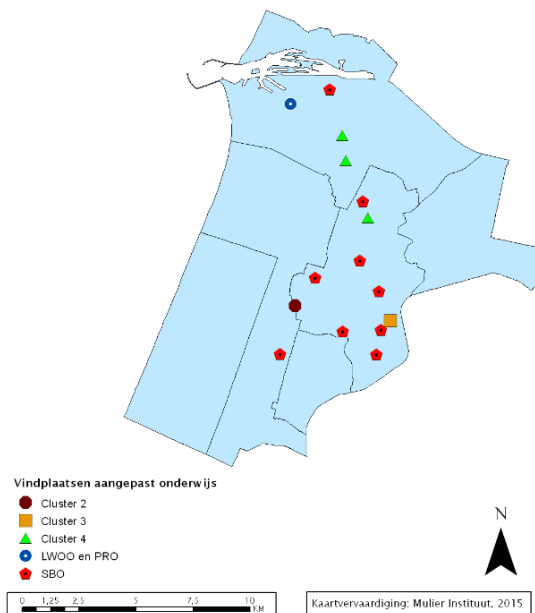
Overzicht aanbod motorisch, visueel, auditief

Plaatsen we het sport- en beweegaanbod voor mensen met een motorische, visuele en auditieve beperking bij elkaar dan krijgen we het volgende overzicht. Het aanbod voor deze doelgroepen concentreert zich in Haarlem en Velsen. In deze gemeenten wonen absoluut ook de meeste mensen met een matige of ernstige lichamelijke beperking, respectievelijk 14.587 en 6.395. De gemeente Zandvoort kent het hoogste percentage mensen met een matige of ernstige lichamelijke beperking (13,3%), echter absoluut gaat het om circa 1.831 mensen.

In de regio Zuid-Kennemerland worden op 22 locaties 24 sportactiviteiten voor mensen met een motorische beperking aangeboden. Het sportaanbod varieert van veldsporten als voetbal en hockey tot buitensporten als kanoën, paardrijden en vissen maar ook tot zwemmen en biljarten. Het sportaanbod voor mensen met een visuele of auditieve beperking is nagenoeg gelijk of lijkt zelfs een stuk groter dan het aanbod voor mensen met een motorische beperking. Voor mensen met een visuele beperking worden op 16 locaties activiteiten aangeboden en voor mensen met een auditieve beperking op 31 locaties. In totaal worden er op deze locaties 23 activiteiten voor mensen met een visuele beperking en 45 sportactiviteiten voor mensen met een auditieve beperking aangeboden. Belangrijk om te vermelden is dat het zowel kan gaan om aanbieders 'die zich openstellen voor de doelgroep' als om aanbieders die daadwerkelijk activiteiten bieden en deelnemers of leden hebben.

Het aanbod voor mensen met een auditieve beperking lijkt in de regio bijzonder groot. Ook het aanbod voor mensen met een visuele beperking lijkt ruim. Uit de visualisatie blijken verschillende aanbieders zich open te stellen voor meerdere doelgroepen. Aanbieder De Baan bijvoorbeeld, is een ontmoetingscentrum voor mensen met een verstandelijke beperking. De Baan geeft echter aan ook aanbod te hebben voor mensen met andere beperkingen. Mogelijk gaat het dan om aanbod voor mensen met een meervoudige beperking. Het kan interessant zijn om te onderzoeken hoeveel leden met een visuele of auditieve beperking de verschillende aanbieders hebben. Wellicht gaat het om een enkele sporter die meedraait in het reguliere aanbod of om sporters met een meervoudige beperking.

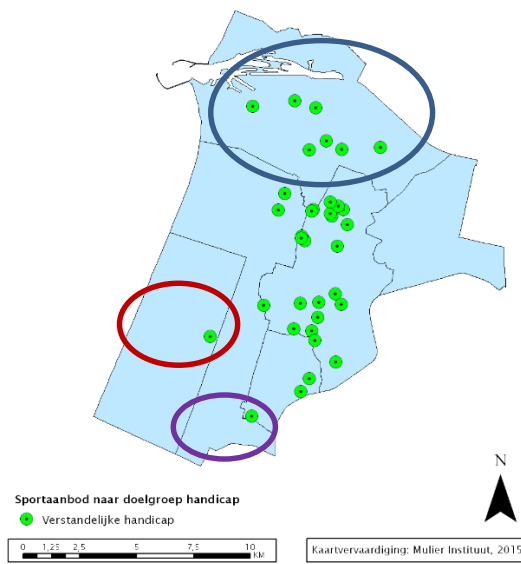
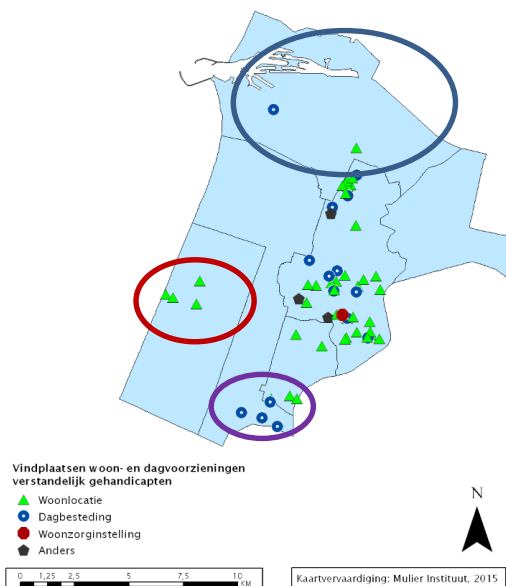

Kinderen en jongeren

In de regio Zuid-Kennemerland is één school voor cluster 2 onderwijs (auditieve problemen en spraak/taalstoornissen). Het is niet aannemelijk dat alle leerlingen van deze school van het aanbod gebruik maken. Er is in de regio geen school voor cluster 1 onderwijs (visuele beperking). Bij het inventariseren van het sport- en beweegaanbod wordt niet expliciet gevraagd naar de mogelijkheden voor kinderen en jongeren met gedragsproblemen. Op basis van het overzicht met onderwijsinstellingen kan het interessant zijn om te onderzoeken welke sport- en beweegmogelijkheden er in de buurt van de cluster 4 scholen zijn. Leerlingen van cluster 4 scholen zijn kinderen en jongeren die niet overal even makkelijk aansluiting vinden. Ook vraagt de begeleiding specifieke deskundigheid en affiniteit met de doelgroep. In Haarlem, Driehuis en Sandpoort Noord zijn drie cluster 4 scholen met in totaal 412 leerlingen. In IJmuiden is een school voor praktijkonderwijs en leerwegondersteunend onderwijs.

Aanbod en vindplaatsen mensen met een verstandelijke beperking

Plaatsen we de kaarten met de vindplaatsen van mensen met een verstandelijke beperking naast het overzicht van het sportaanbod voor mensen met een verstandelijke beperking dan lijken die elkaar niet overal te overlappen. Zo lijkt er bijvoorbeeld een ruim aanbod te bestaan in Velsen terwijl daar weinig vindplaatsen van mensen met een verstandelijke beperking zijn. De aanbieders in Velsen blijken grotendeels aanbieders te zijn die activiteiten bieden voor verschillende doelgroepen. Het betreft activiteiten als paardrijden, zwemmen, fitness. In Zandvoort blijkt het andersom te zijn. Hier zijn enkele woonvoorzieningen terwijl er geen tot nauwelijks aanbod lijkt te zijn. Aan de zuidkant van Bloemendaal worden dagactiviteiten aangeboden. In deze regio bestaat slechts een enkel aanbod voor mensen met een verstandelijke beperking. Echter bij de instellingen voor dagbesteding (Hartkamp groep) worden wellicht ook sport- en beweegactiviteiten aangeboden.

6.2 Aanbevelingen

Specificeer de doelgroep 'mensen met een beperking' en gewenste resultaten

In de beleidsnotities van de gemeente Bloemendaal, Haarlemmerliede/Spaarnwoude, Heemstede en Velsen is de doelgroep 'mensen met een beperking' niet of nauwelijks nader gedefinieerd. Een nadere differentiatie van de doelgroep geeft richting aan beleid, stuurt de uitvoering van beleid en daarmee de inzet van mensen en financiële middelen.

- Geadviseerd wordt om op gemeentelijk niveau de doelgroep te specificeren en op basis van deze specificatie en de gemeentelijke visie op sport en bewegen door 'mensen met een beperking', doelen op hoofdlijnen te formuleren en prioriteiten te stellen. De uitkomsten van de inventarisatie van aantallen mensen met een beperking kan hierbij eventueel als basis dienen.
- Formuleer in uitvoeringsplannen specifieke gewenste resultaten voor de gedifferentieerde doelgroepen. Is bijvoorbeeld twaalf keer per jaar sporten voldoende om te kunnen spreken van een gezonde, sportieve leefstijl?

Koppel initiatieven aan vindplaatsen

Uit de nota's kan niet tot nauwelijks worden opgemaakt in hoeverre vindplaatsen en sport- en beweegaanbieders samenwerken. Hier ligt een kans. Bij het ontwikkelen van een actieve, gezonde leefstijl bij 'mensen met een beperking' is het effectief om aanbieders van sport en bewegen structureel te verbinden aan vindplaatsen van mensen met een beperking. Hiermee worden initiatieven geborgd en kan kennis en ervaring worden gedeeld. Ook kan hierdoor 'massa' worden gecreëerd. Zeker bij teamsport is een bundeling van sporters van belang.

- Bepaal welke vindplaatsen bij het stimuleren van sport en bewegen een belangrijke rol kunnen vervullen in relatie tot het geformuleerde beleid. Zowel onderwijsinstellingen als instellingen voor dagbesteding of wonen kunnen een prima aangrijpingspunt zijn bij sport- en bewegingsstimulering. Echter ook 1^e en 2^e lijns zorg(instellingen) kunnen een rol vervullen, zoals bijvoorbeeld een revalidatiecentrum.
- Werk hierbij van binnen naar buiten. Binnen de organisatie of instelling worden kinderen, jongeren en volwassenen in een voor hen vertrouwde omgeving gestimuleerd structureel te sporten en te bewegen. Vanuit die ervaring kunnen ze buiten de organisatie of instelling gaan sporten en bewegen. Indien noodzakelijk kan intern een structureel aanbod worden ontwikkeld. Streef naar meerjarige of structurele samenwerking.
- Koppel vindplaatsen en sport- en beweegaanbieders in dezelfde buurt aan elkaar. Onderzoek bijvoorbeeld in Zandvoort welke samenwerking mogelijk is tussen de aanwezige vindplaatsen en potentiële aanbieders. Het aanbod (b)lijkt daar minimaal te zijn.

Betrek 'zoekgedrag' bij het vergoten van de vindbaarheid van het aanbod

Uit eerder onderzoek, onder andere in Velsen, komt naar voren dat vindbaarheid van het aanbod een punt van aandacht is.

- Ontwikkel een gedifferentieerde PR- en communicatiestrategie. Verdiep je bij het ontwikkelen van een communicatieplan in het 'zoekgedrag' van potentiële sporters. Welke specifieke sporters wil je bereiken en hoe komen ze aan informatie? Niet iedereen zoekt zelf op internet of kan zelf op internet zoeken. In sommige situaties is het van belang om met intermediairs te werken. Denk aan vakleerkrachten, interne begeleiders, mentoren, groepsleiders, CF/BSC, sociale wijkteams, familieleden en 1e en 2e lijns gezondheidszorg.
- Realiseer één regionaal loket waar al het aanbod vindbaar is. Denk hierbij ook aan een fysiek 'sportloket', in combinatie met een digitaal loket.

Ontwikkel aanbod als er een potentiële vraag is, biedt maatwerk

Veel sport- en beweegaanbieders nemen graag hun maatschappelijke verantwoordelijkheid, bijvoorbeeld door het opzetten van een aanbod voor specifieke sportersgroepen. Hierbij is het wenselijk en essentieel om te onderzoeken welke potentiële sport- en beweegvraag of behoefte in de nabijheid van de aanbieder aanwezig is. Ook is het zinvol om te onderzoeken welke andere aanbieders al activiteiten verzorgen voor dezelfde doelgroep.

- Biedt maatwerk. Onderzoek bij het initiëren van nieuwe activiteiten of een nieuw aanbod, de vraag of wens van potentiële sporters. De overzichten in deze Sportmatch kunnen hierbij als uitgangspunt dienen.
- Kijk bijvoorbeeld naar het aanbod voor bewoners van woonlocaties in Zandvoort, dat lijkt onderontwikkeld.

- Onderzoek bijvoorbeeld het aanbod voor kinderen en jongeren van cluster 4 onderwijs (Haarlem, Driehuis, Santpoort-Noord), praktijkonderwijs en leerwegondersteunend onderwijs (IJmuiden) en van speciaal basisonderwijs. Zij worden gewoonlijk niet geschaard onder 'mensen met een beperking'. Echter, ook zij ervaren belemmeringen bij sport en bewegen.

Onderzoek het daadwerkelijke aantal sporters met een visuele of auditieve beperking

Het aanbod voor mensen met een auditieve beperking lijkt in de regio bijzonder groot. Ook het aanbod voor mensen met een visuele beperking lijkt ruim. Zijn dit aanbieders die open staan voor de doelgroep, of betreft het daadwerkelijk actieve sporters? Gaat het over enkele individuen of over teams?

- Onderzoek het daadwerkelijke aantal sporters (leden) met een visuele of auditieve beperking. Hiermee wordt het aanbod inzichtelijker (zijn er al sporters of zijn ze welkom) en kan er gericht worden verwezen.

Zet School en Sport breed in

Vrijwel alle gemeenten besteden aandacht aan sportstimulering binnen het onderwijs. Het is echter niet altijd duidelijk of speciaal onderwijs, speciaal basisonderwijs, praktijkonderwijs en leerwegondersteunend onderwijs hierbij vanzelf worden meegenomen.

- Pas beleid op het gebied van sportstimulering binnen het onderwijs vanzelfsprekend ook toe op het speciaal onderwijs, speciaal basisonderwijs, praktijkonderwijs en leerwegondersteunend onderwijs.

Zet CF en BSC ook gericht in ten gunste van mensen met een beperking

Vanaf 2008 bestaat de rijksregeling Impuls brede scholen, sport en cultuur. Vanaf 2012 is de regeling uitgebreid met de inzet van extra buurtsportcoaches (BSC) en gaat deze verder onder de naam 'Brede Impuls Combinatiefuncties'. De buurtsportcoach kan breed worden ingezet en is niet zoals de combinatiefunctionaris (CF), beperkt tot de terreinen van onderwijs, sport en cultuur. De BSC kan zich bijvoorbeeld ook richten op zorg, welzijnswerk, kinderopvang, ouderen en mensen met een beperking, jongeren én volwassenen.

- Onderzoek op gemeentelijk niveau op welke manier formatie CF/BSC nog meer of nog gericht kan worden ingezet voor aangepast sporten en speciaal onderwijs, voor het ontwikkelen van een actieve, gezonde leefstijl. Denk bijvoorbeeld ook aan het 'opplussen' van vakleerkrachten en het aanstellen van 'sportcoaches' binnen instellingen.
- Borg op gemeentelijk niveau deze gerichte inzet (oormerken deelbudget).
- Kom zo mogelijk (of continueer) in samenwerking met andere gemeenten tot een regionale inzet CF/BSC. Bij aangepast sporten is het effectief als een functionaris gemeentegrens overschrijdend kan werken.
- Werk gezamenlijk aan de specifieke deskundigheidsbevordering van CF/BSC, organiseer scholing, netwerkbijeenkomsten, deel kennis en ervaring, verspreid brochures en handreikingen.

Blijf investeren in persoonlijk advies

- Blijf investeren in persoonlijk advies en begeleiding van potentiële sporters, in menselijk contact. Zowel door de projectleider aangepast sporten van SportSupport regio Haarlem e.o., via combinatiefunctionarissen, buurtsportcoaches en eventuele andere partijen. Ook de sportloketten zijn hierbij een belangrijk instrument.

Literatuur

CBZ (2004). *Signaleringsrapport licht verstandelijk gehandicapte jongeren met probleemgedrag*. Utrecht: College Bouw Ziekenhuisvoorzieningen.

Heijden, A. von, Dool, R. van den, Lindert, C. van, Breedveld, K. (2013). *(On)beperkt sportief. Monitor sport- en beweegdeelname van mensen met een handicap 2013*. Utrecht: Mulier Instituut.

Heslinga, K., Schellen, A.M.C.M. & Verkuyl, A. (1972). *Wij zijn niet van steen; seksuele problematiek van de gehandicapte mens (80)*. Leiden: Stafleu.

Kwartel, A.J.J., van der (2013). *Brancherapport Gehandicaptenzorg 2013*. Utrecht: Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland.

Ministerie van OCW (2014). *Kerncijfers 2009-2013. Onderwijs, Cultuur en Wetenschap*. Den Haag: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW).

Ras, M., Woittiez, I., Kempen, H. van & Sadiraj, K. (2010). *Steeds meer verstandelijk gehandicapten? Ontwikkelingen in vraag en gebruik van zorg voor verstandelijk gehandicapten 1998-2008*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP).

Revalidatie Nederland (2012). *Brancherapport Revalidatie 2011*. Utrecht: Revalidatie Nederland.

Tiessen-Raaphorst, A. (2015). *Rapportage Sport 2014*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.

Woittiez, I., Ras, M. & Oudijk, D. (2012). *IQ met beperkingen. De mate van verstandelijke handicap van zorgvragers in kaart gebracht*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP).

Bijlage 1: Toelichting methode vaststelling aantal mensen met een beperking

In deze bijlage worden de resultaten van hoofdstuk 4 verantwoord.

Vaststelling aantal mensen met een lichamelijke beperking

Uitgangspunten

Veel mensen met een lichamelijke beperking maken gebruik van een landelijke en/of gemeentelijke regeling voor ondersteuning. Bijvoorbeeld voor huishoudelijke hulp, maar ook voor vervoer naar een sportwedstrijd. Doordat er verscheidene regelingen zijn en doordat lang niet iedereen gebruik maakt van een regeling wordt gebruik gemaakt van bevolkingsonderzoek om het aantal mensen met een lichamelijke beperking te schatten. Op basis van de landelijke Gezondheidsenquête van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) is per gemeente of wijk bepaald hoeveel mensen met een lichamelijke beperking er zijn. Het landelijke onderzoek maakt gebruik van een aantal vragen die door de OECD⁸ zijn ontwikkeld om de mate van beperking vast te stellen. In Nederland heeft volgens deze definitie 11,8 procent van de mensen van 12 tot en met 79 jaar een matige of ernstige lichamelijke beperking (periode 2008-2011). Dit zijn 1,6 miljoen mensen (exclusief bewoners van instellingen).

Het maken van een schatting van het aantal mensen met een lichamelijke beperking in een gemeente is een wat technische kwestie. De belangrijkste elementen van de vaststelling zijn de bepalende factoren voor mensen met een beperking, namelijk de leeftijd en het inkomen. Hoe ouder, hoe groter de kans op beperkingen. Hoewel de aandacht voor jonge mensen met een beperking groot is, maken zij slechts een klein deel van de totale groep uit. De aandacht is vooral zo groot, omdat zij hun hele verdere leven last van hun beperkingen zullen houden. Het tweede gegeven dat een grote rol speelt is de opleiding en daarmee samenhangend het inkomen. Mensen met een matige of ernstige beperking hebben vaker een laag inkomen. Dit heeft te maken met het feit dat zij door hun beperking minder (hebben) kunnen werken en mogelijk doordat mensen met lagere inkomens vaker zware fysieke beroepen hadden of hebben en daardoor een lichamelijke beperking hebben gekregen. Daarnaast hebben mensen met een lager inkomen vaker een leefstijl die de gezondheid benadeelt. Hoewel een dergelijke leefstijl vooral invloed heeft op chronische aandoeningen, kan bij ernstige vormen ook sprake zijn van een lichamelijke beperking volgens de definitie van de OECD (denk aan obesitas en COPD⁹).

Het aantal mensen met een lichamelijke beperking in een gemeente is te bepalen, echter het percentage sporters daarvan of het percentage dat aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB) voldoet niet. Dan wordt het namelijk een schatting binnen een schatting, de (statistische) betrouwbaarheid is dan te laag. Ook vanwege deze betrouwbaarheid kunnen geen uitspraken binnen een gemeente per leeftijdsgroep worden gedaan. Tot slot is de zogenoemde betrouwbaarheidsmarge van de genoemde 11,8 procent mensen met een lichamelijke beperking van 12 tot en met 79 jaar, plus en min 0,4% (circa 50.000 mensen op landelijk niveau). Het Mulier Instituut heeft alle genoemde cijfers bepaald via een eigen bewerking van de gegevens van het CBS.

Daadwerkelijke vaststelling aantal mensen met een lichamelijke beperking

Voor de bepaling per gemeente wordt gebruik gemaakt van de informatie van tabel B1.1. Per leeftijds- en inkomensgroep hebben we voor elke vorm van lichamelijke beperking vastgesteld hoeveel procent een matige of ernstige beperking heeft. Voor met name motorische en auditieve beperkingen zien we dat hoog opgeleide mensen tot 50 jaar het laagste percentage kennen en laag opgeleide ouderen het hoogste percentage mensen met een matige of ernstige vorm van lichamelijke beperking. Mensen van 12 tot en 49 jaar vormen de jongste groep. Deze indeling is gehanteerd om ongeveer even grote leeftijdsgroepen te hanteren.

De schatting vindt plaats door deze cijfers te vermenigvuldigen met lokale cijfers naar inkomen en leeftijd. Lokaal wil in dit geval zeggen op viercijferig postcodeniveau. Met dit (lage) niveau kunnen vervolgens allerlei geografische eenheden worden samengesteld, zoals provincies, gemeenten en ook wijken (zolang deze voornamelijk bestaan uit viercijferige postcodegebieden).

⁸ De OECD staat voor Organization for Economic Co-operation and Development.

⁹ COPD staat voor Chronic Obstructive Pulmonary Disease. COPD is een longziekte.

Van het CBS zijn gegevens naar leeftijdsgroepen van vijf jaar per postcode gebruikt (2012). Voor het inkomen zijn cijfers uit 2010 benut (Onderzoek Wijken en Buurten). Deze cijfers geven het percentage lage, midden en hoge inkomens per postcodegebied aan. Binnen deze groepen is overigens niet de leeftijdsverdeling bekend. Er is daarom vanuit gegaan dat de verdeling naar inkomen binnen de leeftijdsgroepen gelijk is. Dus als de helft van de inwoners van het postcodegebied een hoger inkomen heeft, dan wordt aangenomen dat dat voor elke leeftijdsgroep geldt. Uiteraard is er ook een verband tussen leeftijd en inkomen. De meeste jongeren verdienen immers nog niet zoveel. Maar doordat de jongeren samengaan met de wat oudere groep (de 'jongsten' zijn 12-49 jaar) is dit effect voor deze cijfers vrijwel afwezig.

Tabel B1.1: Verband leeftijd en inkomen naar verschillende soorten lichamelijke beperkingen, volgens CBS Gezondheidsenquête (2008-2011), in procenten met een matige of ernstige beperking
Motorische beperkingen (OECD)

	Totaal	Leeftijd		
		12-49	50-64	65-79
Totaal	6,3	2,6	8,3	15,9
Inkomen				
Laag	14,1	6,1	17,7	21,0
Midden	4,3	1,9	7,0	6,8
Hoog	2,4	1,3	3,1	7,2
Visuele beperkingen (OECD)				
	Totaal	12-49	50-64	65-79
Totaal	5,3	2,9	8,6	7,7
Inkomen				
Laag	8,0	4,1	12,8	9,7
Midden	5,1	3,5	7,9	5,1
Hoog	4,3	2,5	7,1	3,6
Auditieve beperkingen (OECD)				
	Totaal	12-49	50-64	65-79
Totaal	2,6	1,4	3,0	5,7
Inkomen				
Laag	4,8	2,6	5,1	7,1
Midden	3,2	1,9	3,8	5,9
Hoog	1,5	0,9	2,2	3,4
Combinatie van 3 soorten beperkingen (1 tot 3)				
	Totaal	12-49	50-64	65-79
Totaal	11,8	5,9	16,7	24,0
Inkomen				
Laag	21,2	9,8	27,7	30,4
Midden	10,9	6,7	15,5	15,3
Hoog	7,3	4,1	11,0	11,7

Gezondheidsmonitor Volwassenen GGD-en, CBS en RIVM 2012

RIVM en CBS hebben onlangs (april 2015) cijfers gepubliceerd over data uit de 'Gezondheidsmonitor Volwassenen GGD-en, CBS en RIVM 2012'. Dit is een samenvoeging van de CBS Gezondheidsenquête, zoals gebruikt voor ons schattingsmodel, en een monitor van de GGD 'en. De Gezondheidsmonitor bevat onder andere informatie over lichamelijke beperkingen (OECD indicator), chronische aandoeningen en sport- en beweeggedrag van volwassenen van 19 jaar en ouder. In 2012 hebben ruim 387.000 volwassenen meegedaan aan het grootschalige vragenlijstonderzoek. De cijfers zijn terug te vinden op Statline van het CBS en in de Zorgatlas¹⁰.

¹⁰ Zie www.statline.cbs.nl en <http://www.zorgatlas.nl/thema-s/sporten-en-bewegen/sportdeelname/beweeqnorm-per-gemeente/#breadcrumb>.

Vaak zijn deze cijfers ook op te vragen bij de regionale GGD. Uit de Gezondheidsmonitor 2012 komt naar voren dat landelijk 14,8 procent van de bevolking van 19 jaar en ouder één of meer beperkingen heeft in horen, zien of bewegen. Dit cijfer wijkt af van de 11,8 procent die we vonden in de Gezondheidsenquête van het CBS. Dit komt waarschijnlijk door de andere leeftijdsselectie. De cijfers uit de Gezondheidsenquête die hierboven zijn gepresenteerd zijn gebaseerd op respondenten tussen 12 en 79 jaar oud. De gecombineerde Gezondheidsmonitor 2012 heeft alleen betrekking op mensen van 19 jaar en ouder. In de Zorgatlas is informatie op GGD-niveau en op gemeenteniveau te vinden over beperkingen en chronische aandoeningen, niet op wijkniveau. In hoofdstuk 4 zijn cijfers opgenomen afkomstig uit ons schattingsmodel (gebaseerd op de Gezondheidsenquête van het CBS voor de groep 12-79 jarigen). Hierbij is ook op wijkniveau het geschatte percentage en aantal mensen met een lichamelijke beperking weergegeven.

Vindplaatsen mensen met een lichamelijke beperking

Slechts een klein gedeelte van de mensen met een lichamelijke beperking woont in een zorginstelling. In Nederland verblijven 1.134 mensen in een instelling (intramuraal zorg) en via deze instellingen (6 voor heel Nederland) ontvangen 3.335 mensen zorg thuis (extramuraal zorg, Van der Kwartel, 2013). De bewoners in de instelling maken geen deel uit van de schatting die via het CBS-onderzoek is uitgevoerd. Andere plaatsen waar mensen met een lichamelijke beperking makkelijk traceerbaar zijn, zijn revalidatie-instellingen. In totaal kent Nederland 140 locaties (revalidatiecentra en ziekenhuizen met revalidatie-afdelingen) waar revalidatie wordt aangeboden. Samen bieden zij zorg aan ongeveer 90.000 patiënten (Revalidatie Nederland, 2012). Mensen met een lichamelijke beperking kunnen ook via zorgvoorzieningen voor ouderen worden benaderd, omdat een groot deel van de mensen met een lichamelijke beperking oudere mensen zijn.

Een andere, meer indirecte manier, om mensen met een lichamelijke beperking in de gemeente te bereiken is via de regelingen waar zij vanwege hun beperking gebruik van maken, zoals de WMO.

Vaststelling aantal mensen met een verstandelijke beperking

Er vindt geen bevolkingsonderzoek plaats onder mensen met een verstandelijke beperking. Om te schatten hoeveel mensen een verstandelijke beperking hebben wordt meestal uitgegaan van de voorzieningen waar mensen met een verstandelijke beperking gebruik van maken, zoals woon- en dagvoorzieningen of de aanspraak die zij maken op AWBZ-zorg. Van deze voorzieningen kunnen mensen met een lichte, matige of ernstige verstandelijke beperking (IQ beneden de 70) gebruik maken. Soms worden ook zwakbegaafden (IQ tussen 70 en 85) tot de groep mensen met een licht verstandelijke beperking gerekend, wanneer zij vanwege ernstige bijkomende problemen gebruik kunnen maken van AWBZ-zorg (Von Heijden et al, 2013).¹¹

Voor heel Nederland gaan we ervan uit dat tussen 50.000 en 66.000 mensen een matige of ernstige verstandelijke beperking (zie Ras et al, 2010) hebben, wat overeenkomt met ongeveer drie tot vier promille van de bevolking. Tussen 50.000 en 165.000 mensen hebben naar schatting een lichte verstandelijke beperking, wat overeenkomt met tussen de drie en tien promille van de bevolking (Woittiez et al, 2012, zie tabel B1.2). De groep zwakbegaafden is naar schatting vele malen groter, echter ongeveer 33.000 mensen uit deze groep maken aanspraak op zorg via de AWBZ en zijn op die manier traceerbaar.

---

¹¹ Vanaf 2015 is de AWBZ ingrijpend hervormd. De AWBZ betaalt dan alleen nog de zwaarste, langdurige zorg. Lichtere zorg gaat dan naar gemeenten of naar de zorgverzekering. Zie <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/algemene-wet-bijzondere-ziektekosten-awbz/veranderingen-in-de-awbz>.

Tabel B1.2: Geschatte omvang van verstandelijke beperkingen, naar ernst (absolute aantallen x 1.000)

	Totale geschatte omvang	Indicatie AWBZ-zorg
Zwakbegaafd (IQ 70-85)	300-600 ^a	33 ^b
Licht (IQ 50-70)	50-165 ^c	68 ^b
Matig/ernstig (IQ <50)	50-66 ^c	63 ^b

a. CBZ, 2004.

b. Woittiez et al., 2012, schatting voor 2009.

c. Ras et al., 2010, schatting voor 2008.

Als wordt uitgegaan van de instellingen die zorg bieden, verblijven in heel Nederland ruim 40.000 mensen in een instelling voor verstandelijke gehandicaptenzorg (75 instellingen) en ontvangen ruim 35.000 cliënten via deze instellingen de zorg thuis of maken gebruik van de dagbesteding. Er zijn ook instellingen voor gecombineerde zorg (mensen met een verstandelijke en lichamelijke beperking, 68 instellingen), waar ruim 31.000 mensen verblijven en waarvan ongeveer 38.000 mensen thuis zorg ontvangen (incl. dagbesteding) (Van der Kwartel, 2013).

Door de landelijke prevalentiecijfers toe te passen op de regio Zuid-Kennemerland is een grove schatting gemaakt van het aantal mensen met een verstandelijke beperking in deze regio. Uitgaande van een prevalentie van 3 tot 4 promille van de bevolking voor mensen met een matige of ernstige verstandelijke beperking, hebben van de inwoners van de regio Zuid-Kennemerland (290.846¹²) ongeveer 870 en 1.160 mensen een matige of ernstige verstandelijke beperking. Uitgaande van een prevalentie tussen 3 tot 10 promille voor mensen met een licht verstandelijke beperking, hebben naar schatting ongeveer 870 en 2.900 mensen in de regio Zuid-Kennemerland een lichte verstandelijke beperking.

Een andere manier om zicht te krijgen op het aantal mensen met een verstandelijke beperking zijn de geldige indicaties voor AWBZ-zorg in de gemeenten binnen de regio. Vanaf 2015 is de AWBZ veranderd en valt lichtere zorg onder de gemeentelijke verantwoordelijkheid. De CIZ-cijfers uit 2014 met betrekking tot indicaties voor AWBZ-zorg geven echter een beeld hoe groot de doelgroep mensen met een verstandelijke beperking in de gemeenten binnen de regio is. Op 1 juli 2014 hadden in de regio Zuid-Kennemerland in totaal 2.215 mensen met een verstandelijke beperking een geldige indicatie voor AWBZ-zorg (zie tabel B1.3). Onder hen bevinden zich 480 kinderen en jongeren in de leeftijd van nul tot en met zeventien jaar en 1.735 volwassenen van achttien jaar en ouder.

Tabel B1.3: Aantal mensen met een verstandelijke beperking met een geldige indicatie voor AWBZ-zorg op 1 juli 2014 in gemeenten binnen de regio Zuid-Kennemerland per cliëntgroep.

	Totaal	0-17 jaar	18 jaar en ouder
Regio Zuid-Kennemerland	2215	480	1735
Bloemendaal	90	20	70
Haarlem	1090	265	825
Haarlemmerliede en Spaarnwoude	10	5	5
Heemstede	410	30	375
Velsen	570	145	425
Zandvoort	45	15	35

Bron: CIZ Basisrapportages AWBZ, 1 juli 2014

¹² Bron: Aantal inwoners van de gemeenten Bloemendaal, Haarlem, Haarlemmerliede en Spaarnwoude, Heemstede, Velsen en Zandvoort volgens CBS Statline 'Bevolking en huishoudens; viercijferige postcode, 1 januari 2013'.

Vindplaatsen mensen met een verstandelijke beperking

Mensen met een verstandelijke beperking maken gebruik van voorzieningen, zoals locaties voor dagbesteding en dagopvang, logeerhuizen, sociale werkplaatsen, woonlocaties en woonzorginstellingen. Als wordt uitgegaan van de instellingen die zorg bieden, verblijven in heel Nederland ruim 40.000 mensen in een instelling voor verstandelijk gehandicaptenzorg (75 instellingen) en ontvangen ruim 35.000 cliënten via deze instellingen de zorg thuis of maken gebruik van de dagbesteding. Er zijn ook instellingen voor gecombineerde zorg (verstandelijk en lichamelijk beperkten, 68 instellingen), waar ruim 31.000 mensen verblijven en waarvan ongeveer 38.000 mensen thuis zorg ontvangen (Van der Kwartel, 2013).

De gemeenten in de regio Zuid-Kennemerland leverden voor dit onderzoek een lijst met namen van organisaties voor mensen met een verstandelijke beperking aan. Hierbij leverden enkele ook (een schatting van) het aantal bewoners of cliënten aan. Het aantal cliënten bij de verschillende vindplaatsen mag niet bij elkaar worden opgeteld, omdat mensen met een verstandelijke beperking gebruik kunnen maken van verscheidene voorzieningen, zoals een woonvoorziening en de dagbesteding. Opgemerkt moet worden dat mensen met een verstandelijke beperking die geen gebruik maken van bovenvermelde voorzieningen moeilijker te bereiken zijn. Als onder deze groep mensen behoefte bestaat om te sporten dan zijn zij alleen bekend als zij zichzelf voor hulp aanmelden bij consultants voor aangepast sporten, zoals de consultants van MEE.¹³

Vaststelling aantal kinderen en jongeren met een beperking

Hoewel kinderen en jongeren met een beperking ook deel uit maken van de groep mensen met een lichamelijke en verstandelijke beperking zoals hiervoor beschreven, is het nuttig deze groep apart te beschouwen. Zij zijn via de verschillende onderwijsinstellingen relatief makkelijk traceerbaar en daar kan bij de afstemming tussen sportaanbod en vraag naar gehandicaptensport gebruik van worden gemaakt. Op basis van de landelijke CBS data is het aantal mensen met een lichamelijke beperking van 12 tot en met 79 jaar bepaald. Kinderen tot 12 jaar vallen hier niet onder. Voor de groep kinderen vanaf 12 jaar met een lichamelijke beperking is er dus sprake van een zekere overlap met de hierna gepresenteerde vindplaatsen (denk aan speciaal voortgezet onderwijs op cluster 3 scholen). Voor jongeren met een verstandelijke beperking die gebruik maken van de voorzieningen die worden vermeld is er ook sprake van overlap. Het is niet mogelijk precies te berekenen hoe groot deze is en om uitsluitende categorieën van vindplaatsen te presenteren.

In de rapportage 'Kinderen met een handicap in Tel' worden gegevens over kinderen met een beperking in Nederland in 2012 gepresenteerd. Het gaat hier om kinderen van 0 tot 18 jaar die vanwege een beperking speciale voorzieningen of zorg nodig hebben. Uit de rapportage blijkt dat in 2012 68.288 kinderen in Nederland (1,9%) een of meer beperkingen hadden (zie tabel 2.4). De meest voorkomende beperking is een verstandelijke beperking. Bijna 45.000 kinderen hebben hiermee te maken. Bij een kleine 20.000 kinderen is sprake van een lichamelijke beperking en ruim 10.000 kinderen hebben een zintuiglijke beperking. Deze drie typen beperkingen tellen samen op tot bijna 75.000 kinderen, dit is meer dan het totaal aantal kinderen van 68.288. Dit komt doordat er ruim 6.500 kinderen zijn die een meervoudige beperking hebben. In deze cijfers zijn kinderen met gedragsproblemen niet meegenomen. Het is verder niet duidelijk van welke onderwijsvoorzieningen de kinderen gebruik maken. Het lijkt erop dat de cijfers over leerlingen met een beperking in het speciaal en regulier onderwijs en de cijfers uit de rapportage 'Kinderen met een handicap in Tel' elkaar niet veel ontlopen.

Tabel B1.4: Aantal kinderen (0 tot 18 jaar) met een beperking in 2012, naar type beperking.

Kinderen met een beperking:	68.288	1,9%
Lichamelijke beperking	19.859	0,5%
Verstandelijke beperking	44.849	1,3%
Zintuiglijke beperking	10.164	0,3%

Bron: Kinderen met een handicap in Tel, Verwey-Jonker Instituut (2013)

¹³ Er zijn in Nederland 22 regionale MEE-organisaties verspreid door het hele land. MEE ondersteunt mensen met een beperking en hun netwerk op alle levensgebieden en in alle levensfasen.

Vindplaatsen kinderen met een beperking

Doorgaans worden onderwijsinstellingen waar kinderen en jongeren met een beperking gebruik van maken in kaart gebracht om het aantal kinderen met een beperking vast te stellen. Het gaat hierbij om locaties voor (voortgezet) speciaal onderwijs. Hieronder vallen scholen voor cluster 1 (voor leerlingen met een visuele beperking), cluster 2 (voor leerlingen met een auditieve beperking en taal-ontwikkelingsstoornissen), cluster 3 (leerlingen met een verstandelijke en/of lichamelijke beperking of langdurige ziekte) en cluster 4 (leerlingen met gedragsproblemen). Daarnaast gaat het ook om de locaties voor het speciaal basisonderwijs (sbo), praktijkonderwijs (pro) en het leerwegondersteunend onderwijs (lwoo).

Speciaal basisonderwijs is onderwijs voor kinderen die extra ondersteuning en aandacht nodig hebben. Dit zijn bijvoorbeeld kinderen die moeilijk leren of problemen hebben met concentratie of sociaal gedrag. In het praktijkonderwijs (pro) leren jongeren vooral door ervaring op te doen. Leerlingen worden doorgaans toegeleid naar werk. Het lwoo is bedoeld voor leerlingen van het vmbo die genoeg capaciteiten hebben om een diploma te halen maar extra begeleiding nodig hebben.

Voor heel Nederland gelden de volgende cijfers in tabel B1.5.

Tabel B1.5: Leerlingen speciaal onderwijs schooljaar 2013-2014 (in aantallen) voor geheel Nederland

Onderwijssoorten	Aantal
Totaal speciaal basisonderwijs (sbo)	38.100*
Totaal (voortgezet) speciaal onderwijs (so en vso)	71.142
Totaal speciaal onderwijs (so)	31.817
Cluster 1, blind en slechtziend	327
Cluster 2, doof, slechthorend, taal-ontwikkelingsstoornis	6.713
Cluster 3, motorische en/of verstandelijke beperking, chronisch ziek	11.653
Cluster 4, gedrags-, ontwikkelings- en psychiatrische problemen	13.124
Totaal voortgezet speciaal onderwijs (vso)	39.325
Cluster 1, blind en slechtziend	381
Cluster 2, doof, slechthorend, taal-ontwikkelingsstoornis	2.457
Cluster 3, motorische en/of verstandelijke beperking, chronisch ziek	14.751
Cluster 4, gedrags-, ontwikkelings- en psychiatrische problemen	21.736
Totaal leerlinggebonden financiering (2011)	38.200*
Igf-leerlingen in het basisonderwijs en speciaal basisonderwijs	18.400*
Igf-leerlingen in het voortgezet onderwijs	19.800*
Overig voortgezet onderwijs voor leerlingen met extra ondersteuning	
Praktijkonderwijs	28.600*
Totaal lwoo 1-4	103.839

Bron: CBS statline / leerlinggebonden financiering: OCW Kerncijfers 2009-2013, bewerking Mulier Instituut

* Cijfers afkomstig uit OCW Kerncijfers 2009-2013. Hier zijn leerling cijfers afgerond op een decimaal achter de komma in tegenstelling tot de (meer volledige) cijfers die via CBS Statline gedownload zijn.

Er is ook een groep kinderen met een beperking die gebruik maakt van het regulier onderwijs. Voorheen kregen deze leerlingen leerlinggebonden financiering, het zogenaamde rugzakje. Met de nieuwe Wet Passend Onderwijs, ingegaan op 1 augustus 2014, vervalt de leerlinggebonden financiering en wordt de school waar ouders hun kind aanmelden verantwoordelijk voor het bieden van een passende onderwijsplek voor het kind. Het is nog onduidelijk of de toestroom van kinderen met een beperking in het regulier onderwijs door de wetswijziging zal toenemen of gelijk zal blijven. Duidelijk is wel dat ook scholen in het regulier onderwijs vindplaatsen zijn voor kinderen met een beperking. Lastig is echter dat het per school steeds maar om enkele leerlingen zal gaan. Scholen voor regulier onderwijs zijn daarom in dit onderzoek buiten beschouwing gelaten.

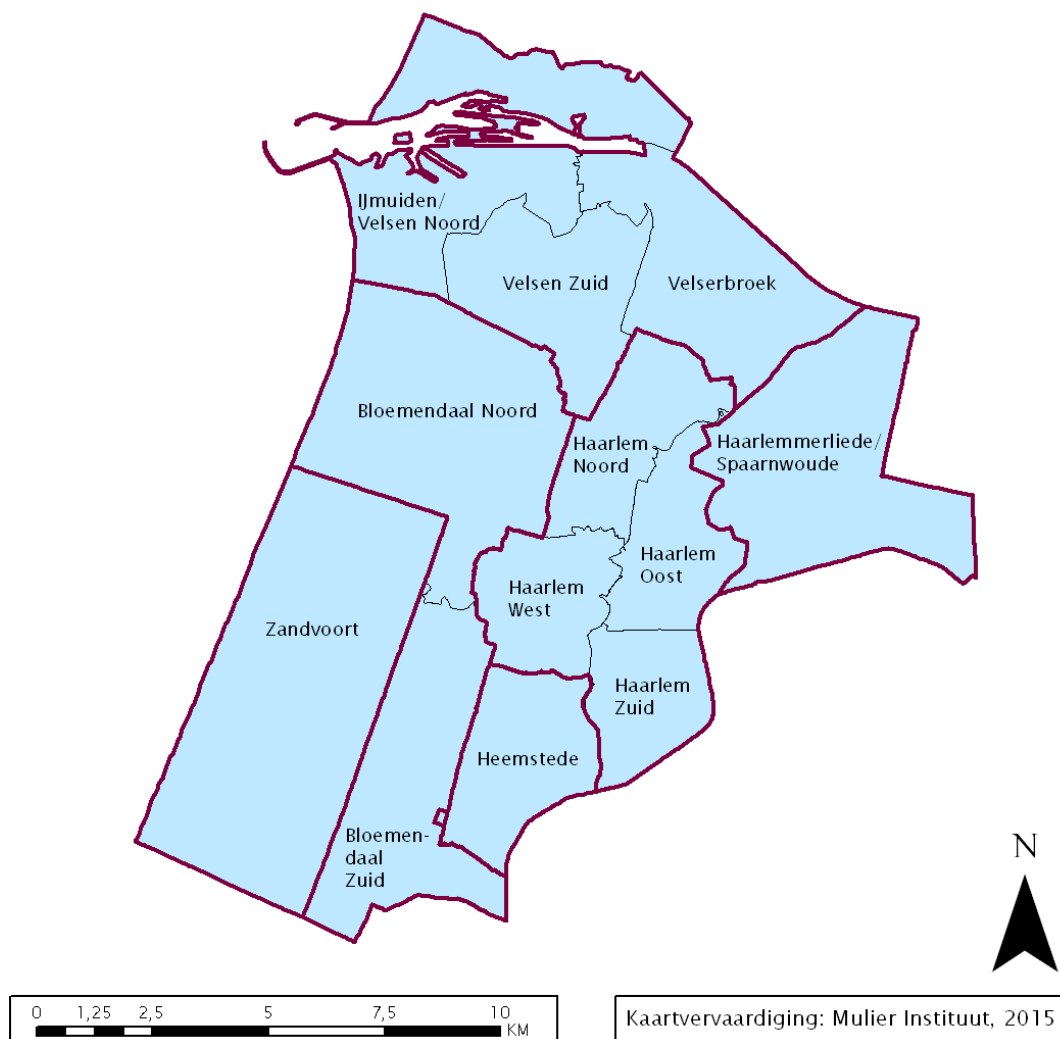
Het overzicht van onderwijsinstellingen is aangeleverd door de deelnemende gemeenten. Voor enkele gemeenten is het overzicht aangevuld door de onderzoeker.

Bijlage 2. Schatting aantal mensen met een beperking per gemeente

In deze bijlage wordt de schatting van het aantal mensen met een beperking binnen de gemeentegrenzen van de regio Zuid-Kennemerland nader in kaart gebracht. In figuur B2.1 is de indeling per gemeente in regio's, dorpen of wijken weergegeven. Uit de figuur blijkt dat er binnen de gemeenten Haarlemmerliede en Spaarnwoude, Heemstede en Zandvoort geen regio's onderverdeeld worden. De overige gemeenten zijn voor deze Sportmatch als volgt opgedeeld:

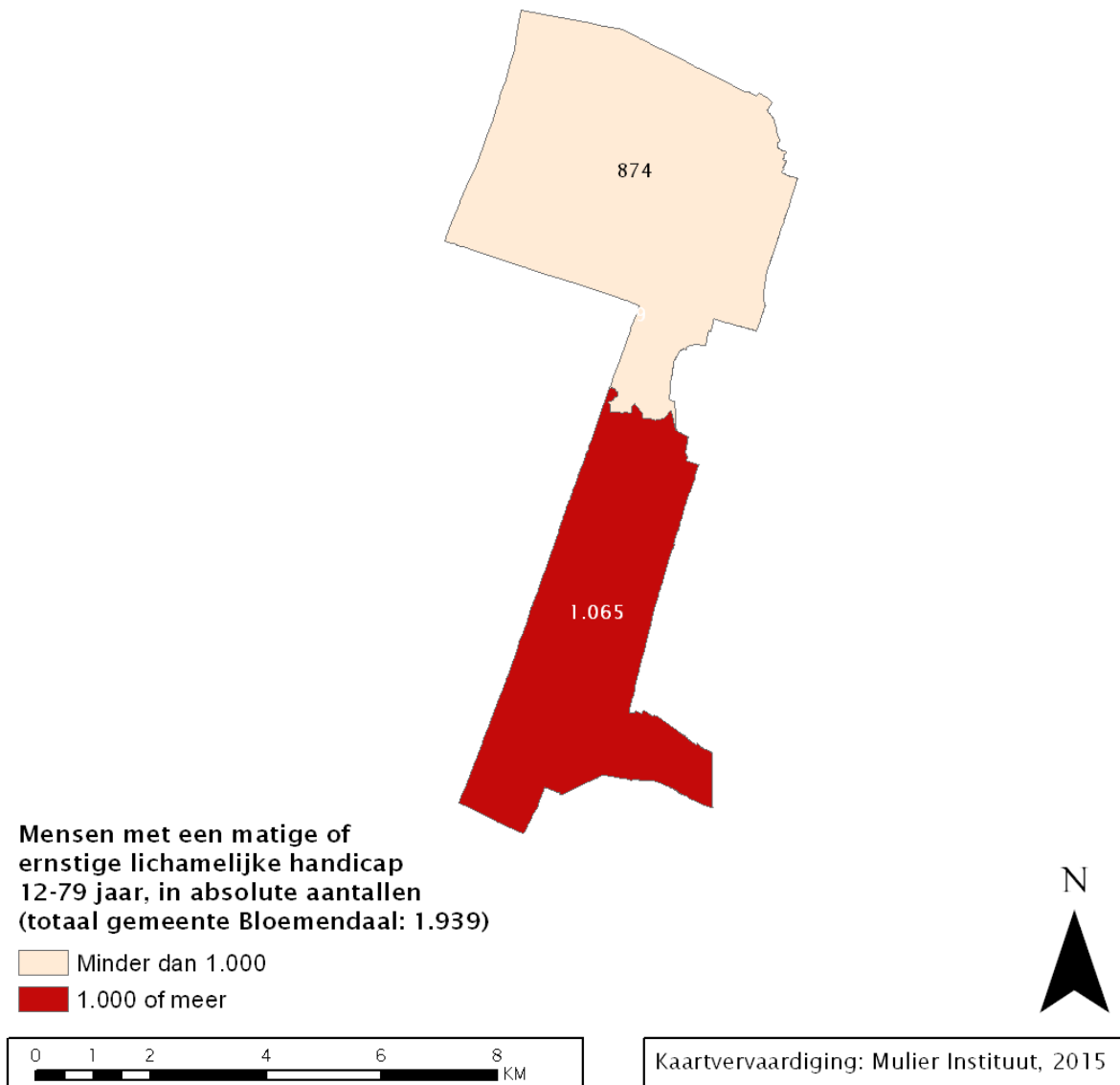
- Bloemendaal: Bloemendaal-Noord en Bloemendaal-Zuid.
- Haarlem: Haarlem-Noord, Haarlem-Oost, Haarlem-Zuid en Haarlem-West.
- Velsen: IJmuiden/Velsen-Noord, Velsen-Zuid en Velsbroek.

Figuur B2.1 Indeling regio Zuid-Kennemerland binnen gemeentegrenzen

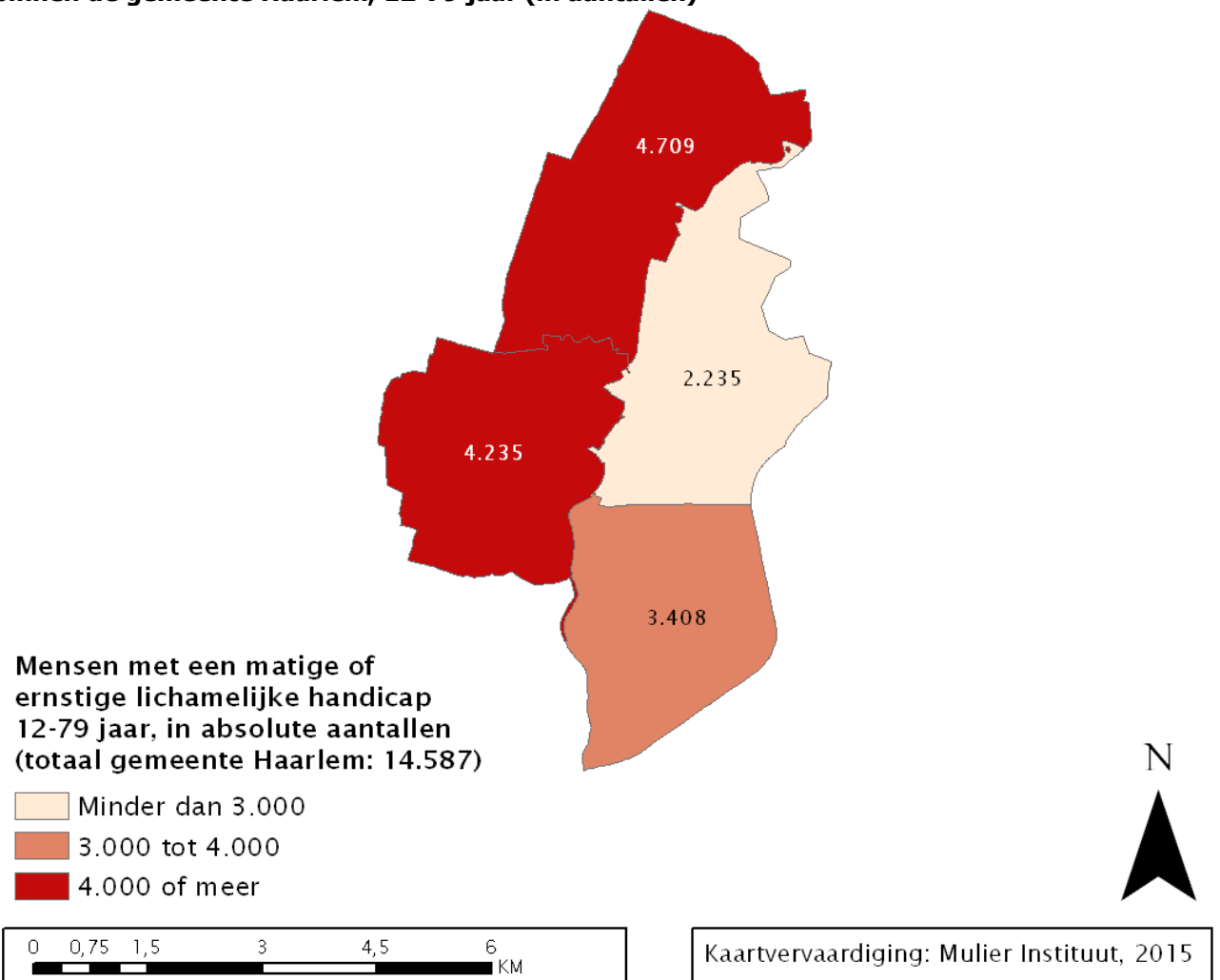

Hierna volgen de kaartjes waarop de schatting van het aantal mensen met een matige of ernstige lichamelijke beperking naar regio's binnen de gemeenten in Zuid-Kennemerland is weergegeven.

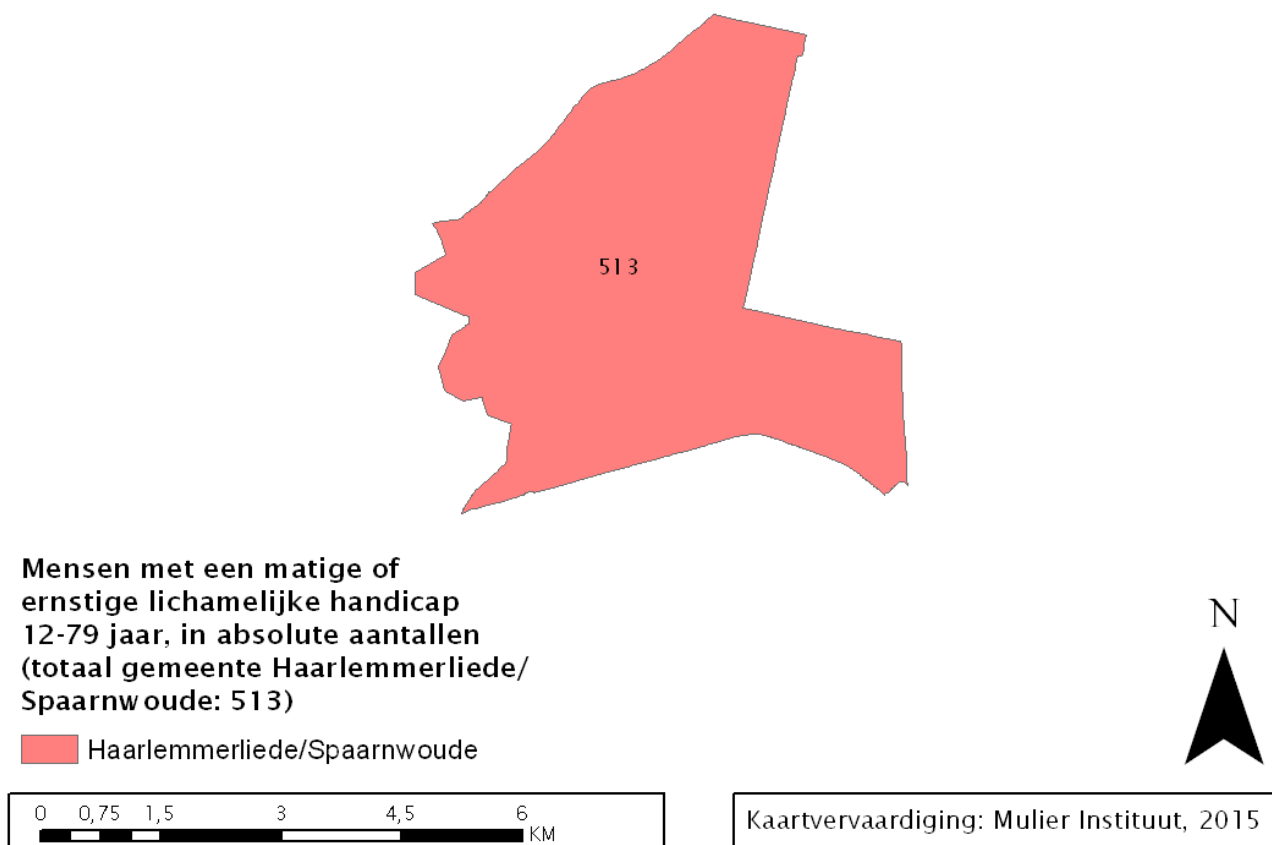
Figuur B2.2 Schatting aantal mensen met een matige of ernstige lichamelijke beperking binnen de gemeente Bloemendaal, 12-79 jaar (in aantallen)

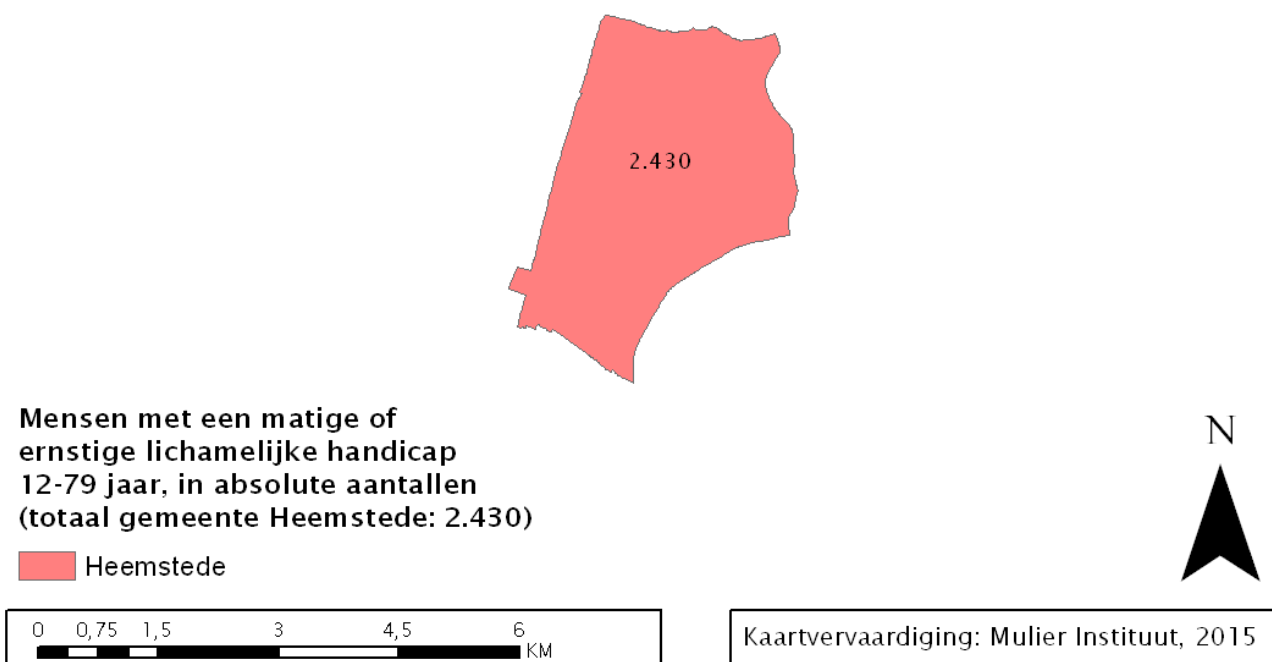
Figuur B2.3 Schatting aantal mensen met een matige of ernstige lichamelijke beperking binnen de gemeente Haarlem, 12-79 jaar (in aantallen)

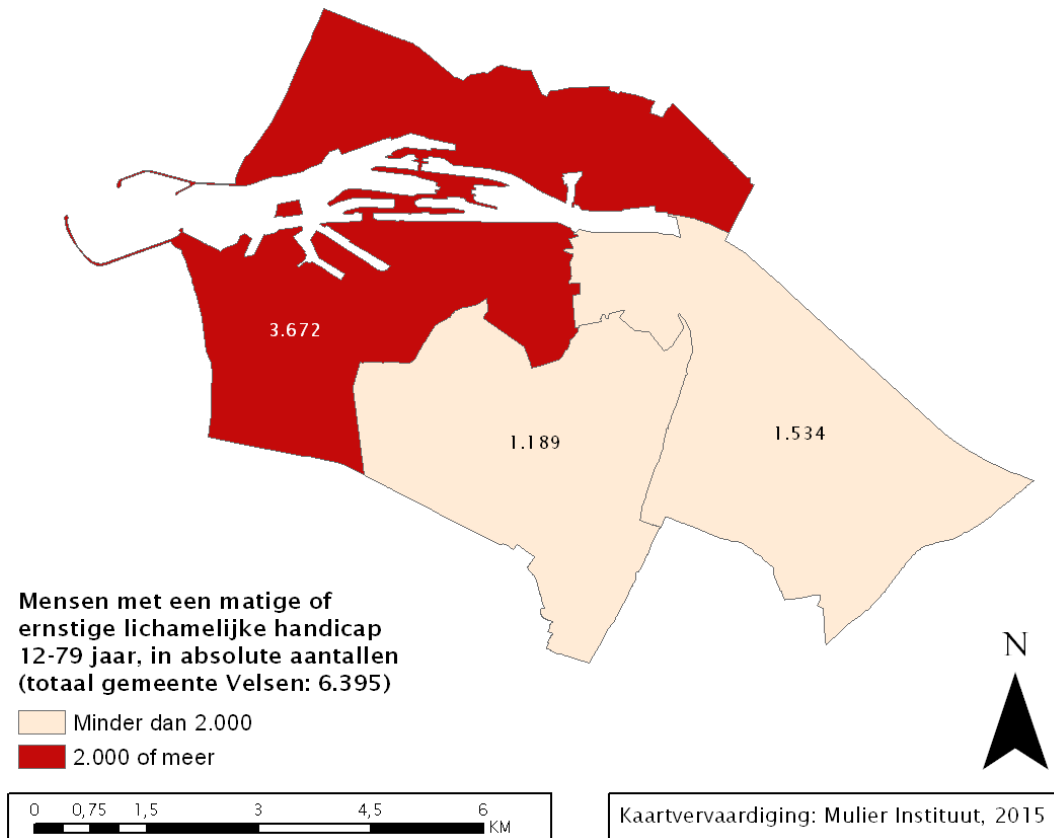
Figuur B2.4 Schatting aantal mensen met een matige of ernstige lichamelijke beperking in de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude, 12-79 jaar (in aantallen)

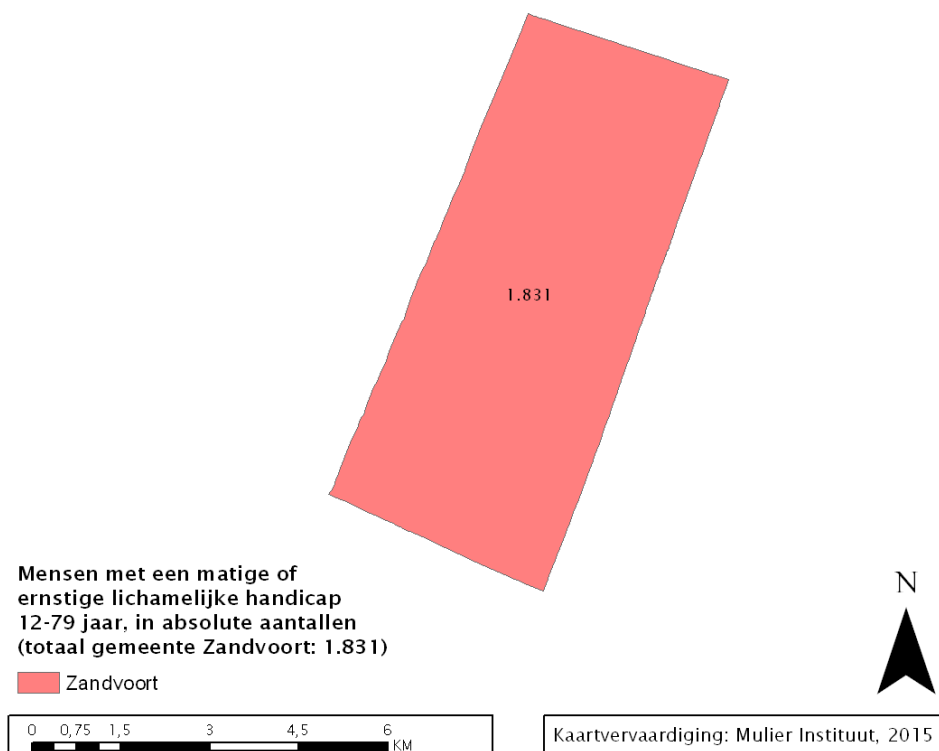
Figuur B2.5 Schatting aantal mensen met een matige of ernstige lichamelijke beperking in de gemeente Heemstede, 12-79 jaar (in aantallen)

Figuur B2.6 Schatting aantal mensen met een matige of ernstige lichamelijke beperking binnen de gemeente Velsen, 12-79 jaar (in aantallen)

Figuur B2.6 Schatting aantal mensen met een matige of ernstige lichamelijke beperking in de gemeente Zandvoort, 12-79 jaar (in aantallen)

Bijlage 3. Vindplaatsen mensen met een lichamelijke beperking

Tabel B3.1: Woonlocaties, dagbesteding en revalidatie-instellingen voor mensen met een lichamelijke beperking in Zuid-Kennemerland

Gemeente	Plaats	Organisatie	Locatiennaam	Type
Haarlem	Haarlem	Stichting Sint Jacob	Jacob Kliniek	Revalidatie-instelling
Haarlem	Haarlem	Nieuw Unicum	Locatie Haarlem*	Woonzorginstelling lichamelijk beperkten (grootschalig)
Haarlem	Haarlem	Nieuw Unicum	Locatie Paulushof*	Woonzorginstelling lichamelijk beperkten (grootschalig)
Heemstede	Heemstede	OCA	OCA Heemstede	Revalidatie-instelling
Zandvoort	Zandvoort	Nieuw Unicum	Hoofdlocatie*	Woonzorginstelling lichamelijk beperkten (grootschalig)
Zandvoort	Zandvoort	Nieuw Unicum	Locatie Zandvoort-Noord*	Woonzorginstelling lichamelijk beperkten (grootschalig)
Zandvoort	Zandvoort	Nieuw Unicum	Locatie Zandvoort Centrum*	Woonzorginstelling lichamelijk beperkten (grootschalig)
Zandvoort	Zandvoort	Nieuw Unicum	Union-gebouw* Activiteitencentrum	Woonlocatie lichamelijk gehandicapten (kleinschalig)
Zandvoort	Zandvoort	Nieuw Unicum	De Boog* Cadeauwinkel 't	Dagbesteding
Zandvoort	Zandvoort	Nieuw Unicum	Winkeltje*	Dagbesteding
Zandvoort	Zandvoort	Nieuw Unicum	t Hoekje*	Dagbesteding
Zandvoort	Zandvoort	Nieuw Unicum	Lunchroom BienveNu* Houtwerkplaats De	Dagbesteding
Zandvoort	Zandvoort	Nieuw Unicum	Werkplaats*	Dagbesteding

* Dit zijn locaties die niet door de gemeenten zijn opgegeven maar welke wij zelf aangevuld hebben

Bron: gemeenten in regio Zuid-Kennemerland, maart 2015

Tabel B3.2: Woonvoorzieningen voor ouderen in Zuid-Kennemerland

Gemeente	Plaats	Organisatie	Locatiennaam	Type	Aantal bewoners
Bloemendaal	Bennebroek	Amie Ouderenzorg	Meerleven	Woonzorginstelling	62
Bloemendaal	Bloemendaal	Pro Senectute	Wildhoef	Woonzorginstelling	78
Bloemendaal	Bloemendaal	Stichting SHDH	De Rijp	Woonzorginstelling	
Bloemendaal	Bloemendaal		Fleurage Residences Woongemeenschap	Kleinschalig (groeps)wonen	11
Bloemendaal	Overveen	Stichting	Kweekduin	Kleinschalig (groeps)wonen	37
Bloemendaal	Vogelenzang	Woonzorg	Voghelsanck	Kleinschalig (groeps)wonen	25
Haarlem	Haarlem	Pro Senectute	Spaar en Hout	Woonzorginstelling	24
Haarlem	Haarlem	Pro Senectute	Den Hout	Woonzorginstelling	15
Haarlem	Haarlem	Pro Senectute	Middelhout	Woonzorginstelling	
Haarlem	Haarlem	Stichting SDHD	Anton Pieckhofje	Woonzorginstelling	36
Haarlem	Haarlem	Stichting SDHD	Molenburg	Verzorgingshuis	112
Haarlem	Haarlem	Stichting SDHD	Janskliniek	Verpleeghuis	90
Haarlem	Haarlem	Stichting SDHD	Schoterhof	Woonzorginstelling	60

Gemeente	Plaats	Organisatie	Locatiennaam	Type	Aantal bewoners
Haarlem	Haarlem	Stichting SDHD	Overspaarne	Kleinschalig (groeps)wonen	91
Haarlem	Haarlem	Stichting SDHD	De Blinkert	Woonzorginstelling	70
Haarlem	Haarlem	Stichting Sint Jacob	Boerhaave	Verpleeghuis	
Haarlem	Haarlem	Stichting Sint Jacob	Nieuw Delftweide	Woonzorginstelling	
Haarlem	Haarlem	Stichting Sint Jacob	Schalkweide	Woonzorginstelling	
Haarlem	Haarlem	Stichting Sint Jacob	Sint Jacob in de Hout	Woonzorginstelling	<i>totaal</i>
Haarlem	Haarlem	Stichting Sint Jacob	Buitenhof	Ontmoetingscentrum	<i>Stichting</i>
Haarlem	Haarlem	Stichting Sint Jacob	Klein België	Woonzorginstelling	<i>Sint</i>
Haarlem	Haarlem	Zorgbalans	Parkzicht	Woonzorginstelling	<i>Jacob=</i>
Haarlem	Haarlem	Zorgbalans	Zuiderhout	Verpleeghuis	<i>900</i>
Haarlem	Haarlem	Zorgbalans	Houttuinen	Verpleeghuis	20
Haarlem	Haarlem	Zorggroep			88
Haarlem	Haarlem	Reinalda	Polderhuis	Verpleeghuis	60
Haarlem	Haarlem	Zorggroep			66
Haarlem	Haarlem	Reinalda	de Roos	Woonzorginstelling	66
Haarlem	Haarlem	Zorggroep			
Haarlem	Haarlem	Reinalda	Reinaldahuis	Woonzorginstelling	160
Haarlem	Haarlem	Zorggroep			
Haarlem	Haarlem	Reinalda	Roomolen	Verzorgingshuis	82
Heemstede	Heemstede	Sint Jacob	Bosbeek	Woonzorginstelling	30
Heemstede	Heemstede	Zorgbalans	Heemhaven	Kleinschalig (groeps)wonen	
Heemstede	Heemstede	Zorgbalans	Kennemerduin	Kleinschalig (groeps)wonen	92
Velsen	Driehuis	Zorgbalans	W.F. Vissershuis*	Woonzorginstelling	
Velsen	IJmuiden	Zorgbalans	De Moerberg*	Woonzorginstelling	
Velsen	IJmuiden	Zorgbalans	Breezicht*	Woonzorginstelling	
Velsen	IJmuiden	Zorgbalans	De Hofstede*	Woonzorginstelling	
Velsen	Velserbroek	Zorgbalans	Huis ter Hagen*	Woonzorginstelling	
Zandvoort	Zandvoort	Amie	Huis in de duinen	Kleinschalig (groeps)wonen	110-200
Zandvoort	Zandvoort		Nieuw unicum	Woonzorginstelling	250+

* Dit zijn locaties die niet door de gemeenten zijn opgegeven maar welke wij zelf aangevuld hebben

Bron: gemeenten in regio Zuid-Kennemerland, maart 2015

Bijlage 4. Vindplaatsen mensen met een verstandelijke beperking

Tabel B4.1: Vindplaatsen mensen met een verstandelijk beperking Zuid-Kennemerland
(nb: ksgw=kleinschalig groepswonen)

Gemeente	Plaats	Organisatie	Locatiennaam	Type	Aantal bewoners
Bloemendaal	Bennebroek	Hartekamp groep	Bijweglaan*	Dagbesteding	
Bloemendaal	Bennebroek	Hartekamp groep	Duinoord*	Woonlocatie (ksgw)	
Bloemendaal	Bennebroek	Hartekamp groep	Duinoord*	Dagbesteding	
Bloemendaal	Bennebroek	Hartekamp groep	de Raak*	Dagbesteding	
Bloemendaal	Vogelenzang		Stichting Zebra-Zorg	Dagbesteding	
Haarlem	Haarlem	SIG	De Schalkse hoek	Woonzorginstelling	25
Haarlem	Haarlem	SIG	Jan Campertstraat	Woonlocatie (ksgw)	22
Haarlem	Haarlem	SIG	Generaal Spoorlaan	Woonlocatie (ksgw)	12
Haarlem	Haarlem	SIG	Costa del sol	Woonlocatie (ksgw)	12
Haarlem	Haarlem	SIG	Garnt Stuivelingstraat	Woonlocatie (ksgw)	18
Haarlem	Haarlem	SIG	Jan Stuytstraat	Woonlocatie (ksgw)	13
Haarlem	Haarlem	SIG	P.C. Boutensstraat	Woonlocatie (ksgw)	15
Haarlem	Haarlem	Hartekamp groep	Portugalstraat	Woonlocatie (ksgw)	14
Haarlem	Haarlem	Hartekamp groep	Rijksstraatweg	Woonlocatie (ksgw)	20
Haarlem	Haarlem	Hartekamp groep	Texelhof	Woonlocatie (ksgw)	18
Haarlem	Haarlem	Philadelphia zorg	Asterstraat	Woonlocatie (ksgw)	1
Haarlem	Haarlem	Philadelphia zorg	BeppI Nooy	Woonlocatie (ksgw)	11
Haarlem	Haarlem	Philadelphia zorg	Berkhuis	Woonlocatie (ksgw)	4
Haarlem	Haarlem	Philadelphia zorg	De Vlieger	Woonlocatie (ksgw)	15
Haarlem	Haarlem	Philadelphia zorg	Drieland	Woonlocatie (ksgw)	13
Haarlem	Haarlem	Philadelphia zorg	Fort Meerwijk	Woonlocatie (ksgw)	12
Haarlem	Haarlem	Philadelphia zorg	Hangende Tuinen	Woonlocatie (ksgw)	12
Haarlem	Haarlem	Philadelphia zorg	Vriendenhuis	Woonlocatie (ksgw)	6
Haarlem	Haarlem	Raphael stichting	Rozemarijn	Woonlocatie (ksgw)	28
Haarlem	Haarlem	Raphael stichting	Ferm Rozemarijn	Woonlocatie (ksgw)	12
Haarlem	Haarlem	Hartekamp groep	Albert Schweitzerlaan	Dagbesteding	50

Gemeente	Plaats	Organisatie	Locatiennaam	Type	Aantal bewoners
Haarlem	Haarlem	Hartekamp groep	Hart Werk & Kunst	Dagbesteding	45
Haarlem	Haarlem	Hartekamp groep	Europawijk	Dagbesteding	38
Haarlem	Haarlem	Hartekamp groep	Ouderensoos	Dagbesteding	55
Haarlem	Haarlem	Philadelphiazorg	MEEwerkwinkel	Dagbesteding	30
Haarlem	Haarlem	RIBW KAM	Weijlandt	Woonlocatie (ksgw)	27
Haarlem	Haarlem	RIBW KAM	Meerwijk	Woonlocatie (ksgw)	4
Haarlem	Haarlem	RIBW KAM	Zuiderpolder	Woonlocatie (ksgw)	20
Haarlem	Haarlem	RIBW KAM	Kleverpark	Woonlocatie (ksgw)	37
Haarlem	Haarlem	RIBW KAM	Herenswijk	Woonlocatie (ksgw)	26
Haarlem	Haarlem	Hartekamp groep	Amelandstraat*	Woonlocatie (ksgw)	
Haarlem	Haarlem	Hartekamp groep	Baloe*	Anders, namelijk..	
Haarlem	Haarlem	Hartekamp groep	Braillelaan*	Woonlocatie (ksgw)	
Haarlem	Haarlem	Hartekamp groep	Duinhuis*	Dagbesteding	
Haarlem	Haarlem	Hartekamp groep	de Hermelijn*	Dagbesteding	
Haarlem	Haarlem	Hartekamp groep	Europawijk*	Dagbesteding	
Haarlem	Haarlem	Hartekamp groep	Richard Holkade* Loopbaancentrum	Dagbesteding	
Haarlem	Haarlem	Hartekamp groep	Haarlem*	Anders, namelijk..	
Haarlem	Haarlem	Hartekamp groep	Jan Gijzenkade*	Dagbesteding	
Haarlem	Haarlem	Hartekamp groep	Winkel Jansje*	Dagbesteding	
Haarlem	Haarlem	Hartekamp groep	Regenboog*	Anders, namelijk..	
Haarlem	Haarlem	Hartekamp groep	Reviusstraat*	Woonlocatie (ksgw)	
Haarlem	Haarlem	Hartekamp groep	Spaarne*	Woonlocatie (ksgw)	
Haarlem	Haarlem	Hartekamp groep	De Witstraat* Woonlocatie van	Woonlocatie (ksgw)	
Haarlem	Haarlem	Hartekamp groep	Zeggelenplein*	Woonlocatie (ksgw)	
Haarlem	Haarlem	Ons Tweede Huis	De Wollewei*	Dagbesteding	207

Gemeente	Plaats	Organisatie	Locatiennaam	Type bewoners	Aantal
Heemstede	Heemstede	Hartekamp groep	Hartekamp	Woonlocatie (ksgw)	
Heemstede	Heemstede	Hartekamp groep	Dixlaan	Woonlocatie (ksgw)	20
Heemstede	Heemstede	Philadelphia Zorg	De Overstap	Woonlocatie (ksgw)	8
Heemstede	Heemstede	Philadelphia Zorg	Eigen Vaart	Woonlocatie (ksgw)	20
Heemstede	Heemstede	RIBW KAM	Flora Dagcentrum	Woonlocatie (ksgw)	
Velsen	IJmuiden	Hartekamp groep	Ijmuiden*	Dagbesteding	
Velsen	Velserbroek	Hartekamp groep	Waterviolier*	Woonlocatie (ksgw)	8
Zandvoort	Zandvoort	Thomashuis	Thomashuis	Woonlocatie (ksgw)	31
Zandvoort	Zandvoort	RIBW KAM	Zandvoort	Woonlocatie (ksgw)	16
Zandvoort	Zandvoort	RIBW KAM	Pervola	Woonlocatie (ksgw)	20
Zandvoort	Zandvoort	RIBW KAM	Jeugd	Woonlocatie (ksgw)	
Zandvoort	Zandvoort	Hartekamp groep	Huis in de Duinen	Woonlocatie (ksgw)	

* Dit zijn locaties die niet door de gemeenten zijn opgegeven maar welke wij zelf aangevuld hebben

Bron: gemeenten in regio Zuid-Kennemerland, maart 2015

Bijlage 5. Overzicht speciaal onderwijs, speciaal basis onderwijs, praktijkonderwijs en leerweg ondersteunend onderwijs

Tabel B5.1: Overzicht onderwijs in Zuid-Kennemerland

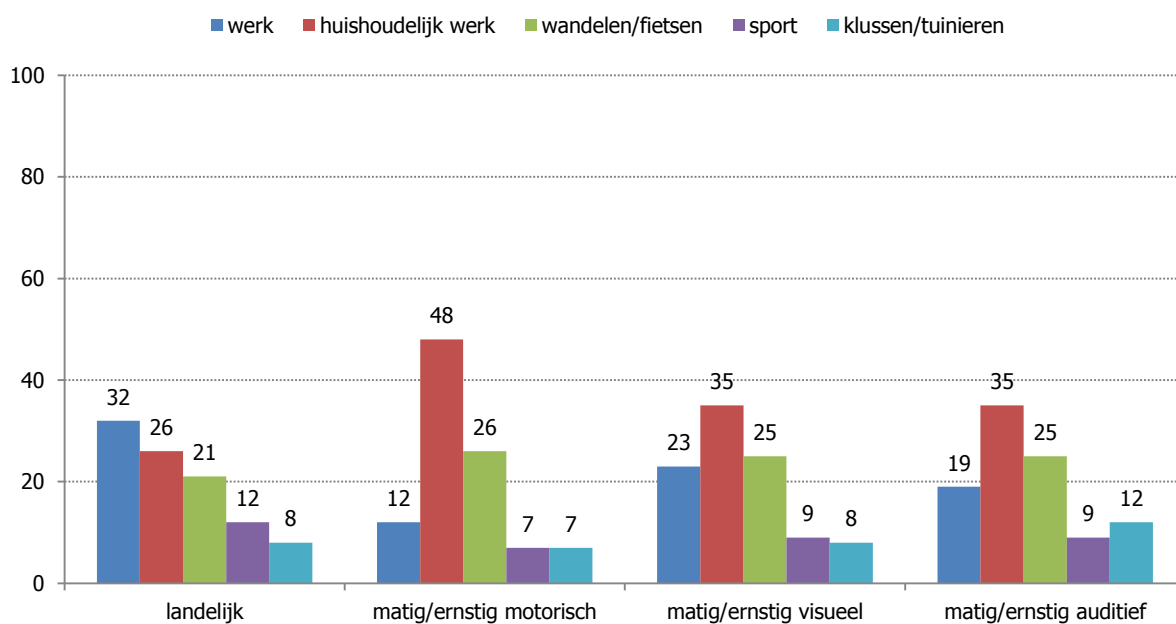
Gemeente	Plaats	Naam	Doelgroep	Basis of voortgezet	Aantal leerlingen
Bloemendaal	Bloemendaal	Antoniuschool Aerdenhout	SBO	SO	34
Haarlem	Haarlem	Prof van Gilseschool*	Cluster 2	SO	150
Haarlem	Haarlem	Dr. A. V. Voorthuysenschool*	Cluster 3	SO en VSO	175
Haarlem	Haarlem	Prof Dr Gunningstraat	Cluster 4	SO	93
Haarlem	Haarlem	De Trapeze	SBO	SO	161
Haarlem	Haarlem	Forus Speciaal onderwijs	SBO	SO	100
Haarlem	Haarlem	J.J. Dumontschool	SBO	SO	185
Haarlem	Haarlem	Hildebrandschool	SBO	SO	39
Haarlem	Haarlem	De Satteliet	SBO	SO	60
Haarlem	Haarlem	De Regenboog	SBO	SO	150
Velsen	Driehuis	Molenduin Driehuis*	Cluster 4	VSO	180
Velsen	IJmuiden	Tender college	LWOO en PRO	VSO	281
Velsen	IJmuiden	Antonius IJmuiden	SBO	SO	133
Velsen	IJmuiden	SBO De Boekanier*	SBO	SO	130
Velsen	Santpoort-Nrd	Molenduin Santpoort	Cluster 4	VSO	139

* Deze scholen zijn niet door de gemeenten opgegeven maar zijn door ons zelf aan het overzicht toegevoegd

Bron: gemeenten in regio Zuid-Kennemerland, maart 2015

Bijlage 6. Aandeel beweglijke activiteiten van de totale hoeveelheid beweging voor mensen met een lichamelijke beperking

Beweegactiviteiten als aandeel van de totale hoeveelheid beweging (activiteitsniveau), bevolking, 12-79 jaar (%)

Bron: CBS Gezondheidsenquête 2008-2011, bewerking Mulier Instituut

Bijlage 7. Sportaanbod regio Zuid-Kennemerland

Tabel B7.1: Sportaanbod voor mensen met een motorische beperking

Gemeente	Plaats	Sportaanbieder	Tak van sport	Type sport	Doelgroep*	Organisatie
Bloemendaal	Overveen	Kennemer Keien	Hockey	Team	K, V	Geïntegreerd
Haarlem	Haarlem	Aikidojo Haarlem	Zelfverdediging	Individueel	K, V	Aparte groep
Haarlem	Haarlem	De gekleurde bal" Haarlemse kegelclub (HKB)	Kegelen	Individueel	V	Geïntegreerd
Haarlem	Haarlem	De Trekvogels	Kanoën	Individueel	K, V	Aparte groep
Haarlem	Haarlem	Hengelsport Haarlem	Vissen	Individueel	V	Aparte groep
Haarlem	Haarlem	Het groene laken	Biljarten	Individueel	V	Aparte groep
Haarlem	Haarlem	VC Spaarnestad	Volleybal	Team	K, V	Aparte groep
Haarlem	Haarlem	Waterrakkertjes stichting de Baan	Zwemmen	Individueel	K, V	Aangepaste vereniging
Heemskerk	Heemskerk	Buurtc. de Schuilhoek	Dansen	Team	K, V	Aangepaste vereniging
Heemskerk	Heemskerk	Fietsclub Heemskerk	Fietsen	Individueel	V	Geïntegreerd
Heemskerk	Heemskerk	Manege de Schimmelkroft	Paardrijden	Individueel	K, V	Aparte groep
Heemskerk	Heemskerk	Scouting Koninglijke Roei-en Zeilvereniging Het	Scoutinggroep	Team	K, V	Aangepaste vereniging
Heemstede	Heemstede	Spaarne	Roeien	Individueel	K, V	Aparte groep
Heemstede	Heemstede	Sportcentrum Klimop	Zwemmen	Individueel	K, V	Geïntegreerd
Heemstede	Heemstede	Voetbalvereniging HBC	voetbal	Team	K, V	Aparte groep
Heemstede	Heemstede	Zwembad de Klimop	Zwemmen	Individueel	K	Aparte groep
Velsen	Driehuis	Voetbalvereniging Waterloo	voetbal	Team	K	Aparte groep
Velsen	IJmuiden	Heerenduinen	Zwemmen	Individueel	K, V	Aangepaste vereniging
Velsen	IJmuiden	Zwembad de Heerenduinen	Zwemmen	Individueel	K, V	Geïntegreerd
Velsen	Santpoort	Stichting Paardrijden Gehandicapten				
Velsen	Noord	Kennemerland	Paardrijden	Individueel	K, V	Aangepaste vereniging
Velsen	Velsen-Zuid	CareworX	Fysiotherapie	Individueel	K, V	Geïntegreerd
Velsen	Velsen-Zuid	Spaarnwoude Resort	Zwemmen	Individueel	K	Aparte groep
Velsen	Velserbroek	Ben Rietdijk Sport	Fitness	Individueel	K	Aparte groep
Zandvoort	Bentveld	Manege Stal De Naaldhof	Paardrijden	Individueel	K, V	Aparte groep

* V = Volwassenen, K= kinderen, V,K = volwassenen en kinderen

Bron: gemeenten in regio Zuid-Kennemerland, maart 2015

Tabel B7.2: Sportaanbod voor mensen met een visuele beperking

Gemeente	Plaats	Sportaanbieder	Tak van sport	Type sport	Doel groep*	Organisatie
Bloemendaal	Overveen	Nordic Walking Haarlem	Wandelen	Individueel	V	Geïntegreerd
Haarlem	Haarlem	Aikidojo Haarlem	Zelfverdediging	Individueel	K, V	Geïntegreerd
Haarlem	Haarlem	Stichting de Baan	Yoga	Individueel	V	Aangepaste vereniging
Haarlem	Haarlem	Stichting de Baan		Individueel	V	Aparte groep
Haarlem	Haarlem	Stichting de Baan	Loopbaan	Individueel	V	Aangepaste vereniging
Haarlem	Haarlem	Stichting de Baan	Dansen	Team	V	Aparte groep
Haarlem	Haarlem	Stichting de Baan	Dansen	Team	V	Aparte groep
Haarlem	Haarlem	Stichting de Baan	Kinderdisco	Team	V	Aangepaste vereniging
Haarlem	Haarlem	Stichting de Baan	Sportmix	Team	V	Aangepaste vereniging
Haarlem	Haarlem	Stichting de Baan	Dans	Team	V	Aangepaste vereniging
Haarlem	Haarlem	Tennisvereniging Smash	Tennis	Individueel	K, V	Aangepaste vereniging
Haarlem	Haarlem	Volleybal Vereniging Molenwiek	Trimmen en Volleybal	Team	K, V	Aparte groep
Haarlem	Haarlem	Waterrakkertjes stichting de Baan Koningklijke Roei-en Zeilvereniging. Het	Zwemmen	Individueel	K, V	Aangepaste vereniging
Heemstede	Heemstede	Spaarne	Roeien	Individueel	K, V	Aparte groep
Heemstede	Heemstede	Nordic Walking Haarlem	Wandelen	Individueel	V	Geïntegreerd
Heemstede	Heemstede	Tennispark HBC	Tennis	Individueel	K, V	Aparte groep
Heemstede	Heemstede	Zwembad de Klimop	Zwemmen	Individueel	K	Aangepaste vereniging
Velsen	IJmuiden	Zwembad de Heerenduinen	Zwemmen	Individueel	K, V	Aparte groep
Velsen	Santpoort	Stichting Paardrijden Gehandicapt				
Velsen	Noord	Kennemerland	Paardrijden	Individueel	K, V	Aparte groep
Velsen	Velsen-Zuid	CareworX	Fysiotherapie	Individueel	K, V	Geïntegreerd
Velsen	Velsen-Zuid	Spaarnwoude Resort	Zwemmen	Individueel	K	Aparte groep
Velsen	Velserbroek	Ben Rietdijk Sport	Fitness	Individueel	K	Aparte groep
Zandvoort	Bentveld	Manege Stal De Naaldhof	Paardrijden	Individueel	K, V	Aparte groep

* V = Volwassenen, K= kinderen, V,K = volwassenen en kinderen

Bron: gemeenten in regio Zuid-Kennemerland, maart 2015

Tabel B7.3: Sportaanbod voor mensen met een auditieve beperking

Gemeente	Plaats	Sportaanbieder	Tak van sport	Type sport	Doel groep*	Organisatie
Bloemendaal	Overveen	Nordic Walking Haarlem	Wandelen	Individueel	V	Geïntegreerd
Bloemendaal	Overveen	Stichting de Baan Kennemerduinen	Wandelen	Individueel	V	Aangepaste vereniging
Haarlem	Haarlem	"De gekleurde bal" Haarlemse kegelclub (HKB)	Kegelen	Individueel	V	Geïntegreerd
Haarlem	Haarlem	Aikidojo Haarlem	Zelfverdediging	Individueel	K, V	Geïntegreerd
Haarlem	Haarlem	Danshuis Haarlem	Dansen	Team	K, V	Aparte groep
Haarlem	Haarlem	Danshuis Haarlem	Dansen	Team	K, V	Aparte groep
Haarlem	Haarlem	De Trekvogels	Kanoën	Individueel	K, V	Aparte groep
Haarlem	Haarlem	Gymzaal Richard Holkade 7	Tafeltennis	Individueel	K, V	Aparte groep
Haarlem	Haarlem	Hengelsport Haarlem	Vissen	Individueel	V	Geïntegreerd
Haarlem	Haarlem	Het groene laken	Biljarten	Individueel	V	Aparte groep
Haarlem	Haarlem	HKC Haarlem	Korfbal	Team	K	Aparte groep
Haarlem	Haarlem	Koninklijke HFC	Voetbal	Team	K	Aparte groep
Haarlem	Haarlem	Sportcomplex Olympia	Voetbal	Team	K	Aparte groep
Haarlem	Haarlem	Stichting de Baan	Yoga	Individueel	V	Aangepaste vereniging
Haarlem	Haarlem	Stichting de Baan		Individueel	V	Aparte groep
Haarlem	Haarlem	Stichting de Baan	Loopbaan	Individueel	V	Aangepaste vereniging
Haarlem	Haarlem	Stichting de Baan	Dansen	Team	V	Aparte groep
Haarlem	Haarlem	Stichting de Baan	Dansen	Team	V	Aparte groep
Haarlem	Haarlem	Stichting de Baan	Kinderdisco	Team	V	Aangepaste vereniging
Haarlem	Haarlem	Stichting de Baan	Sportmix	Team	V	Aangepaste vereniging
Haarlem	Haarlem	Stichting de Baan	Dans	Team	V	Aangepaste vereniging
Haarlem	Haarlem	Stichting De Baan	Zwemmen	Individueel	K	Aangepaste vereniging
Haarlem	Haarlem	Stichting De Baan	Zwemmen	Individueel	K, V	Aangepaste vereniging
Haarlem	Haarlem	Tennisvereniging Smash	Tennis	Individueel	K, V	Aangepaste vereniging
Haarlem	Haarlem	Volleybal Vereniging Molenwiek	Trimmen en Volleybal	Team	K, V	Aparte groep
Haarlem	Haarlem	Waterrakkertjes stichting de Baan	Zwemmen	Individueel	K, V	Aangepaste vereniging
Heemskerk	Beverwijk	Yvonne v/d Hoorn Sport en Bewegen	Wandelen	Individueel	V	Geïntegreerd
Heemskerk	Heemskerk	Buurtc. de Schuilhoek	Dansen	Team	K, V	Geïntegreerd
Heemskerk	Heemskerk	Fietsclub Heemskerk	Fietsen	Individueel	V	Aangepaste vereniging
Heemskerk	Heemskerk	Scouting	Scoutinggroep	Team	K, V	Geïntegreerd

Gemeente	Plaats	Sportaanbieder	Tak van sport	Type sport	Doel groep*	Organisatie
Heemstede	Heemstede	Koninglijke Roei-en Zeilvereniging Het Spaarne	Roeien	Individueel	K, V	Aparte groep
Heemstede	Heemstede	Nordic Walking Haarlem	Wandelen	Individueel	V	Geïntegreerd
Heemstede	Heemstede	Sportcentrum Klimop	Vechtkunst	Individueel	K, V	Aangepaste vereniging
Heemstede	Heemstede	Sportcentrum Klimop	Zwemmen	Individueel	K, V	Aangepaste vereniging
Heemstede	Heemstede	Tennispark HBC	Tennis	Individueel	K, V	Aparte groep
Heemstede	Heemstede	Voetbalvereniging HBC	Voetbal	Team	K, V	Aparte groep
Heemstede	Heemstede	Zwembad de Klimop	Zwemmen	Individueel	K	Aangepaste vereniging
Velsen	IJmuiden	Heerenduinen	Zwemmen	Individueel	K, V	Aparte groep
Velsen	IJmuiden	Zwembad de Heerenduinen	Zwemmen	Individueel	K, V	Aparte groep
Velsen	Santpoort	Stichting Paardrijden Gehandicapten				
Velsen	Noord	Kennemerland	Paardrijden	Individueel	K, V	Aparte groep
Velsen	Velsen-Zuid	CareworX	Fysiotherapie	Individueel	K, V	Geïntegreerd
Velsen	Velsen-Zuid	Spaarnwoude Resort	Zwemmen	Individueel	K	Aparte groep
Velsen	Velserbroek	Ben Rietdijk Sport	Fitness	Individueel	K	Aparte groep
Velzen	Driehuis	Voetbalvereniging Waterloo	Voetbal	Team	K	Aparte groep
Zandvoort	Bentveld	Manege Stal De Naaldhof	Paardrijden	Individueel	K, V	Aparte groep

* V = Volwassenen, K= kinderen, V,K = volwassenen en kinderen

Bron: gemeenten in regio Zuid-Kennemerland, maart 2015

Tabel B7.4: Sportaanbod voor mensen met een chronische aandoening

Gemeente	Plaats	Sportaanbieder	Tak van sport	Type sport	Doel groep*	Organisatie
Bloemendaal	Bloemendaal	HC Bloemendaal	Hockey	Team	K	Aparte groep
Bloemendaal	Bloemendaal	MHCHBS	Hockey	Team	K	Aparte groep
Bloemendaal	Overveen	Nordic Walking Haarlem	Wandelen	Individueel	V	Geïntegreerd
Bloemendaal	Overveen	Stichting de Baan Kennemerduinen "De gekleurde bal" Haarlemse kegelclub	Wandelen	Individueel	V	Aangepaste vereniging
Haarlem	Haarlem	(HKB)	Kegelen	Individueel	V	Geïntegreerd
Haarlem	Haarlem	Aikidojo Haarlem	Zelfverdediging	Individueel	K, V	Geïntegreerd
Haarlem	Haarlem	Capoeira School Semente	Capoeira	Individueel	K, V	Aparte groep
Haarlem	Haarlem	Dans Vereniging DSG	Dans en Ritmiek	Team	V	Aparte groep
Haarlem	Haarlem	DSS Honk- en Softbal	Honkbal	Team	K, V	Aparte groep
Haarlem	Haarlem	Gymzaal Richard Holkade 7	Tafeltennis	Individueel	K, V	Aparte groep
Haarlem	Haarlem	Hengelsport Haarlem	Vissen	Individueel	V	Geïntegreerd
Haarlem	Haarlem	Het Broederhuis	Dans en Ritmiek	Team	K	Aparte groep
Haarlem	Haarlem	Het Groene Laken	Biljarten	Individueel	V	Aparte groep
Haarlem	Haarlem	HKC Haarlem	Korfbal	Team	K	Aparte groep
Haarlem	Haarlem	Koninklijke HFC	Voetbal	Team	K	Aparte groep
Haarlem	Haarlem	Kunstijsbaan Kennemerland Stichting de Baan	Schaatsen	Individueel	K, V	Aangepaste vereniging
Haarlem	Haarlem	NVA/HHC Zwembad "De Planeet"	Zwemmen	Individueel	K, V	Aparte groep
Haarlem	Haarlem	Pre Sport "SanTwee"	Fitness	Individueel	V	Geïntegreerd
Haarlem	Haarlem	Sportcomplex Olympia	Voetbal	Team	K	Aparte groep
Haarlem	Haarlem	Stichting de Baan	Dansen	Team	V	Aparte groep
Haarlem	Haarlem	Stichting de Baan	Dansen	Team	V	Aparte groep
Haarlem	Haarlem	Stichting de Baan		Individueel	V	Aparte groep
Haarlem	Haarlem	Stichting de Baan	Wandelen	Individueel	V	Aangepaste vereniging
Haarlem	Haarlem	Stichting de Baan	Loopbaan	Individueel	V	Aangepaste vereniging
Haarlem	Haarlem	Stichting de Baan	Kinderdisco	Team	V	Aangepaste vereniging
Haarlem	Haarlem	Stichting de Baan	Yoga	Individueel	V	Aangepaste vereniging
Haarlem	Haarlem	Stichting de Baan	Sportmix	Team	V	Aangepaste vereniging
Haarlem	Haarlem	Stichting de Baan	Dans	Team	V	Aangepaste vereniging
Haarlem	Haarlem	Stichting De Baan	Zwemmen	Individueel	K	Aangepaste vereniging
Haarlem	Haarlem	Stichting De Baan	Zwemmen	Individueel	K, V	Aangepaste vereniging

Gemeente	Plaats	Sportaanbieder	Tak van sport	Type sport	Doel groep*	Organisatie
Haarlem	Haarlem	SV De Blinkert	Handbal	Team	V	Aparte groep
Haarlem	Haarlem	Tennisvereniging Smash	Tennis	Individueel	K, V	Aangepaste vereniging
Haarlem	Haarlem	Waterrakkertjes Stichting de Baan	Zwemmen	Individueel	K, V	Aangepaste vereniging
Heemskerk	Heemskerk	Buurtc. de Schuilhoek	Biljarten	Individueel	V	Geïntegreerd
Heemskerk	Heemskerk	Buurtc. de Schuilhoek	Dansen	Team	K, V	Geïntegreerd
Heemskerk	Heemskerk	Fietsclub Heemskerk	Fietsen	Individueel	V	Aangepaste vereniging
Heemskerk	Heemskerk	Lifestyle Centrum Ijmond	Fitness	Individueel	V	Geïntegreerd
Heemskerk	Heemskerk	Manege de Schimmelkroft	Paardrijden	Individueel	K, V	Aparte groep
Heemskerk	Heemskerk	Scouting	Scoutinggroep	Team	K, V	Geïntegreerd
Heemstede	Heemstede	Dehartekampgroep	Jeu de boules	Individueel	K, V	Aangepaste vereniging
Heemstede	Heemstede	Dehartekampgroep	Tafeltennis	Individueel	K, V	Aangepaste vereniging
Heemstede	Heemstede	Dehartekampgroep	Sjoelen	Individueel	K, V	Aangepaste vereniging
Heemstede	Heemstede	Dehartekampgroep	Kegelen	Individueel	K, V	Aangepaste vereniging
Heemstede	Heemstede	Koninglijke RenZvereniging Het Spaarne	Roeien	Individueel	K, V	Aparte groep
Heemstede	Heemstede	Nordic Walking Haarlem	Wandelen	Individueel	V	Geïntegreerd
Heemstede	Heemstede	Sportcentrum Klimop	Voetbal	Team	K, V	Aangepaste vereniging
Heemstede	Heemstede	Sportcentrum Klimop	Zwemmen	Individueel	K, V	Aangepaste vereniging
Heemstede	Heemstede	Sportcentrum Klimop	Zwemmen	Individueel	K, V	Aangepaste vereniging
Heemstede	Heemstede	Sportcentrum Klimop	Zwemmen	Individueel	K, V	Aangepaste vereniging
Heemstede	Heemstede	Sportcentrum Klimop	Vechtkunst	Individueel	K, V	Aangepaste vereniging
Heemstede	Heemstede	Sportcentrum Klimop	Zwemmen	Individueel	K, V	Aangepaste vereniging
Heemstede	Heemstede	Tennispark HBC	Tennis	Individueel	K, V	Aparte groep
Heemstede	Heemstede	Voetbalvereniging HBC	Voetbal	Team	K, V	Aparte groep
Heemstede	Heemstede	Zwembad de Klimop	Zwemmen	Individueel	K	Aangepaste vereniging
Velsen	IJmuiden	ABC Kops	Zelfverdediging	Individueel	K, V	Aparte groep
Velsen	IJmuiden	Heerenduinen	Zwemmen	Individueel	K, V	Aparte groep
Velsen	IJmuiden	Zwembad de Heerenduinen	Zwemmen	Individueel	K, V	Aparte groep
Velsen	Noord	Sportpark Groeneveen	Atletiek	Individueel	K, V	Aparte groep
Velsen	Santpoort N	Stichting Paardrijden Gehandicaptten	Paardrijden	Individueel	K, V	Aparte groep
Velsen	Velsen-Zuid	Spaarnwoude Resort	Zwemmen	Individueel	K	Aparte groep
Velsen	Velserbroek	Ben Rietdijk Sport	Fitness	Individueel	K	Aparte groep
Velzen	Driehuis	Voetbalvereniging Waterloo	Voetbal	Team	K	Aparte groep
Zandvoort	Bentveld	Manege Stal De Naaldhof	Paardrijden	Individueel	K, V	Aparte groep

* V = Volwassenen, K= kinderen, V,K = volwassenen en kinderen Bron: gemeenten in regio Zuid-Kennemerland, maart 2015

Tabel B7.5: Sportaanbod voor mensen met een verstandelijke beperking

Gemeente	Plaats	Sportaanbieder	Tak van sport	Type sport	Doel groep*	Organisatie
Bloemendaal	Overveen	Nordic Walking Haarlem	Wandelen	Individueel	V	Geïntegreerd
Bloemendaal	Overveen	Stichting de Baan Kennemerduinen	Wandelen	Individueel	V	Aangepaste vereniging
Haarlem	Haarlem	"De gekleurde bal" Haarlemse kegelclub (HKB)	Kegelen	Individueel	V	Geïntegreerd
Haarlem	Haarlem	Aikidojo Haarlem	Zelfverdediging	Individueel	K, V	Geïntegreerd
Haarlem	Haarlem	Dans Vereniging DSG	Dans en Ritmiek	Team	V	Aparte groep
Haarlem	Haarlem	Danshuis Haarlem	Dansen	Team	K, V	Aparte groep
Haarlem	Haarlem	Danshuis Haarlem	Dansen	Team	K, V	Aparte groep
Haarlem	Haarlem	De Schakel	Gymnastiek	Team	V	Aparte groep
Haarlem	Haarlem	Gymzaal Belgielaan 8	Gymnastiek	Team	V	Aparte groep
Haarlem	Haarlem	Gymzaal Richard Holkade 7	Tafeltennis	Individueel	K, V	Aparte groep
Haarlem	Haarlem	Hengelsport Haarlem	Vissen	Individueel	V	Geïntegreerd
Haarlem	Haarlem	Het Groene Laken	Biljarten	Individueel	V	Aparte groep
Haarlem	Haarlem	Koninklijke HFC	Voetbal	Team	K	Aparte groep
Haarlem	Haarlem	NVA/HHC Zwembad "De Planeet"	Zwemmen	Individueel	K, V	Aparte groep
Haarlem	Haarlem	Speeltuin de Eenhoorn	Gymnastiek	Team	V	Aparte groep
Haarlem	Haarlem	Sportcomplex Olympia	Voetbal	Team	K	Aparte groep
Haarlem	Haarlem	Stichting de Baan	Dansen	Team	V	Aparte groep
Haarlem	Haarlem	Stichting de Baan	Dansen	Team	V	Aparte groep
Haarlem	Haarlem	Stichting de Baan		Individueel	V	Aparte groep
Haarlem	Haarlem	Stichting de Baan	Loopbaan	Individueel	V	Aangepaste vereniging
Haarlem	Haarlem	Stichting de Baan	Kinderdisco	Team	V	Aangepaste vereniging
Haarlem	Haarlem	Stichting de Baan	Yoga	Individueel	V	Aangepaste vereniging
Haarlem	Haarlem	Stichting de Baan	Sportmix	Team	V	Aangepaste vereniging
Haarlem	Haarlem	Stichting de Baan	Dans	Team	V	Aangepaste vereniging
Haarlem	Haarlem	Stichting De Baan	Zwemmen	Individueel	K	Aangepaste vereniging
Haarlem	Haarlem	Stichting De Baan	Zwemmen	Individueel	K, V	Aangepaste vereniging
Haarlem	Haarlem	SV De Blinkert	Handbal	Team	V	Aparte groep

Gemeente	Plaats	Sportaanbieder	Tak van sport	Type sport	Doel groep*	Organisatie
Haarlem	Haarlem	Tennisvereniging Smash	Tennis	Individueel	K, V	Aangepaste vereniging
Haarlem	Haarlem	Thuiszorg Zuid-Kennemerland	Dansen	Team	K, V	Aangepaste vereniging
Haarlem	Haarlem	Volleybal Vereniging Molenwiek	Trimmen en Volleybal	Team	K, V	Aparte groep
Haarlem	Haarlem	Waterrakkertjes stichting de Baan	Zwemmen	Individueel	K, V	Aangepaste vereniging
Haarlem	Haarlem	Zwembad Boerhaave	Zwemmen	Individueel	V	Aparte groep
Heemskerk	Beverwijk	Yvonne v/d Hoorn Sport en Bewegen	Wandelen	Individueel	V	Geïntegreerd
Heemskerk	Heemskerk	Buurtc. de Schuilhoek	Dansen	Team	K, V	Geïntegreerd
Heemskerk	Heemskerk	Fietsclub Heemskerk	Fietsen	Individueel	V	Aangepaste vereniging
Heemskerk	Heemskerk	Scouting	Scoutinggroep	Team	K, V	Geïntegreerd
Heemstede	Heemstede	Dicky van Hoften Tel: 023-8910601		Team	V	Aparte groep
Heemstede	Heemstede	GSV?	Gymnastiek	Team	V	Aparte groep
Heemstede	Heemstede	Koningklijke Roei-en Zeilvereniging. Het Spaarne	Roeien	Individueel	K, V	Aparte groep
Heemstede	Heemstede	Nordic Walking Haarlem	Wandelen	Individueel	V	Geïntegreerd
Heemstede	Heemstede	Sportcentrum Klimop 023-5833333	Vechtkunst	Individueel	K, V	Aangepaste vereniging
Heemstede	Heemstede	Sportcentrum Klimop 023-5833334	Zwemmen	Individueel	K, V	Aangepaste vereniging
Heemstede	Heemstede	Tennispark HBC	Tennis	Individueel	K, V	Aparte groep
Heemstede	Heemstede	Voetbalvereniging HBC	Voetbal	Team	K, V	Aparte groep
Velsen	IJmuiden	Heerenduinen	Zwemmen	Individueel	K, V	Aparte groep
Velsen	IJmuiden	Zwembad de Heerenduinen	Zwemmen	Individueel	K, V	Aparte groep
Velsen	Santpoort	Stichting Paardrijden Gehandicapten				
Velsen	Noord	Kennemerland	Paardrijden	Individueel	K, V	Aparte groep
Velsen	Velsen-Zuid	CareworX	Fysiotherapie	Individueel	K, V	Geïntegreerd
Velsen	Velsen-Zuid	Spaarnwoude Resort	Zwemmen	Individueel	K	Aparte groep
Velsen	Velserbroek	Ben Rietdijk Sport	Fitness	Individueel	K	Aparte groep
Velzen	Driehuis	Voetbalvereniging Waterloo	Voetbal	Team	K	Aparte groep
Zandvoort	Bentveld	Manege Stal De Naaldhof	Paardrijden	Individueel	K, V	Aparte groep

* V = Volwassenen, K= kinderen, V,K = volwassenen en kinderen

Bron: gemeenten in regio Zuid-Kennemerland, maart 2015